FOTO

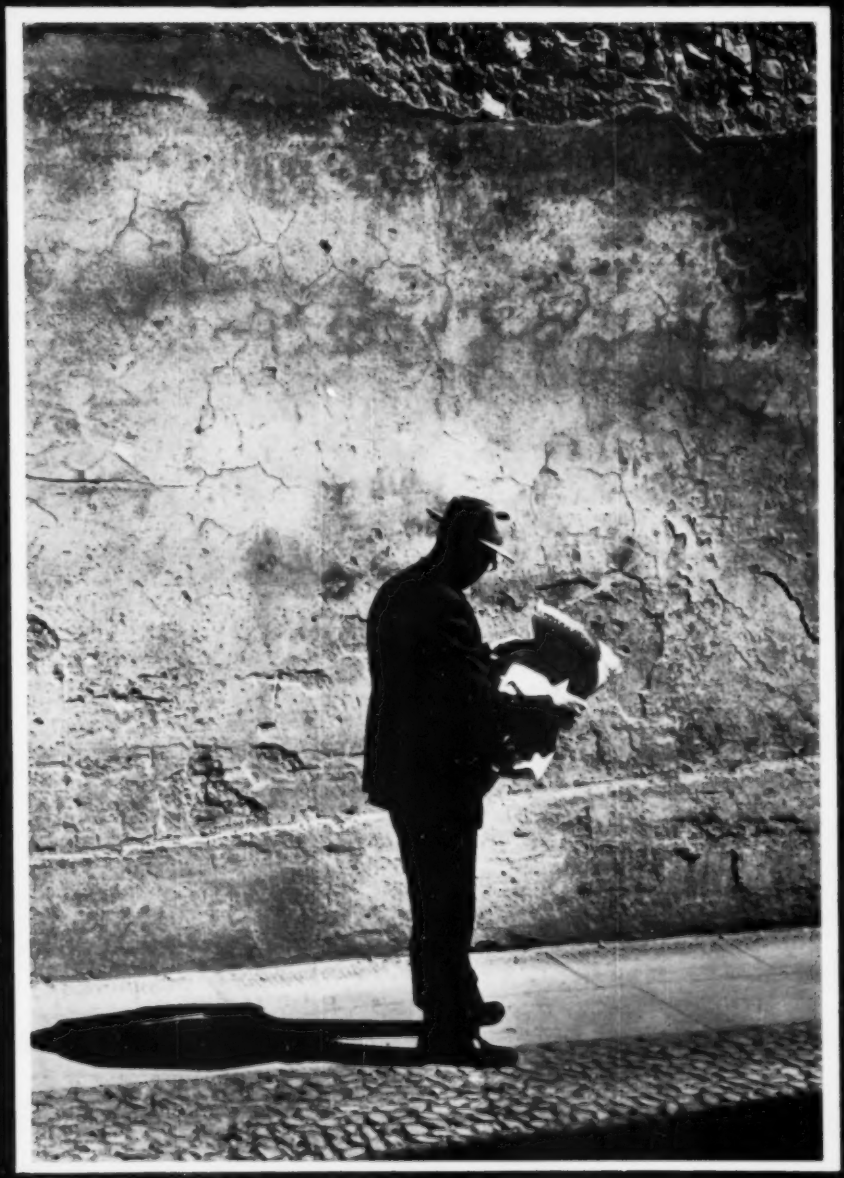

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

Hebt U al kennis gemaakt met GEVAPAN 33° ?

Een nieuwe, uiterst gevoelige Gevaert film - GEVAPAN 33° - geeft zulke uitstekende resultaten bij de allermoeilijkste belichtings-omstandigheden, dat U zeker kennis moet maken met GEVAPAN.

Gevaert FILM

GEVAPAN, de film voor pers- en vakfotografen, wordt toegepast voor het maken van moeilijke buiten- en binnen-(kunstlicht) opnamen. De korrel blijft, in verhouding tot de hoge gevoeligheid, fijn! GEVAPAN biedt tevens de mogelijkheid om ondanks korte belichtingstijden met klein diafragma te werken.
Voor amateurs, die met minder licht lichtsterke objectieven werken, is GEVAPAN een uitkomst!

N.V. HANDELSONDERNEMING - GEVAERT - DEN HAAG

BEZOEKT ONZE STAND OP DE JAARBEURS, BELGISCH PAVILJOEN

BIJLAGE VAN FOTO No. 3 - MAART 1950

MOMENTJES

Prijs voor elke adv. 15 x 53 mm of gedeelte daarvan **f 1.-, bij vooruitbetaling**
Inzending uiterlijk tot de 1e van elke maand. — Girorekening 42994
Voor brieven onder nummer 30 ct extra

PERSONEEL GEVRAAGD:

Voor prima laborant wordt BETREKKING AANGEBODEN met gelegenheid zich geheel in de fotografie te bekwamen. Noorden des lands. Br. no F 5376 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: bekwaam OPERATEUR-RETOUCHEUR. Alleen gedegen krachten gelieven te reflecteren. Br. met voll. inlichtingen, verl. salaris, foto en getuigschriften onder no F 5383 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: LABORANT, speciaal voor kleinbwerk. Moet 1e klas ervaren kracht zijn. Directe indiensttreding gewenst. Foto-Studio „ESKA", Kampen, Oudestr. 56, Tel. 82. F 5400

Gerautineerde LABORANT(E) gevraagd voor amateuraldruk- en vergr.inrichting. Bij gebleken geschiktheid goede vooruitzichten, geen seizoenbetrekking. FLANDRIA, Langestr. 21, Alkmaar. F 5485

Gevraagd: in een fotogr. atelier annex fotohandel, gevestigd in een grote provinciestad in Zuid-Holl., een 1e klas LABORANT, tevens de techniek van neg.- en pos.-retouche volledig beheersend. Alleen werkelijk prima krachten gelieven op deze annonce te solliciteren. Gegevens, zoals leeftijd, verlangd salaris, huidige werkkring en foto etc. onder no F 5401 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: FOTO-LABORANTE, en een leerling Laborante, s.v.p. met opgaaf van verlangd salaris, en vakbekwaamheid. Fotohandel J. BOCKSTART, Fred. Hendriklaan 240/242, Den Haag (Scheveningen). F 5448

Gevraagd in foto-atelier-fotohandel: een bekwaam BEDIENDE. Br. met opgaaf van salaris en leeftijd aan JAC. DEES, Witte Vrouwenstraat 14, Utrecht. F 5458

Gevraagd: door Amat.fotograaf in het Zuiden des lands een JONGEDAME als MODEL voor portret- en naaktstudies. Br. no F 5478 Bur. „FOTO", Hengelo.

PERSONEEL AANGEBODEN:

Biedt zich aan: een BEDIENDE voor alles. Goed operateur, retoucheur en dokawerker. Br. no F 5391 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: FOTOGRAAF-LABORANT (25 j. angeh.) leerling fotovakschool 3e j., bekend met retouche-, atelier- en alle Doka-werk. Br. no F 5406 Bur. „FOTO", Hengelo.

Fototechn. CORRESPONDENT biedt zich aan voor het maken van vertalingen uit het Frans, Duits of Engels van beschrijvingen, gebr. aanwijzingen enz. op foto- en kino-gebied. Billijke condities. Br. no F 5410 Bur. „FOTO", Hengelo.

JONGEMAN, fotolaborant, b.z.a. voor alle Doka-werkzaamheden. Br. no F 5425 Bur. „FOTO", Hengelo.

Prima afdrukker kan voor het komend seizoen nog WERK AANNEMEN. Alleen voor eerste klas zaak. Br. no F 5443 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: tegen 1 April ervaren FOTOGRAAF-LABORANT, in bezit van prima getuigschriften en referenties. Br. no F 5448 Bur. „FOTO", Hengelo.

Zoon van fotograaf/fotohandelaar, 25 jaar, algem. ontwikkeld, in bezit van vestigingediploma's, ervaring op in- en verkoopgebied, zoekt om gezondheidsredenen een hem passende BETREKKING in detail- of grootohandel zo mogelijk in droge, boerijke omgeving. Br. no F 5462 Bur. „FOTO", Hengelo.

JONGEMAN, 24 jaar, met grote interesse voor amateur-film en fotografie, zag zich gaarne geplaatst in fotografisch bedrijf. Heeft inzicht in reclame- en etaleerkunst. Opleiding Mulo en Middenstand. Het ligt in de bedoeling na aanstelling vakstudie aan te vangen. Br. no F 5464 Bur. „FOTO", Hengelo.

1e klas Retoucheur kan nog NEGATIEVEN AANNEMEN. Binnen 3 × 24 uur retour. Proefnegotiëf gratis geretoucheerd. Br. no F 5497 Bur. „FOTO", Hengelo.

> Zeer dringend moeten wij verzoeken, de tekst van deze advertenties met blokletters of schrijfmachine geschreven aan ons in te zenden. Wij kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor onduidelijk schrift en daardoor ontstane zetfouten.
>
> ADM. FOTO.

TE KOOP:

Te koop aangeboden: SUPER IKONTA 6 × 9, gekop. afstandsmeter en sperinr., lens Novar 3.5; z.g.a.n. Geheel compl. met tas. Prijs f 400,—. H. VOS, Breemarsweg 263, Hengelo. F 5495

Te koop: GRAPHIC VIEW CAMERA 4" × 5" met Ektar 7,7, 21 cm, cassettes, verstelbare zonnekap, geel filter, statiefkop, compleet in koffer, alles origineel en in staat van nieuw f 2100,—. Br. no F 5499 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: origineel CONTAX-OBJECTIEF Zeiss Tessar 1 : 2,8 F = 5 cm, f 150,—. Tevens Siemens voorzetapparaat voor het projecteren van 5 × 5 plaatjes op 8 of 16 mm projector, met koffer, f 135,—. Br. no F 5500 Bureau „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: ROLLLEIFLEX met Zeiss-Tessar 3.8 met slingertransport, gesynchroniseerd, in paraattas, veel gebruikt doch in uitstekende staat, f 295,—. JOHN. KLE'N, De Clercqstraat 81, Amsterdam, Tel. 83992. F 5496

Te koop: PORTRETOBJECTIEF Eidoscoop 37,5 cm F 4.5 (nieuw) f 150,—. BURGEM. v. RIJNSINGEL 18, Venlo. F 5498

Te koop: Amerikaans VERGROTINGSAPPARAAT „Omega" D II met dubbele condensor en lens Bausch en Lomb Tessar I.C. 159 mm 1 — 4.5 coated, met negatiefhouder 9 × 12 en 6 × 9 cm. Tevens ingericht voor vergroting van kleinbeeldfilm. Half automatisch met inrichting voor inleggen van kleurenfilters. Ook geschikt voor vergrotingen boven 50 × 60 cm. Weinig gebruikt, in prima staat. Br. no F 5369 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: ROLLEICORD II (Triotar 3.5). Prima cond. f 250,—. Pap. aanw. RIENZISTRAAT 17, Den Haag. F 5370

TE KOOP AANGEB.: Nieuwe Leica 3 C met Summitar, gecoat, (met draadontsp.) pap. en tas, type 1950, f 1180,50; Rolleiflex o.m., 6 × 6, Tessar 3.5/7.5 met slingertransp. en ingeb. synchr., geheel gereviseerd, met par. tas incl. proxaren en geelf. f 395,—. Zo goed als nieuwe kb. reflex, Praktiflex, laatste type met Tessar 3.5/5 cm, T. gecoat met pap. met par. tas f 575,— (Cat.pr. f 475,—); Argus, prima kb.camera, Amerik. 3.5/5 cm gecoat, gekopp. afst.m., ingeb. synchr. en luxe tas f 275,—; Ihagee klapcamera, 6 × 9 met gekopp. afst.m., Zeiss Tessar 4.5/12 cm Compur ingeb. synchr. filmpack, 6 chass. geelf. proxariens, flashholder compl. f 225,—; Reiscamera 13 × 18 f 55,— inclus. tien dubb. mah.h. chassis (alleen deze zijn het dubbele waard); Rolleicord, model 1950 Xenar 3.5/7.5 cm met ingeb. synchr. en par.tas f 410,—. Eénbeen statief, met geg. ijz. afn.b. voet, min. 61 en max. 173 cm hoog op elke afm. vastzetb. met kogelbeweg. ook zeer geschikt voor Cine app. f 48,50; ca 10 stuks roestvrij stalen bakken, 37 cm lang, 29 br. en 21 diep met binnen en buitendekseel, door veren aangedrukt per st. f 19,50. Gevr.: dubb. cond. met mont. 15 en dito 29 cm. FOTO DE LEEUWERIK, Delftweg 21, Rotterdam, 42688. F 5372

Te koop: PRAKTIFLEX in paraattas, met Victar 1 : 2.9, f = 5 cm gecoat, f 175,—. Br. no F 5373 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Mini-Rex electr. BELICHTINGSMETER (nieuw) in etui f 35,—. Smoorspoel met HP 300 kwiklamp f 11,—. Minimum-Palmos 9 × 12 spiegelsluitercamera, 3 dubbel cass. filmpack cass., geel filter, zonnekap, met lens Zeiss-Tessar f 4.5 = 15 cm; alles in lederen tas f 100,—. NAPJUSSTRAAT 49, Sneek. F 5375

Te koop: Kl.beeld ALPA SPIEGELREFL. 2 : 9 5 cm coated in par.tas, weinig gebruikt, gegarand. z. gebroken prijs f 595,—. Br. no F 5377 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: Contessa Nettel 6 × 13 STEREO-CAMERA, zonder optiek met spiegelsluiter tot 1/120 sec, 3 dubb. cass., 1 filmpackcass. f 20,—; Ca Nel „Cenar" 1 : 6.8, F = 21 cm f 20,—; Rhaco 1 : 6.3, F = 19.5 cm f 17,50 (beide dubb. anast. norm. vatting); De Jur electr. belichtingsmeter 5-B f 20,—. C. H. KLAVER, Achterweg 17, Callantsoog N.H.. F 5379

Te koop: KINE-EXAKTA met Trioplan 1 : 2,9, nieuw, in paraattas met zonnekap en draadontsp. tegen vóór-devaluprijs van f 490,— (nieuwe prijs f 580,—). Gebruikte Tele-Megor 1 : 5,5—15 cm voor Kine-Exakta is ook bruikbaar op Standard-Exakta. Prijs f 190,—. Fotohandel R. TEN KATE, Dam 367, Zierikzee, Tel. 256. F 5380

Te koop aangeb.: 6 × 9 REFLEX, dwars model, lens 3,8; gedeflineerd en gesynchroniseerd, ƒ 85,—; Agfa Isolette, Solinar 4,5 comp. R. als nieuw ƒ 140,—; Agfa Karat Apotar 3,5 met par.tas ƒ 150,— als nieuw. Flyca afst.meter ƒ 10,—. Leitz afst.meter ƒ 20,—. Kwiklamp H.P. 300 met voorschakelapparaat ƒ 20,—. Vergr.app. 6 × 6 lens 6,8 ƒ 50,—. Bel.meter Sixtus ƒ 35,—. 1 × 100 — 18 × 24 Kodak Bromesko N ƒ 20,—. GERARD DOUSTR. 6, Eindhoven. F 5381

Aangeboden: een fonkelnieuwe LEICA IIIc m. Elmar 3.5, gecoat, in paraattas, prijs slechts ƒ 600,—. (Spoed). Tevens een zeer artistiek bruiddecor, bestaande uit 9 verschillende delen; prijs nader overeen te komen. Br. no F 5384 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: BUSCH PRESSMAN 2¼ × 3¼ Wollensack Raptar f 4.5 F = 101 mm, coated, comp. 1 tot 1/100 sec, gekoppeld. Dubb. uittr. matglasinst. 2 dubb. chass.. Electr. magn. gesynchr. (feilloos) compl. m. Heiland batt. houder m. reflector (m. aansl. mogelijk). Speciaal refl. v. Pf 28 ƒ 710,—. Uitsl. brieven aan H. GROOT BRAMEL, Prinsegracht 3, Den Haag. F 5385

KOOPJES: Heliar 15 cm, 1 : 4,5 ƒ 65,—; Atelierstatief 2 zwengels ƒ 55,—; Atelliercamera 24 × 30 ƒ 45,—. Br. no F 5386 Bur. „FOTO", Hengelo.

Door bijzondere omstandigheden van particulier ter overname aangeboden een niet van nieuw te onderscheiden „ROLLEIFLEX-AUTOMAT" type 1949, met Xenar 3.5, T gecoat, in paraattas, met originele Rolleinar-voorzetlenzen I en II met Parkeilen, zonnekap en lichtgroen filter. Prijs geheel compleet ƒ 600. Voor serieuze reflectanten er mede gemaakte foto's ter inzage. Br. no F 5389 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: LEITZ FOCOMAT Ia met originele Leitz lens, geheel in staat van nieuw voor ƒ 400,—. J. W. BOSSCHA, Diezerstraat 61, Zwolle. Tel. 6053. F 5390

Aangeboden: nieuwe ROLLEIFLEX AUTOMAAT '49 met Tessar 3,5 en T optiek met paraattas voor ƒ 490,—. Telelens voor Contax 13,5 cm, Sonnar F 4 chroom, voor ƒ 880,—. H. MOSCH, Randweg 152b, Rotterdam-Z., Tel. 74228. F 5393

Te koop: 30 dozen BRIEFKAARTEN Kodabromide G 1 en 2, P 1 en 2, Ilford Plastika T 1 en 2. Ook in gedeelten. BOSCH, Okeghemstr. 10, Tel. 25825, Amsterdam. F 5395

Te koop: Electrisch FOTO-OOG voor afstandbediening van flitslamp, compleet met batt. ƒ 90,—. Eventueel ruilen voor Weston- of Ilford Bel.meter. Br. no F 5396 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: compl. 10 Watt VERSTERKER voor 16 mm geluidstilm, prima staat, ƒ 135,—. Electronische tijdschakelaar ½—30 sec, aansluiting voor Dokalamp ƒ 90,—. Eventueel ruilen voor Rolleicord etc.. Br. no F 5397 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: RETINA I met „Xenar" 3,5—5 cm. Compur 1—1/100 sec. Met paraattas ƒ 120,—. Dr A. KUIJPERSTRAAT 3, Hengelo. F 5402

Te koop aangeb.: orig. DUTO I voor Rollei, opsteek, in etui ƒ 12,45; orig. Dr Kellner Pan/Ortho filters, 3 stuks, dia 25 mm, zonder mont. ƒ 7,—. Lederen tas, gevoerd, inwendig 14 × 8 × 11 cm ƒ 5,—. Lederen buidel met ritz, v. Retina e.d. ƒ 3.50. GERRITSEN, Spakenburgseestraat 112, Den Haag. F 5404

Aangeboden: CiN4 KODAK EIGHT, model 25 f : 2,7 in goede toestand ƒ 325,— met originele tas. Br. no F 5405 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: ZEISS PRISMAKIJKER 6—30, prima staat met tas, vaste prijs ƒ 80,—. DEBOECK, Ammerzoolseestraat 4a, Rotterdam-C. F 5407

Aangeb.: KLB. CAMERA Kodak Retina I, lens 3.5, als nieuw met paraattas ƒ 175,— event. ruil. J. EEVERS, Vliierdweg 212, Deurne (N.B.). F 5411

Aangeboden: Een gekoppelde KLEINBEELD-CAMERA, merk Certo-Dollina met lens 1 : 2,9, sluiter Compur van 1—1/300 sec, in paraattas, prijs ƒ 250,—. KORINK, Nieuwe Binnenweg 128, Rotterdam. F 5412

TE KOOP: Weltix kleinbeeld-camera, Cassar 1 : 2,9, Compur-sl., in paraattas ƒ 150,—. Voigtländer Vito kleinbeeld-camera, Skopar 1 : 2,5, Compur-rapid sluiter ƒ 165,—. Praktiflex kleinbeeld-reflex-camera, Victar 1 : 2,9, spleetsluiter 1/20—1/500 sec ƒ 195,—. Zeiss-Ikon Tenax-camera 24 : 24 mm, Tessar 1 : 2,8, gekopp. afstandsmeter, Compur-rapid sluiter, in paraattas ƒ 375,—. Super-Ikonta „Zeiss-Ikon" Tessar 1 : 2,8, form. 6 × 6, Compur-rapid sluiter, gekoppelde afstandsmeter, ƒ 650,—. Certo-Dollina kleinbeeld-camera, optiek 1 : 2,9, Compur sluiter, in paraattas, ƒ 150,—. Actino foto-electrische belichtingsmeter ƒ 32.50. De jur foto-electrische belichtingsmeter, groot model, ƒ 39,50. 13 × 18 Reiscamera, Zeiss-Tessar 1 : 4,5 met sluiter en 3 dubbel-chassis, ƒ 225,—. Leitz Hektor, Ultra-groothoek 2,8 cm 1 : 6,3, ƒ 250,—. Leitz Elmar, grootheok-objectief, 3,5 cm 1 : 3,5 ƒ 225,—. Keystone 8 mm Filmcamera, 12, 16, 48 beeldjes per sec, optiek 1 : 3,5, in tas ƒ 195,—. Keystone 8 mm Filmcamera, 12, 16, 48 beeldjes per sec optiek 1 : 1,9, in tas ƒ 250,—. Mentor Reflex-Camera 9 × 9, spleetsluiter, Zeiss-Tessar 1 : 4,5 13,5 cm met 3 dubbel-chassis en 1 filmpackchassis, ƒ 150,—. FOTO-KINO „VAN DER GRAAF", Walsenburgerweg 3, Rotterdam. Tel. 44552. F 5413

Aangeboden: LEICA IIIb met Summitar 1 : 2, F = 5 cm, chroomuitv. als nieuw en gegarandeerd in pr. conditie ƒ 800,— in paraattas. Br. P. v. d. PLAS, Groenstraat C 17, Udenhout. F 5414

Te koop aangeboden: KALART Automatic Speedflash (als nieuw) ƒ 70,—. E. P. M. VAN PRAAG, Leuvenseestraat 55, Scheveningen. F 5416

Te koop aangeb.: 6 × 9 PLATENCAMERA (in tas) met Xenar 4.5 dubb. uittrek, Compur 1—1/250 sec met gemonteerde afst.meter en Albada zoeker, 5 cassettes, filmpack en rolfilmchass., zonnek. en geel filter. Pracht app. voor serieus beginner. Voor elk aannemelijk bod. B. v. WINGEN, Kapelle-Biezelinge. F 5420

Te koop: 'n nieuwe ROLLEIFLEX-AUTOMAAT 3.5 lens Tessar met tas, prijs ƒ 525,—, en een nw Baldina f : 2,9 lens met gekoppelde afst.-meter en opheffing der zoeker, prijs ƒ 200,—. DE JONG, Droevendal 9, Tel. 3747, Leeuwarden. F 5421

Te koop aangeb.: FLEXARET 6×6, prima Reflexcamera, 4.5, coated, sluiter 8 snelheden, zelfontsp. ƒ 170,—. Br. no F 5427 Bur. „FOTO", Hengelo.

Wegens omstandigheden te koop aangeb.: ROLLEIFLEX 3.5 automaat, 1950, gloednieuw, met paraattas ƒ 640. Br. no F 5428 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: in prima staat verkerende GRAFLEX 10 × 12,5 cm m. handgekop. Tessar 1 : 4,5—16,5 cm m. cass. ƒ 125,—. J. KOENIG, Singel 26, Dordrecht. F 5430

Te koop: 6,5 × 9 PERSCAMERA Mentor met Zeiss Tessar 2,7 = 12 cm, spleetsluiter tot 1/1000 in tas met 3 dubbel cassetten en 1 filmpack cassette (alles nieuw, zilver) in prima staat en zonder enig gebrek. Event. met 6 × 9 vergrotingskoker. Toestel alleen ƒ 250, met koker (3,5 lens en dubb. cond.) ƒ 350. FOTO MODERN, Beestenmarkt 26, Deventer. F 5431

Te koop: een in staat van nieuw verkerende CONTAX II, met 2 objectieven, Tessar 3,5 en Sonnar 2, in paraattas ƒ 950.— C. H. v. d. HOEK, Rijnstraat 213, Amsterdam. F 5432

Te koop aangeb.: 9 × 12 STEINHEIL KLAP-CAMERA m. Unofocal onverkitte dubb. anast. 1 = 4.5, F = 13.5 cm. Zeer scherp tekenend, in compur 1—1/200, dubb. uittr., 12 cassettes, gevoerd leren tas, geeif. midd., losse seift. ƒ 65,—. 9 × 12 Klapcam. m. Brittner dubb. anast. 1 = 6.3, F = 13.5 cm, in compur 1—1/250, dubb. uittr., 4 cass., geeif., ƒ 22.50. Objectief Rodenstock Eurynar dubb. anast. 1 = 6.3, F = 13.5 cm, Variosl. 1/25—1/100, T.B., ƒ 5,—. Objectief Laack dialytar dubb. anast. 1 = 6.8, F = 13.5 cm, sl. defect ƒ 4,—. Metalen 4-delig statief ƒ 5,—. HOFMAN, Driebergenstraat 59, Deventer. F 5433

AANGEBODEN door omstandigheden: Flexaret 6 × 6 (Rolleitype) lens 4.5, coated, ingebouwde zelfontspanner, niet van nieuw te onderscheiden ƒ 195,— met tas; stel voorzetlenzen tot 1 mtr, ƒ 10.—; zonnekap ƒ 2,—; geel filter ƒ 2,—; Duto I, past in houder, geel filter ƒ 5,—; Sixtus electr. belichtingsmeter ƒ 32,50; zeldzaam stabiel metalen statief ƒ 32,50; Ross statiefkop ƒ 12,—; Vergrotingsapp., zeltbouw, werkt prima, 6 × 6, dubb. condensor, lens Peplostar Liesegang 4.5 ƒ 80,—; Vergrotingsbord Kap tot 18 × 24 ƒ 17,50; Odin instelloupe v. vergroten ƒ 15,—; Voetschakelaar, prima ƒ 8,50; Metronoom ƒ 12,—; Retouchemesjes à ƒ 2,—; Tank tot 6 × 9 ƒ 6,—; Windisch, Fotoschule ƒ 5,—; Boer, Vergroten ƒ 4,50; Jacobson, Ontwikkelen ƒ 5,—; Moerkerk, Camera in Kinderland ƒ 9,50; Coppens, Mensch in de Fotografie ƒ 10,—; Boucher, Phundamentals in Photography ƒ 4,—; Jaargang Foto 1949 ƒ 4,50; Idem Focus ƒ 6,50; losse nummers Amerikaanse tijdschriften 1949, als Popular Photography, Minicam enz. à ƒ 0,50; andere losse binnen- en buitenlandse tijdschr., 12 stuks voor ƒ 2,50; enz., enz.. H. MOOIJMAN, Cartesiusstraat 296, Den Haag. F 5434

Te koop: ZEISS SUPER IKONTA 6 × 9 en 4,5 × 6 met Tessar 1 : 4,5, Compur sluiter, ingeb. afstandsmeter, paraattas en geel filter. Prijs ƒ 350,—. Br. no F 5435 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: CONTAX III met Sonnar 1 : 1,5 f 5 cm met ingebouwde belichtingsmeter, selftimer en flashcontact, verchroomd, vooroorl. doch als nieuw. Liefst ruilen voor Leica IIIc met Summitar en Elmar 9 cm. Br. no F 5437 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: TELE LENS, Zeiss Sonnar F 1 : 4, 13,5 cm voor Contaflex, zeer geschikt voor Contax na kl. verandering, onder garantie. Prijs ƒ 175,—. Br. no F 5439 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: 24 × 36 mm CAMERA met Xenar f 2.8 = 5 cm, Compur R. tot 1/500 sec, gekopp. scherpst., sperinrichting, in paraatt. ƒ 210,—; 9 × 12 Zeiss Ikon Opv. Reflex, Tessar f 4.5 = 15 cm, gordijnsl. tot 1/2000 sec, doorz.zoeker, rompontsp. met 8 cass. en filmpackcass. in rundl. tas ƒ 200,—; practische Agfa 9 × 12 camera f 4.5 = 13 cm, sluiter tot 1/100 sec, opz.- en doorz.zoeker, portretlens en zonnekap, 8 cass. en filmpackcass. ƒ 65,—; 13 × 18 Reflex, kwadratisch f 5.5 = 24 cm, sluiter T, ½ tot 1/1000 sec, 2 dubb. cass. en wisselcass. voor 12 platen, pracht camera voor atelier, al deze camera's in prima staat. Br. no F 5440 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: groot FOTOTOESTEL 13 × 18 met prachtige lens, tijd- en momentsluiter, 3 dubbel chassis en statief, mooi verpakt in hoes. Prijs ƒ 100,—. Bezichtiging: Huize „'T AMELTE", Gorssel. F 5441

Wegens onverwachte verandering van omstandigheden ziet particulier zich genoodzaakt zijn pas aangeschafte ALPA REFLEX KLEINBEELDCAMERA (met Alpar F 2.8), paraattas, drie filters, zonnekap en twee voorzetlenzen, alsmede draadontspanner, te koop aan te bieden. Het toestel is officieel in ons land ingevoerd en ongebruikt. Op de bestede aankoopprijs van ƒ 809,— zal 15 % korting worden gegeven. Br. no F 5442 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: Kodak-Reflex-Anastigmat FOTOTOESTEL. Lens f : 3,5 80 mm. Automatische instelling. Br. no F 5444 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: een partij OPNAME- en DOKA-APPARATEN, compleet, w. o. Automatische vergrotingskoker Kodak, Voigtländer dubbel oogsreflex met Compur Rapid 1/3,5. Electr. bel.meter, Doka-klok enz., totaal ƒ 550,—. Ook in gedeelten. Na 6 uur. POMONAPLEIN 53, Den Haag. Tel. 393886. F 5445

Te koop wegens overcompleet: IKONTA 6 × 9, model 1949, Tessar 3,5 in Compur-Rapid met ingeb. zelfontsp., rompontspanner met sperinr., practisch nieuw, prima toestel. Uiterste prijs ƒ 240,—. H. M. BERVELING, J. Camphuysstr. 42bis, Utrecht. F 5446

Te koop: KINE EXAKTA 24 × 36 mm m. Zeiss-Tessar F 2.8 5 cm en Xenar F 2.8 5 cm, beide in bajonetvatting, geschikt voor Reflex-Korelle, Hugo Meyer, Weitwinkel F 6.3—13.5 cm. Br. no F 5449 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: 1 FILMAPPARAAT Pathé Baby, 9,5 mm, 39 films. A. DONKERS, Kronehoefstraat 24, Eindhoven. F 5451

AANGEBODEN: Alle jaarg. van Focus van 1914 tot 1923; De Camera, jaarg. 1911; Bedrijfsfotogr. van 1919—1921, alle ingebonden en als nieuw, prijs per jaarg. ƒ 1,50. Foto jaarg. 1946 tot 1949; Focus jaarg. 1948 en 1943; Veerwerk jaarg. 1946 tot 1949; Bedrijfsfotogr. jaarg. 1939 tot 1941; Cosmorama jaargang 1939. Deze jaarg. niet ingeb. maar ook als nieuw, prijs ƒ 1,— per jaarg.. 6 Drukramen 9 × 12, per stuk 25 cent. Vergr.app. Shax tot 6 × 9 ƒ 20,—. Vergr.koker, vast 9 × 12 op 18 × 24, ƒ 5,—. Drukkast tot 13 × 18 ƒ 10,—. Ernemann 6 × 9 cam. ƒ 2,50. Kleinb.cam. Unette ƒ 2,—. Toezending niet franco. Alles te zien en te bevragen bij L. J. KARELS, Fotogr., Haven 92, Volendam. Telef. 289. F 5452

Aangeboden: div. LENZEN o.a. Rodenst. Trinar 6.3—15 cm; Rapid Paraplanat; Trousse-Francias; Cooke 7 × 5 inch; Steinheil Anastigm.; Cooke, Taylor en Hobson 21 × 27, br.p. 34 cm. Br. no F 5453 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: 1 DRUKKAST met klok ƒ 300,—; 1 snijtafel ƒ 50,—; Zeiss Tessar 25 C.M. 4,5 ƒ 175,—; Vergr.app. 6 × 6 lens 4,5, merk K.W. ƒ 150.—. Te bevr.: Binnenweg 151, Heemstede. Fotoh. GERMANS. F 5455

Te koop: ROLLEICORD II, met Triotar f : 3,5, f = 7.5 cm. Compur sluiter, met zonnekap, even gebruikt, ƒ 225,—. Altiflex 6 × 6, met Laack Pololyt f : 4.5, f = 7.5 cm, Prontor II sl. nieuw ƒ 175,—. Agfa Isolette met Agfa Apotar f : 4.5, f = 8.5 cm, met paraattas, nieuw ƒ 100,—. Prinzen foto electr. bel.meter ƒ 50,—. Br. no F 5456 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden wegens overcompleet: 1 Lucky KLEINBEELDCAMERA met opt. 2,8, in tas. Te bevr.: J. v. d. VLIES, Tel. 32. Lange-ruigeweide. F 5465

Wegens bijzondere omstandigheden te koop: CONTAX II (nieuw) met Sonnar 1 : 2 F 5 cm, T-optiek. Compl. met paraattas, origin. geel filter en zonnekap. Toestel wordt onder garantie geleverd. Prijs ƒ 1000,—. Br. no F 5457 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: FOTOHANDEL annex -ATELIER, op de beste stand van één der mooiste plaatsen (prov. Utrecht). Huis te huur: Nieuwbouw m. Centr. Verwarming, in hand ƒ 20.000 à ƒ 30.000. Br. no F 5450 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: REISCAMERA 24 × 30 met 3 boekcass.; idem 18 × 24 met 3 boekcass.; 4 stuks idem 13 × 18 met cass.; idem 12 × 16,5 met 6 boekcass. en driepoot; 13 × 18 spiegelcam. Voigtländer. Voor elk aannemelijk bod. FOTO DUIKER, Slotlaan 36, Zeist. F 5459

Aangeboden: 1 KODASCOPE 8 mm. 300 watt lamp, nieuw ƒ 432,—. 1 Kodak-reflex met 3,5 coated, met tas, z.g.a.n. ƒ 425,—. 1 Eng Wray kijker (8 ×) in tas ƒ 165,—. 1 Agfiold 6 × 6 Camera met opt. 4,5 ƒ 100,—. 1 Brownie reflexcam. 4 × 4 z.g.a.n. ƒ 25,—. 1 Thabes Pop cam. 6 × 6, nieuw met tas ƒ 25,—. 1 Delita Projector, weinig gebr., ƒ 75,—. 1 Agfa Opticus, nieuw, ƒ 50,—. 1 Ihagee Luminax voor kl.beeldvergr.apparaat ƒ 20,—. 14 × 100 vel gasl. papier Dinox 6,5 × 9,5 hard ƒ 25,— (gl.wit). 250 vel 13 × 18 gasl. papier Haloid Norm. gl.wit ƒ 20,—. Te bevr. W. VEERMAN, Fotohandel, Tel. 170, Voorstr. 8, Woerden. F 5466

TE KOOP: Exakta 6 × 6 met Tessar 3,5 ƒ 690,—; Plaubel Makina IIS met 6 × 9 en 24 × 36 adapter, compleet met synchronizer, tas, gele filters, zonnekap enz., ƒ 995,—; Reflex Korelle met synchroon flash ƒ 300,—; Kodak Medalist II met Ektar 3,5 en tas ƒ 1355,—; Rolleiflex standaard ƒ 600,—; Rolleiflex standaard (iets gebruikt) ƒ 550,—; Ciroflex 1 : 3,5 met tas ƒ 250,—; Contax III met Sonnar 1,5 ƒ 1175,—; Biotar 1,5 7,5 cm voor Kine Exakta ƒ 650,—; Biotar 1 : 2,8 cm voor Kine Exakta 1 : 2 F 8 cm ƒ 400,—; Tessar 4 cm grootheok voor Kine Exakta ƒ 250; Nettel 9 × 12 camera met tas en synchronizer, dubbele balg, speciaal tussenstuk voor reproducties, geel filter, zonnekap, met een Dallmeyer 2,9. Zeiss Tessar 4,5 ƒ 675,—. Deze camera's ook in ruil. Foto-Cinehandel S. SANDERS, Stationsweg 83, Den Haag. Telef. 114983. F 5468

Te koop: LEICA-TOEBEHOREN, Hektor 1 : 4,5 f 13,5 cm, coated, ƒ 300,—; nieuwe grootheok Elmar 1 : 3,5 f 3,5 cm, m. lensdoppen, in etui ƒ 200,—; Universeelzoeker Vidom met etui ƒ 75,—; instelrevolver m. zuil (niet origineel Leitz) ƒ 100,—; ring m. uittrekbare pootjes Becoy ƒ 75,—; alles in één koop voor ƒ 700. Br. no F 5470 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: 10 × 15 Okoli VERGROTINGS-TOESTEL met Cooke lens F 4.5. Brandpunt 5¾ inch met losse kap voor kwiklamp H.P. 300 en hierbij behorende smoorspoel ƒ 160. Br. no F 5472 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: Alpa KLEINB. REFLEXCAMERA met lens F 2.8, tas, speciaal draadontspanner, voorsetlenzen, gele filters, groen filter, rood filter, complete tussenringen voor micro- en macro-opnamen, zonnekap. Fabrieksnieuw. Totaalprijs ƒ 595,—. Br. no F 5473 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: Bilora FILMSTATIEF in foudraal; grooth. Aristostigmat Meyer F : 9—120 mm, nieuw; 8 mm cassette voor Agfa-camera; orig. Bell & Howell 8 mm omrollers en plakpers, gemonteerd op voetstuk nieuw; Leitz Xenon F 1.5—50 mm. Br. no F 5474 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP AANGEBODEN: 1 Agfa Isolette 6 × 6, lens 4.5, ƒ 89,—. 1 Drepy Klapcamera 6 × 9, lens 4.5 Prontor II, gecoat, synchr. gespert ƒ 135,—. 1 Rolleicord Triotar 3.5 gecoat, synchr. ƒ 295,—. 1 Voigtl. Bessa 6 × 6 cam. Comp. Rap. lens 3.5 ƒ 135,—. Camera's weinig gebruikt en onder volle garantie. 1 Paillard 16 mm ops.camera m. revolverkop, 3 lenzen waaronder tele 2.8 en plasmat 1 : 1,5 en grootheok, compleet in tas voor ƒ 850,—. 1 Reiscamera 13 × 18 met lens 4.5 en compound 16 cm voor ƒ 45,—. 100 dozen kaarten, bromide, glanzend en velvet, hard en normaal, merken Bromega en Forte alles vers, ƒ 5,50 per doos. 1 Filmo Sportster-camera, dubbel 8, lens 3.5, type 1938 voor ƒ 325,—. Diverse 9 × 12 camera's met 4.5 lenzen en Ibsor- en Compursluiters van ƒ 29,— tot ƒ 45,—. 1 Kodascope 8—40 in koffer en weerstand ƒ 225,—. 1 kleinb. vergr.toestel Rajah, lens 4.5 voor ƒ 85,—, primat 1 Vergr.toestel 6 × 9 merk Liesegang met optiek en halve condensor, vergroot tot 40 × 50 cm voor ƒ 150,—. Een partij Agfa Isopanfilms, iets over tijd doch prima, zonder bederf ƒ 135,— per 100. Serieuze reflectanten gratis proeffilm. Fotohandel J. HEKKERT, Ged. Gracht 20, Deventer. Tel. 5284 (na 6,30 uur 's avonds). F 5387

Wegens bijzondere omstandigheden te koop: ROLLEIFLEX-AUTOMAT DE LUXE, model 1950, ongebruikt, met paraattas, 10 % onder winkelprijs ƒ 675,—. 1 Rolleiflex-automat 1949 m. tas z.g.a.n. en synchronisatie voor ƒ 535,—. Br. no F 5475 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: 1 Mah. ATELIERCAMERA op zuil 18 × 24 ƒ 125,—. 1 Ihagee 13 × 18 Camera met 6 case. en filmp.cass., als nieuw, zonder optiek ƒ 25,—. 19 doz. Bauchet platen pan A.H. 22° 12 × 16,5 ƒ 50,—. 2 doz. Bauchet platen pan A.H. 32° 19 × 15 ƒ 4,—. 4 doz. Bauchet vi.Film pan A.H. 10 × 15 ƒ 8,—. 10 doz. Lumière platen superpan 12 × 16,5 ƒ 25,—. 10 doz. Hammer platen soft grad. pan 12 × 16,5 ƒ 25,—. Al het gevoelig materiaal is prima. Te bevr. W. VEERMAN, Fotohandel. Tel. 170, Voorstraat 8, Woerden. F 5467

TE KOOP: Leica IIIa Summar F 2, gebr. maar in prima staat ƒ 575,—. Leica telelens Elmar 9 cm, gecoat ƒ 200,—. Leica-zoeker Vioob. Eldur copiëer-apparaat, samen ƒ 125,—. Contax III met Sonnar F 2, gebruikt maar prima, ƒ 750,—. Robot II aut. kl.beeldapp. 48 opnamen achter elkaar zonder winding, Tessar 2.8 ƒ 300,—. Tele Xenar 7.5 cm F 4.5 ƒ 75,—. Speed Graphic 6 × 9 gekopp., Optar F 4.5, ƒ 500,—. 16 mm filmcam. Stewart Warner, Dalmeijer lens F 1.9, ƒ 225,—. 16 mm filmcam. Kodak BB junior, lens F 1.9 ƒ 275,—. Dubbel 8 Keystone, F 2.7, ƒ 175,—. Leica koffertjes voor Leica en toebehoren ƒ 40,—. Autom. vergr.apparaat fabr. Kindermann, 6 × 9 dubbel condensor, nu ƒ 250,—. Verder dito 9 × 12 Müller en Wetzig, dubb. condensor ƒ 300,—. Prima. uitdrukkast 13 × 18 Kinderman m. klok ƒ 195,—. Kalart synchronizer, als nieuw ƒ 70. Rolleiflex automaat, model 1950, nieuw, met diverse toebehoren met papieren. Deze artikelen te bezichtigen na voorafgaand bericht of na 6 uur. (Zaterdags de gehele dag). Ook genegen te ruilen voor goede artikelen. STOPPELMAN, Hunzestraat 25, Amsterdam-Z. F 5492

Aangeb.: KODAK BROMIDEPAPIER: 13 × 18: P2, P3, G2; idem 18 × 24: P2, P3. Guilleminot, Riviéra, 13 × 18: Norm. en hard. Prijzen: 13 × 18: ƒ 12,— p. 100 vel, 18 × 24: ƒ 20,— per 100 vel. Alles vers. FOTO FRANKEN, C. Schuytstraat 22, Amsterdam-Z. F 5491

Te koop: roterende GLANSMACHINE, merk Gerstel, in goede staat. 9 × 12 platencam. 4.5 lens in compur met filmpackcass. en chassis. Vooroorlogse Praktiflex, lens 1—2, coated. Liefst in ruil voor 10 × 15 reflex. Nettel. Br. onder no 51 J. KORTHALS, Boekh., Nic. Beetsstr. 46, Rotterdam. F 5489

Te koop: gebruikte, vrijwel niet van nieuw te onderscheiden APPARATEN: Vena vergr.toestel 6 × 9—6 × 6 met Huygens obj. 1 : 4 en dubbele condensor ƒ 200,—. Etareta 24 × 36, 36 opn. met Etar obj. 1 : 3.5—5 cm in paraattas ƒ 225,—. Retina II met gekop. afstandsmeter. Obj. Xenon 2.9—5 cm in Compur Rapid met paraattas ƒ 375,—. Commando 6 × 6 tot 4,5 × 6 m. 3,5 Ensign anast. 75 mm, gek. afstandsmeter in paraattas ƒ 375,—. Gallus 16 opn. op 4 × 6.5 film, spiegelsluiter tot 1/500 sec Obj. 2.5—5 cm, in paraattas ƒ 225. FOTOPOST v. Welderenstraat 15, Nijmegen. Telef. K 8800—24371. F 5487

Te koop aangeboden: KLEINB.CAMERA Foth Derby 1 : 3,5 F = 50 mm, in prima staat, met ingeb. zelfontspanner, spiegelsluiter 1/500; 4,5 × 6 cm film. Mevr. N. HOGENDIJK, Noorderbolwerk 14, Franeker. F 5486

Aangeboden: JAARGANGEN Foto 1945—'47—'48—'49 (1946 mist no 5); Kleinbeeld Foto 1937—'38—'39—'40; Focus 1945—'47—'48—'49. Alle jaargangen on-ingebonden, samen ƒ 50,—. H. A. GORT, Julianaweg 186, Utrecht. F 5484

Te koop wegens afschaffing: weinig gebr. ROLLEIFLEX Zeiss Tess, gecoat. 3,5 (1/500 sec) h/baj., paraattas, nw Rolleikin, geel-roodgroen-filter, Duto 8 en 1, 2 stel proxarten en parkeil, zonnekap, 30 Kodak X en XX-films, 2 kleurfilms, 1 klb.film, 1 pak (144 v.) 18 × 26 cm halfmatpapier, statief, spotlight (2 m hoog), 2 spec. lamphouders m. stat.dr.; 2 verstelb. ontw.tanks, alles één koop ƒ 850. Br. no F 5477 Bur. „FOTO", Hengelo.

In grote provincieplaats in Zuid-Holland te koop aangeboden een in bedrijf zijnd FOTO-ATELIER, eventueel met fotohandel. Br. no F 5478 Bur. „FOTO", Hengelo.

Wegens omstandigheden te koop: gekopp. LINHOF TECHNICA III E met Xenar F 4.5—15 cm in compur, type 1949, weinig gebruikt, camera perfect werkend in alle mogelijkheden, iets voor de vakman. Reuze koopje, nu of nooit, van f 1400,— voor f 900,—. Met 10 chassis. Event. in grootheek ook verkrijgbaar. Br. no F 5480 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP AANGEBODEN: 1 Electr. belichtingsklok, voor afdruk of vergr.apparaat, f 30,—. 1 metalen projectietafel, inklapbaar, f 40,—. 3 stomme 16 mm films à 120 meter, f 60,—. 6 geluidsfilms (castle) z.g.a.n. f 300. 7 st. 8 mm tekenfilms, z.g.a.n. f 100,—. 1 Etareta kleinbeeldcamera, lens 3,5 met tas f 75,—. 1 Flexaretta 6 × 6 lens 4,5 coated in tas, z.g.a.n. f 225,—. 1 Ikoflex, lens 3,5 Novar z.g.a.n. in tas f 250,—. 1 Cine-Kodak, model 60, 8 mm, lens 1,9 uitwisselbaar met tas f 350,—. 1 Siemens 16 mm cassettecam., met tas en 4 cassetten f 195,—. 1 Bauer-Pantalux projector 16 mm, in prima staat. 1 Sonnar voor Leica 1,5/6 cm f 300,—. Foto-filmbedrijf „GOBO", Oliemolensingel 37, Tel. 5271 Enschede. F 5481

Aangeboden: NAAKTSTUDIES (alle werken zijn gloednieuw). Nus I par A. Steiner van f 6,75 voor f 3,50; Nus II Nus des 15 van f 6,75 voor f 3,50; Nus III Exotiques v. f 6,75 voor f 3,50; The Model Mortensen van f 22,50 voor f 12,50; Mein Model Dr. G. Issler van f 2,95 voor f 2,—; Le Nu, Marcel, Natkin etc. van f 7,25 voor f 3,50; Die Aktmappe, Die Galerie Wien van f 7,50 voor f 5,50; Paris Plastique No 1 van f 3,25 voor f 2,50. Verzending uitsluitend angetrankeerd, onder rembours. In één koop f 30,— franco. Br. no F 5418 Bur. „FOTO", Hengelo.

Wegens omst. aangeboden: gloednieuwe ZEISS IKON ERCONA 6 × 9 met Novar 4,5 in Z.I.-sluiter voor f 105,—; idem met Novar 4,5 in Compur met ingeb. zelfontsp. voor f 125. Br. no F 5493 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: nieuwe VOIGTLÄNDER BESSA 6 × 9 met Skopar 3,5 in Prontor II met ingeb. zelfontsp. v. f 130. Z.g.a.n. Agfa Isolette 6×6 m. Apotar 4,5 in Compur Rapid met paraattas voor f 140,—. Br. no F 5494 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP GEVRAAGD:

Gevraagd: in goede staat verkerende ROLFILMADAPTER 6 × 9, geschikt voor een 9 × 12 platencamera. Br. m. condities aan H. A. M. STERENBORG, Arendplein 14, Tilburg. F 5417

Gevraagd: 9 × 12 REFLEXCAMERA, in g. st. z. met sluiter vanaf 1 sec, cassetten en evt. zonder optiek, zo mogelijk kwadratisch. C. H. KLAVER, Achterweg 17, Callantsoog N.H. F 5378

Gevraagd: een „RAJAH" 6 × 6 vergrotingstoestel, 13 × 18 of 18 × 24 afdrukkast met belichtingsklok en vergrotingslens 1 : 3.5 of 1 : 4.5, F 5 cm, geschikt voor Leitz-Valoy. Br. P. v. d. PLAS, Groenstraat C 17, Udenhout. F 5415

Gevraagd: LEICA IIIc met (coated) Elmar of Summitar, in tas, moet in staat van nieuw zijn zonder gebreken. Br. met voll. beschr. en prijs aan no F 5419 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevr.: LEICA II of III, met Elmar, en een Focomat. Br. m. omschr. en prijs onder no F 5471 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: VERGROTINGSAPP. en PORTRETLENS pl.m. 56 cm. Aanbod onder no F 5368 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: ATELIER-CAMERA met minstens 30 cm lens, liefst 18 × 24. S. MULDER, Appelscha, Tel. 17. F 5374

Gevraagd: in prima staat zijnde moderne 13 × 18 CAMERA voor technische fotografie, tevens een prima merk flitsinrichting. Br. no F 5482 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: 2 ROLFILMADAPTERS 6 × 9 voor 9 × 12 camera. Br. met prijsopg. no F 5394 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: een PARAATTAS van oud model Rolleicord (type 1936, eerste model). Br. aan J. HAAGSMA, Korenbloemstraat 134, Zwolle. F 5399

Gevraagd: TUIN-ETALAGEKAST, gaaf, ongev. 1.50 m lang, prijsopgaat liefst met foto aan D. F. EBERHARDT, Soestdijkerstraatweg 41, Hilversum. F 5403

Gevraagd: enige doosjes NOVOCOLOR dia's. K. W. J. DAMBRINK, Arnhemseweg 149, Apeldoorn. F 5408

fotohandel Kupferschmidt Laan van Meerdervoort 43 den Haag

lenzen

te koop gevraagd

Gevraagd: uitstekend VERGR.APPARAAT tot 6 × 9, evt. 6 × 6 of kleinb., Aanb. HEMKER, Vechtstraat 5, A'dam. Tel. 91371. F 5423

Jong vakman, met le klas opleiding, zoekt ter overname een FOTO-ATELIER in provincieplaats. Br. met opgave cond. enz. onder no F 5426 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevr.: CAMERA en/of PROJECTOR 8 of 9.5 mm. Zonder gebreken. Deskundig onderzoek is vereist. C. NAUTA, P. Dondersstr. 88, Eindhoven. F 5490

TE KOOP GEVRAAGD: E. Leitz Inc. Focomat Ib enlarger; idem Leica polarizing filter; idem Leica model VIII synchronized flash unit; idem daylight loading tank for 35 mm film; idem the image erecting universal viewfinder and adaptor for Hektor 28 mm lens. Hektor 28 mm F 6 : 3 lens; Thambar 90 mm F 2.2 lens. All this equipment is of American manufacture and for use with Leica model IIIa camera. Br. no 50, J. KORTHALS, Boekhandel, Nic. Beetsstr. 46, Rotterdam. F 5488

Gevraagd: AGFA RONDINAX 35 daglichtontwikkeltank in goede staat. Br. met aanbieding aan J. v. d. JAGT, Balistraat 108 III, Amsterdam-O. F 5436

Gevraagd: 9 cm LENS met slakkengang voor vergrotingstoestel Müller-Wetzig automatisch, event. met rood filter en condensor 10 ⌀. Aanbiedingen aan P. G. VILTERS, Slachthuisstraat 1, Sittard. F 5438

Ter overname gevraagd: zéér lichtsterk PROJECTIE-OBJECTIEF met brandpuntsafstand 25—30 cm, bijv. Glaukar of Tessar. Br. aan Dr PAUL JULIEN, Burchtplein 1B, Wassenaar. F 5461

Te koop gevraagd: overjarig maar bruikbaar FOTO-MATERIAAL: platen, films, fotopapier. Br. met merken en prijsopgave G. ANDELA, 3de Helmerstraat 59 III, Amsterdam. F 5463

Gevraagd: Bell en Howell GELUIDSPROJECTOR 16 mm. Aanbiedingen met prijs. Wordt door deskundige ondersocht. FOTO BLEEKER, Voorsttiesk 68, Leeuwarden. F 5434

Gevraagd: LEITZ HEKTOR 2.8 cm/1 : 6.3 met zoeker en universele zoeker Vooh voor Leica. FREDDY LIEVENSE, Nachtegaallaan 10, Rotterdam-N. F 5469

Gevraagd: grotere of kleinere partijen GASLICHTPAPIER 6,5 × 9 en 7 × 11,5 alsook bromide 7 × 10,5, mag velvet zijn of halfmat. Alleen Agfa, Gevaert, Kodak of Ilford. Spoelbakken van 18 × 24 tot 50 × 60. Spoeltrommel voor 200 à 300 drukjes; Automatisch vergrotingstoestel kleinbeeld; Atelier-decors of bickmeubelen en achtergrond. Leitz Summar of Summitar 1 : 2. Fotohandel J. HEKKERT, Ged. Gracht 20, Deventer. Tel. 5264 (na 6.30 uur 's avonds). F 5388

Te koop gevr.: CONTAMETER v. Contax III. JANSSEN DE LIMPENS, Achter de Molens 12, Maastricht. F 5479

RUILEN:

Ruilen: Etnemann norm. FILMCAMERA 25 m filmcass. form. 24 × 36 mm. Lens Leitz Elmar, coated f 3.5, brandp. 5 cm in comp. tegen 6 × 6 reflex of 9 × 12 camera, voorzien van rollilmadapter en cassetten. Br. no F 5392 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: een z.g.a.n. REFLEXCAMERA, merk Reflex-Korelle, 1/500—2 sec, Xenar 2.8 en Telexenar 18 cm 5,5 met filters Polar. Duto, voorzetl., tussenr., enz. prachtset. Gevraagd: Leica IIIB of C, event. bijbet. mijnerzijds. Opgave van obj. enz. aan HEMKER, Vechtstraat 5, Tel. 91371, Amsterdam. F 5424

In ruil aangeboden: LEITZ PROJECT. OBJ. van VIII S, 15 cm, voor Leitz obj. brp. afst. 9 cm. Condities nader overeen te komen. HEMKER, Vechtstr. 5, Amsterdam. Tel. 91371. F 5422

Ruilen: wegens overcompleet aangeboden AGFA KARAT 4.5 Kl.bld.cam., nieuw, met toebeh., event. te ruilen tegen telelens 9 cm, aan te passen aan Praktiflex (kl.bld.). L. PASMAN, Leimuidenstraat 10 Amsterdam. F 5447

In ruil of te koop aangeboden: een tweeogige REFLEXCAMERA Altiflex, Laack pololyt prontor II 4,5 in compur. 12 opn. 6 × 6. Maakt ragscherpe opn., Voor K.B. camera 36 opn. liefst bekend merk. Br. no F 5429 Bur. „FOTO", Hengelo.

DIVERSEN:

Aangeboden: KL.BEELD-CAMERA Certo Dollina, lens Certar 1 : 4,5 f = 5 cm, tijden 1/25-1/50-1/100-B-T., doorzichtzoeker, sperinrichting, paraattas. Prijs f 60,—. Gevr.: Vergr.app. 6 × 6 brandp. ca 8 cm, „Fotografeten in de Tropen". Br. no F 5409 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevr.: VERGR. APPARAAT 9 × 12 of 6 × 6 met condensor. Aangeboden: Narita Vergrotingsbord tot 30 × 40 en prima 13 × 18 camera, kwadratisch, 3 dubb. cass., anast. Ica in Comp. sluiter, resp. f 20,— en f 45,—, eventueel ruilen voor glansmach. 30 × 40. SCHIEWEG 122d, Rotterdam. F 5460

Te koop: ROLLEICORD met Triotar 3.5, dubbelbajonet, m. paraattas f 275,—. Gevraagd, event. in ruil voor bovenstaande Elmar 9 cm of Hektor 13.5 cm of Thambar, voor Leica met Vooh-zoeker. Br. B. J. VREESWIJK, Kastanjelaan 2, Halfweg. Tel. 614. F 5371

Optiek- en Fotogroothandel, met drie vertegenwoordigers per auto het gehele land bereizende, ZOEKT ARTIKELEN om haar collectie uit te breiden. Br. no F 5398 Bureau „FOTO", Hengelo.

Bijlage van FOTO nr 3 - Maart 1950

„In en om Vlaardingen, stad aan de Maas"

Fotowedstrijd

georganiseerd door de
Amateur Fotografen Vereniging
„Vlaardingen"
onder auspiciën van
de Stichting
Vlaardingse Gemeenschap

WEDSTRIJDVOORWAARDEN

1 Wat U kunt fotograferen

Het onderwerp van de foto's moet beheerst worden door beelden uit **oud** of **nieuw Vlaardingen** of uit haar directe omgeving en mag uit **artistiek** dan wel uit **documentair oogpunt** vastgelegd zijn. Deze wedstrijd biedt plaats voor elke foto welke in of om Vlaardingen is opgenomen. Het is daarom misschien zaak Uw aandacht te richten op de volgende dankbare aspecten die Vlaardingen biedt.

a. Vlaardingen, stad aan de Maas.
b. Vlaardingen, industrie- en vissersplaats.
c. Vlaardings vaarten - Vlaardings vlieten.
d. Vlaardingen, woon- en handelstad.
e. Vlaardingen, stad met historie.
f. Vlaardingen zoals het leeft en werkt.

Vanzelfsprekend zijn dit geen bindende onderwerpen.
Foto's die niet kennelijk te Vlaardingen of in haar onmiddellijke nabijheid zijn opgenomen, beantwoorden niet aan de gestelde eisen.

2 Hoe U kunt deelnemen

Aan de wedstrijd kan worden deelgenomen door alle fotograferenden in Nederland, zowel amateur- als vakfotografen.

Er zijn twee groepen, n.l. **zwart-wit foto's** en **kleuren-dia's.** Voor de groep zwart-wit foto's zijn twee klassen ingesteld, te weten **Beginners** en **Gevorderden.**
Voor kleuren-dia's zijn geen klassen gemaakt.

Voor de klasse beginners is het minimum-formaat der in te zenden foto's op **13x18** cm gesteld. Alleen voor de klasse gevorderden geldt de eis, dat de ingezonden foto's zowel in negatief als in positief geheel eigen werk van inzender zijn. Als minimum-formaat geldt hier **18x24** cm. Voor beide klassen geldt dat de foto's op licht getint carton moeten zijn opgezet.
Voor kleuren-dia's werd geen minimum-formaat bepaald.

3 Over de inzending . . .

Zwart-wit foto's.

Iedere inzending moet minstens uit één serie bestaan, iedere serie uit 2 foto's.
Alle inzendingen dienen onder motto te geschieden; voor iedere serie een apart motto. Op de achterzijde van iedere foto moeten in de volgorde zoals hier aangegeven de volgende gegevens worden vermeld:

a. klasse; b. motto; c. nummer; d. titel (alleen indien deze op de voorzijde ongewenst wordt geacht; overigens is men vrij in het weglaten van een titel); e. plaats der opname.

Bij elke serie moet een gesloten enveloppe gevoegd zijn, waarop aan de voorzijde uitsluitend de klasse en het motto vermeld dient te worden.

In de enveloppe moet zich een door de inzender ondertekend mottobriefje bevinden waarop aangegeven staat:

a. klasse; b. motto; c. naam en adres van de inzender; d. technische gegevens; e. een ondertekende verklaring dat de betreffende foto's door de inzender zelf zijn opgenomen, resp. voor de klasse gevorderden zelf zijn opgenomen en afgewerkt.

Elke ingezonden foto dingt afzonderlijk mede, terwijl de beoordeling per serie geschiedt, doch aan één inzender kan slechts één prijs per groep worden toegekend.
Foto's achter glas worden niet geaccepteerd.

Kleuren-dia's.

Deze behoeven niet per serie te worden ingezonden en zullen stuk voor stuk beoordeeld worden. Inzendingen dienen onder motto te geschieden, welk motto op het dia vermeld moet zijn. Bij elke inzending moet een gesloten enveloppe gevoegd zijn waarop aan de voorzijde uitsluitend het motto vermeld wordt.
In de enveloppe moet zich een door de inzender ondertekend mottobriefje bevinden waarop vermeld dient te worden:

a. motto; b. naam en adres van de inzender; c. technische gegevens; d. plaats der opname; e. titel; f. ondertekende verklaring dat de betreffende dia door inzender zelf werd opgenomen.

Kleuren-dia's moeten tussen glas gemonteerd zijn.

Inzendingen dingen slechts mede, voor zover deze op het genoemde adres vóór of uiterlijk op **15 Juli 1950** zijn ontvangen.
Inzendingen moeten worden geadresseerd aan: **C. Kuijlman, Verploegh Chasséplein 7 te Vlaardingen,** voorzitter der Vereniging.
Inzendingen moeten in dusdanige degelijke verpakking gesloten zijn, dat deze ook voor de terugzending kan worden gebruikt. Op de verpakking moet duidelijk zijn aangegeven het woord **FOTOWEDSTRIJD** en de gebezigde motto's.

4 ...en over de terugzending

Alleen indien in de bijgesloten enveloppe voldoende frankeerzegels voor de terugzending gevoegd zijn, wordt de inzending — buiten aansprakelijkheid der A.F.V. Vlaardingen — teruggezonden. Zendingen, waarbij de ingesloten frankeerzegels niet toereikend zijn voor de terugzending kunnen gedurende de maand **November 1950** worden afgehaald bij **J. J. A. Ronde, Emmakade 2 te Vlaardingen,** bestuurslid der Vereniging.
Niet afgehaalde inzendingen vervallen aan de A.F.V. Vlaardingen.
De meest mogelijke zorg zal ten opzichte van de ingezonden foto's worden betracht
Het bestuur der A.F.V. Vlaardingen draagt echter geen verantwoordelijkheid voor beschadigen of verloren gaan van inzendingen.

5 Wat zijn de prijzen?

Per groep/klasse worden drie prijzen benevens een aantal eervolle vermeldingen aangewezen, verdeeld als volgt:

GROEP ZWART-WIT

Klasse Beginners:

1e prijs: **Plaquette** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 25.-**
2e prijs: **Medaille** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 15.-**
3e prijs: **Medaille** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 10.-**
Minstens **drie eervolle vermeldingen** vergezeld van rolfilms.

Klasse Gevorderden:

1e prijs: **Plaquette** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 50.-**
2e prijs: **Medaille** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 35.-**
3e prijs: **Medaille** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 25.-**
Minstens **drie eervolle vermeldingen** vergezeld van papier of rolfilms.

GROEP KLEUREN

1e prijs: **Plaquette** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 30.-**
2e prijs: **Medaille** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 20.-**
3e prijs: **Medaille** alsmede fotografisch materiaal en/of bon ter waarde van **f 10.-**
Minstens **drie eervolle vermeldingen** vergezeld van nuttige voorwerpen.

Bovendien is een **extra-prijs** beschikbaar gesteld voor de **fraaiste kunstlichtfoto.**

Er zijn voor deze wedstrijd prijzen beschikbaar gesteld door (alfabetische volgorde):

N.V. Agfa-Photo
C. Boonen & Co N.V.
N.V. Handelsonderneming Gevaert
Kodak N.V.
Nederlandsche Fotografische Industrie N.V.
J. Teszler, Importeur Bauchet
N.V. Philips Verkoop Maatschappij

6 Wie Uw werk beoordeelt

De beoordeling der ingezonden foto's en kleuren-dia's zal geschieden door een jury bestaande uit drie deskundige personen, namelijk de heren:

Dick Boer - Directeur N.V. Focus
J. H. den Boestert - Voorzitter Haagse Fotokring
Steef Zoetmulder - Kunstfotograaf te Rotterdam

alsmede de heer:

H. K. van Minnen - Voorzitter der Stichting Vlaardingse Gemeenschap; lid met adviserende stem.

De A.F.V. Vlaardingen behoudt het recht, om zonder voorkennis aan de inzenders, de samenstelling der jury te wijzigen indien bijzondere omstandigheden dit noodzakelijk maken.

7 Wat U verder dient te weten

De in te zenden foto's moeten voldoen aan de gestelde algemene voorwaarden en bepalingen.

In gevallen, waarin door deze wedstrijdvoorwaarden niet wordt voorzien, beslist het bestuur der A.F.V. Vlaardingen.

De Stichting Vlaardingse Gemeenschap, onder wier auspicien deze wedstrijd wordt gehouden, behoudt zich het recht voor ingezonden foto's te exposeren. De bekroonde foto's of gelijkwaardige exemplaren op het ingezonden formaat, vervallen aan het archief van de Stichting Vlaardingse Gemeenschap en kunnen voor reproductie-doeleinden worden gebruikt, tenzij door mededeling op het mottobriefje de toestemming hiervoor wordt geweigerd. Geen enkele vergoeding zal voor reproductie toegekend worden.

Door in te zenden onderwerpt men zich aan deze wedstrijdvoorwaarden en bepalingen.

Correspondentie op deze wedstrijd betrekking hebbende, te richten aan:
P. J. Nootenboom, Nassaulaan 74 te Vlaardingen, secretaris der Vereniging.

VAN AST's

LIJSTENFABRIEK EN GLASHANDEL

UTRECHT - Oude Gracht 309 - Tel. 20282.

★

Evenals vorige jaren vindt U ons weer op de JAARBEURS, 5e verdieping, stands nr 5046—5048. Wij brengen onder meer alle artikelen voor de lijstenmakerij. Tevens tonen wij U een keurcollectie STAAFLIJSTEN, waaronder import uit diverse landen. Buitengewoon geschikt voor de fotografen. Verder voor het eerst na de oorlog weer een prachtserie OVALE lijsten van 13/18 cm tot 40/50 cm. Let op onze nieuwe dessins passepartoutcarton. EXTRA dun, speciaal encadrementsglas weer volop leverbaar.

★

Kwaliteit is onze specialiteit!!

Fabriek te Winterswijk, Parallelweg 2¹.
Telefoon K 5430 - 2062.

NEEMT PROEF MET

Criterion

MEZZOTONE PAPIER

Het onovertroffen Engelse hooggevoelige Chloor-Broomzilver PORTRETPAPIER voor contactdruk en vergroting.

Geeft afdrukken van warmzwart tot bruin, zonder speciale omkleuring, door gewijzigde samenstelling van de ontwikkelaar.

Leverbaar in de soorten:

M 19 halfmat-chamois, in Normaal en Hard
M 21 stippled-chamois, „ „ „ „
M 23 stippled-wit, „ „ „ „

Briefkaarten, in dozen van 100 stuks ƒ 8,30
13 x 18 cm „ „ „ 100 vel ƒ 16,90
18 x 24 cm „ „ „ 100 „ ƒ 31,30

Importeur

Wed. Wm. HOLST, AMSTERDAM-C

Haringpakkerssteeg 10-18. Telef. 49627 en 45062

ILFORD

Bromide
Plastika
Contact

PAPIEREN

wederom als voor de oorlog in een reeks van oppervlakten en gradaties bij Uw handelaar verkrijgbaar

★

ILFORD SELO N.V. - AMSTERDAM

Heeft U het *nieuwe* Daltona papier al geprobeerd?

DALTONA
WIT

HET PAPIER
waar U naar uitgezien heeft!

Het resultaat zal een verrassing voor U zijn. Het mooie warm-toon beeld op een witte ondergrond heeft een charme en cachet, dat geen zwart-wit papier kan benaderen.

Daltona wit is een chloor-bromide papier, geschikt zowel voor vergrotingen als voor afdrukken.

Verkrijgbaar in normaal - half-mat.

★

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR!

★

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN - HOLLAND

Nationale

FOTOWEDSTRIJD

✶ **Het Bureau voor KERK. SOCIALE ARBEID, uitgaande van de NED. HERVORMDE GEMEENTE te SCHIEDAM, organiseert ten bate van Sociale Arbeid een**

NATIONALE FOTOWEDSTRIJD en TENTOONSTELLING

in de feestweek van 28 April t/m 6 Mei 1950 in Gebouw „Irene" te Schiedam, Nieuwe Haven 155.

Voorwaarden wedstrijd: Een ieder kan aan de wedstrijd deelnemen.

Klassen: a. **beginners,** b. **gevorderden,** c. **vakfotografen.**

Beginners: zij die nog nimmer een prijs hebben behaald.
Gevorderden: zij die wel eens een prijs hebben behaald en zij die menen, dat hun werk op voldoende peil staat om in deze klasse mede te dingen.
Vakfotografen: de zelfstandig gevestigde vakfotografen.

MOTIEVEN: Voor alle klassen:
1. Kinderfoto en/of 2. Stads- of dorpsbeeld en/of 3. Dierenfoto.

Voor inwoners van Schiedam, Rotterdam, Delft, Vlaardingen, Den Haag en omgeving een afzonderlijke wedstrijd: **motief: exterieur pas gerestaureerde Grote of St Janskerk, Markt te Schiedam** (dezelfde klassen als hierboven genoemd).

Laatstgenoemden kunnen uiteraard ook aan de andere wedstrijd deelnemen.

Formaat: vrij; **procédé:** vrij.

De foto's behoeven niet te worden opgezet; het is echter wel toegestaan — zelfs gewenst — dit te doen.

Aantal foto's: onbeperkt.

Als laatste dag van inzending geldt: 22 April 1950.

Inleggeld 50 cent per foto ten bate van Kerk. Sociale Arbeid.
Giro 442049, of postwissel.

De foto's moeten FRANCO, goed verpakt, worden gezonden aan het **Bureau voor Kerk. Sociale Arbeid, Lange Haven 73** te **Schiedam.** Het Bureau zal de meest mogelijke zorg besteden aan de ingezonden foto's, doch het kan geen enkele aansprakelijkheid op zich nemen voor eventueel verlies of beschadiging.

De foto's kunnen desgewenst worden ingezonden ONDER MOTTO doch liefst met vermelding (op de achterzijde) van naam, adres en klasse waarin men uitkomt.

De ingezonden foto's mogen nog nimmer in Nederland een bekroning hebben gehad, ook niet zijn tentoongesteld op een Nederlandse expositie of zijn gereproduceerd in enig Nederlands tijdschrift of ander drukwerk.

Door in te zenden verklaart men zich er bij voorbaat mee accoord, dat de foto's eventueel zonder vergoeding worden geëxposeerd op bovengenoemde Fototentoonstelling.

✶

Jury: drie leden, aan te wijzen door de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen in Nederland, hoewel deze wedstrijd niet door genoemde Bond wordt georganiseerd.

Voor alle klassen:
zeer fraaie prijzen.

Uitslag wordt per advertentie in dit blad bekend gemaakt.

Verdubbel de vreugde van het fotograferen!

DU PONT

BETTER THINGS FOR
BETTER LIVING....
.... *through chemistry*

.... maak Uw beste opnamen op

DU PONT *lichtgevoelig materiaal*

Slechts zelden in een mensenleven komt dat ademloze ogenblik waarop de mens volmaakt tevreden is met zichzelf en met de wereld. Deze zeldzame ogenblikken kunnen voor altijd worden bewaard, dank zij du Pont films, papieren en chemicaliën. Gebruik ze voor Uw beste opnamen!

DU PONT ALLEENIMPORTEURS: ANIMEX HAARLEM DU PONT

FOTO

5e Jaargang No 3, Maart 1950

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 10.— per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers f 0.85. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar N.V., Markgravestraat 10, Antwerpen. Telefoon 33196, Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnand, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milhado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Agence d'Annonces pour la France: Publicité Jean Contesse, 8, Square de la Dordogne, Paris, 17e. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer. — Redactie en administratie: Telgen 8, Hengelo. Telef. 2530—2630.

UIT DE INHOUD:

Fotografie als kunst	Blz. 77
Kleurenfotografie I	„ 79
The third man, filmkunst op zijn best	„ 82
Hulpmiddel bij het spoelen	„ 84
Haut-reliëf en bas-reliëf in foto's	„ 86
Pim van Os N.F.K.	„ 90
Kort belichten en lang ontwikkelen? (slot)	„ 96
Lenzen, scherpte en beeldformaat	„ 98
Bondsnieuws	„ 101

Foto op de omslag: F. L. Lemaire, „De Kraan".

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn, HENGELO - GIROREKENING 42994 - BANK: DE TWENTSCHE BANK N.V., HENGELO; N.V. SLAVENBURG'S BANK, ROTTERDAM

Van de redactie

ENKELE WEKEN GELEDEN GEVIEL ONS DE EER, een debat te mogen leiden tussen schilders enerzijds en fotografen anderzijds, beide groepen bestaande uit amateurs (waaronder zeer goede) en een enkeling, die het voor zijn broodje doet. Het initiatief hiertoe was uitgegaan van de Zwolse A.F.V. en lag eigenlijk wel voor de hand.

Als men ergens in ons land wil zien, wat door noeste samenwerking bereikt kan worden, dan ga men naar Zwolle en vrage (op een clubavond) naar het Hopmanshuis.
Stel U voor een groot, oud, vierkant en massaal kavalje van een gebouw, gelegen aan een groot plein met hobbelkeien en met één zijde aan het Zwarte Water; een vervallen historisch ding, waar men door de vloeren zakt, waar de spinnewebben rondwapperen, waar 't geheimzinnig kraakt en fluisterend tocht, en de grootse stenen bordestrap uitgesleten werd door vele kletterende hopmanslaarzen, en U hebt voor U, wat eens het Hopmanshuis was.
Denk U in, dat nu de deur niet meer piept, goed sluit, dat de uitgesleten, in stijl mooi versierde wenteltrappen nu schoon zijn, doch dat U die pas bereikt na tussen twee expositiezalen door gelopen te zijn, die zalen modern verlicht en met glazen wanden gescheiden, en dat U na gewenteltrapt te hebben een laag gezolderd maar ruim vertrek binnenkomt, waar men nog juist de dikke balken niet raakt, en U bent in de „Töverlanteern", waar de Z.A.F.V. en de Zwolse Smalfilmers resideren. Gezellige lampjes tegen de wanden, een ingebouwde boekenkast, en in een hoek een zeer belangrijk ding: de bar. Om de beurt zijn de leden barkeeper-met-wit-jasje, maken koffie, schenken een borrel, wippen met vakmansgebaar het blikje van chocomel en cola, en warmen gehakt (ontwikkel-) ballen en knakworstjes op. Nu wonen wij juist lang genoeg onder de Tukkers, om op de hoogte te zijn van hun laad- en snoepcapaciteit, maar het schijnt, dat *deze* eigenschap meer een provinciale kwestie is. In elk geval kunnen wij elke amateurvereniging in den lande ten zeerste adviseren, elk klein overschot der clubgelden te reserveren voor aankopen van hout, triplex, board en zink, een oude koffiemachine en een gaspitje of kookplaat voor worstjes, deze aankopen te verrichten door enthousiaste leden die timmeren, behangen, verven, gasfitten en decoreren kunnen. Het zal vruchtdragend geld blijken, want hoewel wij nadrukkelijk beloofd hebben, het publieke geheim betreffende de exploitatie-uitkomsten dezer moderne bar niet prijs te geven, werd ons niet verboden te vermelden, dat een spreker twee frappante opmerkingen te slikken krijgt bij zijn (vroege) entree. Ten eerste dan, dat de opkomst zoals altijd weer zeer groot zal blijken omdat daarvoor factoren aanwezig zijn, sterker dan de (goede) naam van de (beste) spreker, en ten tweede, of deze er maar voor zorgen wil, dat de pauze goed lang duurt (want dat 't daarvan komen moet).
Daarbij krijgt de spreker alvast een kop koffie (of iets hartigers) en een warm worstje, om zijn geschokte zelfvertrouwen te repareren. Ook dit schijnt psychologisch bekeken, want hij aanvaardt daardoor beter de geuren van pruttelende gehaktballen, die zijn wijze woorden zinrijk begeleiden op hun weg, onder de lage balken door, naar de toehoorders. Hij accepteert, na geproefd te hebben, immers begrijpender elke geluidloos opgeheven hand uit de menigte, die het vertreksein blijkt voor een schoteltje warme worst van af de bar, dat dan gaat van hand tot hand, en dus veler neuzen inspireert op zijn weg.

Boven deze sociëteit, mogen we gerust zeggen, resideren de kunstschilders van Het Palet, en deze mensen nu waren door de Z.A.F.V. uitgenodigd, eens een trapje te zakken om kennis te maken met en te babbelen over de fotografie. Wat enkele lezers na deze lange inleiding hebben zien aankomen, en waaraan diezelfde lezers gruwelijk het land hebben, ging prompt in vervulling, zoals hun vrees voor de nu op handen zijnde wending in deze redactionele woorden even prompt bewaarheid wordt: 't ging over kunst, en over de vraag, of fotografie tot de kunst behoort in het bijzonder.

Deze gedachtenwisseling werd in zoverre zeer vruchtbaar, en stond daarbij op een heel mooi peil, doordat de aanwezige schilders niet allen de fotografie verwierpen, zodat de voorzitter van Het Palet, die de zeer moderne richtingen in de schilderkunst is toegedaan, als belangrijkste debater vaak door een zijner secondanten werd gecorrigeerd.

Het zou onmogelijk zijn, op deze plaats tot in finesses de gedachten weer te geven, die op deze mooie avond tot uitdrukking kwamen, en die er in elk geval toe bijgedragen hebben, het begrip kunst duidelijker te doen worden voor vele Z.A.F.V.-ers. Feitelijk doen wij het beste een en ander samen te vatten in

een kort opstel, waarin argumenten van de ene zowel als van de andere zijde zijn verwerkt.

Indien men zich wil bezinnen op het begrip kunst, doet men goed, eerst te trachten dit begrip te definiëren. Daartoe zou men kunnen stellen:

1. de individuele expressie van een individuele emotie,
2. het vermogen van die expressie, bij anderen eén emotie op te wekken.

Hierbij aarzelen wij, in dat laatste zinnetje liever te zeggen: een *individuele* emotie op te wekken.
Het terrein, waarop het begrip kunst zonder meer toepasselijk is, blijkt immers zeer breed. De twee-dimensionale uitingsmogelijkheden als ets, litho, schilderij en foto even voorbij gaand, evenals de drie-dimensionale in beeldhouwwerk, plastiek, aardewerk, glas, decor en architectuur, komen we aan de veel-dimensionale als theater, film, literatuur en voordracht. Hier immers treedt ook duidelijk een tijdfactor naar voren, die climax en rhythme mogelijk maakt. Nóg weer ruimer ligt muziek.
Een zeer summiere analyse toont reeds direct aan, dat de uitdrukkingsmogelijkheden, het vermogen bij de aanhoorder of beschouwer emoties — en vooral *individuele* emoties — op te wekken, toenemen naarmate het gebezigde medium minder reëel van vorm en voorstelling is, minder rechtstreeks aan de materie gebonden ligt, zodat onze fantasie vrijer kan werken. Bij muziek blijkt dat wel zeer duidelijk.

Men noemt het dan wel kleine kunst, maar ontegenzeglijk is het kunst, en niet alleen stemtechniek, als iemand uitsluitend via een microfoon een persoonlijkheid weet op te bouwen, zo volkomen raak, dat we zouden kunnen menen, die persoon te kennen, hem ontmoet te hebben. Eensdeels ligt de prestatie bij de tekstschrijver, anderdeels bij de uitvoerder. Onze huidige radioprogramma's geven ons gelukkig enkele van die werkelijk buitengewoon goede prestaties, en wij aarzelen niet, als voorbeeld Cor Ruijs te noemen, naast anderen. We horen hier alleen een stem, de kunst ontstaat *door wat er achter zit*, het zich zo volstrekt inleven in de uit te beelden mens, zo in diens huid te kruipen, dat diens persoonlijkheid er ook *is*. Een variatie daarop biedt de romanliteratuur.

Van andere aard zijn de emoties, welke muziek teweegbrengt. Deze reacties zijn inderdaad zeer individueel, omdat elkeen de primair ondergane emotie naar eigen aard en ervaringen verder uitwerkt en verbeeldt, of juist niet verbeeldt, indien hij veel muziek heeft gehoord en ondergaan.

Een der factoren (niet de grootste, maar wel psychologisch een der interessante) waardoor film het — wat volle zalen betreft — wint van toneel, ligt in het ietwat onreële van de aanschouwde voorstellingen, die afschaduwing blijven van het gebeuren, waardoor de toeschouwer zich gemakkelijker verplaatst *in* de handelende persoon, terwijl hij bij toneel voortdurend een ander ziet handelen, maar zich daarmee niet kan vereenzelvigen. Hoe reëler de film in zijn vormgeving probeert te zijn, hoe meer hij aan kunstwaarde verliest. Vide de gekleurde film. Het belangrijkste element in de kunstwaarde van een film ontstaat niet door de spelers, doch door de regisseur, die samen met de man van de montage rhythme en climaxen bepaalt, en daarmee dus weer de dingen die er *achter* zitten.

Indien een schilder een portret maakt, dan levert hij daarmee, evenals bij *elk* portret dat hij maakt, en evenals in elk landschap of welke andere voordracht, die hij maken zou, *tevens* een portret van zichzelve. Het blijft immers steeds een expressie van *zijn* emotie. Als we nu eens niet een schilder kiezen, die zijn gevoelens weergeeft op een wijze, die volkomen los is van de reële vormen, maar integendeel een schilder, die meer academisch de voor hem poserende mens op zijn doek copieert, dan nóg, als er ten minste een kunstenaar in hem steekt, zal zijn werk ánders dan fotografisch blijken, omdat hij zijn model ook innerlijk ziet en voelt, waarbij vanzelf en haast ongewild het sterkst naar voren zal komen wat in hem het sterkst resoneert. Dit zal ook tot uitdrukking komen in zijn toets, de wijze waarop hij zijn verf geplaatst heeft met penseel en paletmes. Hij kan penselen en borstelen, zetten en smeren, het karakter van een gegeven lijn kan breed zijn of kantig, dun, zacht of snijdend. Nog geheel afziend van de kleur van zijn palet, heeft zijn werk alleen al daardoor een eigen karakter, zoals men ook in elk handschrift een karakter herkennen kan.

Stellen wij nu daar tegenover de mogelijkheden, welke de fotografie biedt, dan blijkt deze er wel zeer pover af te komen wat de uitdrukkingsmogelijkheden betreft. Men kan stellen, dat de fotografie slechts in staat is stemming en sfeer te geven als die in het onderwerp opgelegd aanwezig waren. De fotografie copiëert die slechts, geeft de voorkant weer, maar niet wat er achter zit. Zolang zij in zwart-wit werkt heeft zij nog enige vrijheid van uitwijken, in kleur wordt zij nog meer gebonden aan het uiterlijke tafereel. Eén grote waarde heeft diezelfde fotografie, als we denken aan haar warme, levende zwarten, die met geen enkele andere grafische techniek bereikbaar zijn. Maar met die ketening aan het copiëren van het uiterlijk van het tafereel is het ook niet zo rampzalig gesteld als bij eerste indruk lijkt. Men kan de zwarting beïnvloeden door langer belichten van de vergroting op bepaalde plaatsen, men kan de zwarting tegen houden. Men kan door toonscheiding details doen verdwijnen, zwarten en witten sterker doen spreken, men kan zijn contourering verzachten en verbreden, men kan door pseudosolarisatie contouren geven en vlakken omkeren van tint en toon, men kan op gebogen vlakken projecteren en daardoor hoogte of breedte accentueren, kortom, men kan op vele manieren los komen van de zuivere copie en zijn gevoelens door het uitgebeelde heen laten spreken.
Daarbij moet toegegeven worden, dat het gebruikte medium niet soepel is, maar doordat men er zonder een behoorlijke technische vaardigheid niet uitkomt, én de voor de geest staande conceptie veel meer volharding vergt dan in een werkwijze, waarbij men meer op zijn gevoel drijvend kan werken, betekent een werkelijk geslaagde foto, die inderdaad krachtig van de gevoelens vertelt, die de maker beheersten en zijn handen bestuurden, dan ook een groter prestatie.
De plaatsruimte noopt ons, hier voorbij te gaan aan het fotografische portret en de psychologische waarde daarvan. Interessant zijn daarbij de lijnrecht tegenover elkaar staande opvattingen van de N.F.K.-ers Willy Schurman (in het Januarinummer) en Pim van Os (in dit nummer).

Wel moeten we nog even ingaan op een ander aspect. Gezien de ondanks alles blijvende gebondenheid aan het uiterlijke van het tafereel, hetgeen wij zo juist aanduidden met de stugheid van het uitbeeldingsmedium, kunnen wij ons afvragen, of zelfs de geslaagde foto in staat is, een veelheid van emoties op te roepen, zoals een goed schilderij dat kan. Daarmee bedoelen we, dat de een in het bijzonder gegrepen blijkt door het ene, de ander door iets anders, hetgeen dan individuele uitwerkingen zijn van de primaire emotie, die al die facetten niettemin in zich moet hebben. Eerder moeten wij aannemen, dat de foto slechts in staat is, één emotie krachtig uit te dragen en dezelfde emotie bij anderen te voorschijn te roepen die ook de maker bracht tot zijn conceptie. Zij zou dan dus slechts in staat zijn slechts één ding, van wat er achter zit, te openbaren, hoofdzakelijk als gevolg van haar te sterke realiteitsoverdracht.
In die zin zouden we ons dan kunnen verenigen met de opvatting van de voorzitter van Het Palet (en zulks betekende een overwinning aan het einde van de gedachtenwisseling) dat fotografie wel degelijk onder de kunsten gerangschikt kan worden, doch dat zij een sterk gebonden karakter heeft. En niet alleen gezien van uit diens voorkeur voor de zeer moderne schilderkunst, doch ook

KLEURENFOTOGRAFIE

door Ir H. H. HALLO

*

I.

I. *Inleiding*

De hoop en verwachting die wij hebben gekoesterd spoedig na de tweede wereldoorlog volop kleurenfilms te kunnen kopen en deze zelf te gaan ontwikkelen, zijn niet in vervulling gegaan. Wel zijn kleurenfilms verkrijgbaar doch zij moeten, althans wat de amateur betreft, vrijwel steeds nog door een ontwikkelcentrale worden afgewerkt. Slechts enkele bevoorrechten in ons land hebben Amerikaanse kleurenfilms kunnen bemachtigen en dan bijv. in het geval van Ansco- of Ektachrome-materiaal tevens zelf hun kleurenfilms kunnen ontwikkelen.

Al zijn wij er ons momenteel van bewust, dat de verarming van ons land vooralsnog geen import op grote schaal van het luxe-artikel kleurenfilm (al of niet in combinatie van bijbehorende ontwikkelaar) uit de Ver. Staten toestaat, toch blijven wij optimistisch en zien uit naar het moment waarop dit wel mogelijk zal zijn. Intussen hebben we een schitterende gelegenheid tot voorbereiding door bestudering van de grondbeginselen der driekleurenfotografie. Slechts dan, wanneer we geheel vertrouwd zijn met de principes van deze tak der fotografie, zullen we straks met zo groot mogelijk succes zelf onze kleurenfilms kunnen ontwikkelen.

II. *Theorie der driekleurenfotografie*

De grondslag voor de driekleurenfotografie werd reeds in 1861 door Maxwell gelegd, toen hij zijn theorie der drie primaire kleuren ontwikkelde, nl. dat door het, met variabele lichtsterkte, over elkaar projecteren van drie doelmatig gekozen kleuren alle kleurnuances, inclusief wit, verkregen kunnen worden.

Een der mogelijke kleurcombinaties is: rood, groen en blauw, het drietal, dat later algemeen toepassing heeft gevonden in de driekleurenprocédé's berustende op het additieve principe. Het begrip additief spreekt welhaast voor zichzelf en betekent niets anders dan optellen of samenvoegen. Bij het over elkaar projecteren van drie kleuren op hetzelfde scherm heeft in feite niets anders dan een optelling van deze kleuren plaats en hiervan maken dan ook de additieve driekleurenprocédé's gebruik. In tegenstelling met ons gehoororgaan, dat een combinatie van geluidstrillingen met verschillende golflengten als evenveel afzonderlijke tonen opvangt (denk bijv. aan meerstemmig gezang), is ons gezichtsvermogen niet in staat een combinatie van lichtstralen met verschillende golflengten — dus een combinatie van „verschillend gekleurde lichtstralen" — gescheiden waar te nemen en we zien dan ook slechts één resulterende kleur, een mengkleur.

Naast de additieve kleurensynthese, waarbij dus drie gekleurde beelden door projectie over elkaar heen worden samengevoegd, kennen we nog een tweede wijze van kleurensynthese, nl. de subtractieve, waarbij het uiteindelijke beeld ontstaat door het successievelijk wegnemen van bepaalde lichtstralen. In tegenstelling tot de additieve kleurensynthese, waarbij de drie gekleurde beelden parallel zijn opgesteld, staan de drie beelden bij de subtractieve synthese in serie*). Ieder volgend beeld kan dus van het licht dat het voorgaande beeld is gepasseerd een gedeelte absorberen, wegnemen ofwel subtraheren.

Aan de basiskleuren voor de additieve synthese wordt theoretisch de eis gesteld, dat zij $^1/_3$ gedeelte van het spectrum volledig doorlaten, terwijl het overige licht geheel wordt geabsorbeerd. Bij de subtractieve synthese luidt de eis, dat $^1/_3$ gedeelte van het spectrum door de kleurstof moet worden geabsorbeerd en de rest volledig wordt doorgelaten.

De ideale absorptiecurven zullen er dus voor de subtractieve basiskleuren als volgt moeten uitzien (gebroken lijnen in fig. 1):

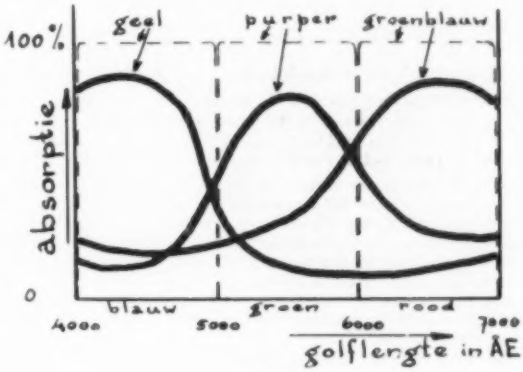

Fig. 1.

De vloeiende curven in fig. 1 geven bij benadering de werkelijke absorptiecurven der meest bruikbare kleurstoffen aan.

Een zeer belangrijk verschil tussen de beide kleurensynthesen is nog, dat door samenvoeging van de drie grondkleuren langs additieve weg „wit" kan ontstaan, terwijl door het in serie plaatsen van de drie grondkleuren der subtractieve synthese alle lichtstralen kunnen worden geabsorbeerd, aldus resulterend in zwart. Gezien deze principiële verschillen tussen de additieve samenvoeging van „gekleurd licht" en de subtractieve van gekleurde pigmentbeelden rijst nu de belangrijke vraag, welke de drie grondkleuren voor de subtractieve synthese zullen moeten zijn. Aangezien het door menging van rode, groene en blauwe pigmenten bijv. nooit mogelijk zal zijn zuiver geel, een zeer belangrijk

*) De vergelijking, aan de electrotechniek ontleend, zal een ieder duidelijk zijn, die op dat terrein een beetje thuis is.

---

met de op deze bladzijde uiteraard bescheiden ontplooide normen, welke men voor kunst moet aanleggen, kunnen wij zijn opvatting volgen, als hij zegt, dat de plaats van de fotografie in de beeldende kunsten voornamer zal worden, naarmate zij zich verder weet los te maken van haar zuiver copiërende eigenschappen, dan wel daarvan een zo puur gebruik maakt, dat zij daardoor een geheel eigen noot aanslaat. Bij dit laatste echter zijn de eisen minstens even zwaar, want ook dáárbij geldt: de dingen er áchter!

Laten we niet vergeten, dat de fotografie nog zo jong is, en zeker de haar eigen kunstvorm nog niet heeft gevonden. En ook dit was een opmerking van een der schilders.

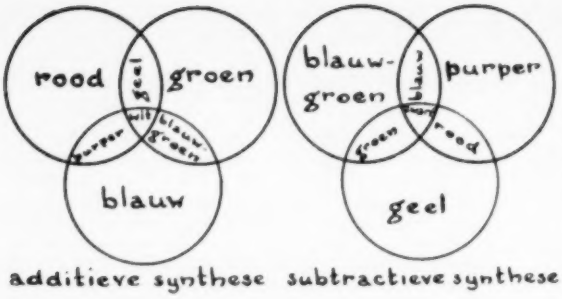

Fig. 2.

element in gekleurde beelden, te verkrijgen, is het duidelijk, dat de grondkleuren voor de subtractieve synthese niet dezelfde zullen zijn als die voor de additieve en bovendien, dat geel een der basiskleuren van de subtractieve synthese zal moeten zijn. De beide andere kleuren worden bepaald door de eis, dat zij te zamen met geel „zwart" moeten kunnen opleveren. De combinatie wordt nu als volgt:
groenblauw (complementair aan het primaire rood);
purper (complementair aan het primaire groen) en
geel (complementair aan het primaire blauw).
Tot deze slotsom dat de grondkleuren voor de subtractieve synthese complementair zullen moeten zijn aan die voor de additieve synthese, komt men ook bij een aandachtige beschouwing van de eisen genoemd ten aanzien van de absorptie in de alinea voorafgaande aan fig. 1.
Schematisch krijgen we nu het volgende: (zie fig. 2).

We kunnen de synthesen ook als volgt rekenkundig weergeven:
additief: rood + groen + blauw = wit
dus bijv.: rood + blauw = wit — groen = purper
subtractief: wit — rood — groen — blauw = zwart
dus bijv.: rood + blauw = wit — groenblauw — geel = purper.
In beide gevallen resulteert dus purper, maar bij de additieve synthese is de intensiteit er van slechts $^1/_3$ geringer dan van wit, daar ten opzichte van wit slechts groen ontbreekt, terwijl bij de subtractieve synthese ten opzichte van het oorspronkelijke wit $^2/_3$ van de intensiteit verloren is gegaan. Men verkrijgt dus een verschil in helderheid van kleur.
Hiermee is dus het verschil in practisch resultaat verklaard, dat ontstaat bij menging van rood en blauw op additieve en op subtractieve wijze.
Bij menging van twee complementaire kleuren krijgt men bijv.:
additief: blauw + geel = wit
subtractief: blauw + geel = zwart.
Men zal zich misschien afvragen hoe het komt, dat blauw en geel, subtractief gemengd, volgens de theorie te zamen zwart kunnen geven, terwijl toch velen uit eigen ervaring bij het mengen van kleuren weten, dat groen resulteert. Of ressorteert het mengen van kleurstoffen niet onder de subtractieve synthese? Zonder het te weten hebben de meesten onzer zich reeds in hun kinderjaren op het gebied der subtractieve synthese begeven. Dat toen de ervaring werd opgedaan, dat geel en blauw samen groen opleveren, terwijl de theorie tot een andere slotsom schijnt te komen, heeft verschillende oorzaken. De absorptiecurven der bestaande kleurstoffen zijn verre van ideaal, zodat we nooit met de ideale basiskleuren te doen hebben en dus ook nooit het theoretische effect zullen verkrijgen. Bovendien zijn het geel en blauw, die samen groen opleveren, niet complementair. Eenvoudigheidshalve spreken we in de driekleurenfotografie steeds over blauw als complementaire kleur van geel, beter ware het te spreken over paarsblauw, aangezien deze kleur het complement van geel is. In fig. 2 zou men dan ook in plaats van blauw „paarsblauw" moeten lezen.
Zo zien we, dat de vereenvoudigde spreektaal in de driekleurenfotografie, samen met de lang niet ideale absorptiecurven der pigmenten, ons gemakkelijk parten kan spelen en ogenschijnlijk ongerijmde tegenstellingen tussen theorie en practijk te weeg kan brengen.
Ten slotte zal men zich nog afvragen hoe het nu met de ter beschikking staande niet-ideale pigmenten toch mogelijk is geweest die resultaten op het gebied der kleurenfotografie te bereiken, die inderdaad tot op heden reeds zijn bereikt. De hoofdreden hierbij is wel de onvolmaaktheid van het menselijk oog, dat slechts in staat is betrekkelijk grote afwijkingen van de werkelijke kleuren te constateren, terwijl kleine fouten onopgemerkt blijven.
Willen we echter op den duur komen tot een zuivere kleurweergave waarop niets meer valt aan te merken, dan moeten we er voor zorgen pigmenten te vinden, die ideale of nagenoeg ideale absorptiecurven bezitten. De fotografische industrieën die zich met de kleurenfotografie bezig houden, hebben deze essentiële eis dan ook steeds zeer duidelijk voor ogen.

(Wordt vervolgd).

IN ENKELE REGELS

Door de Nederlandse Vereniging van Leveranciers van Fotoproducten zal van 22 tot en met 26 Mei a.s. in de Apollo-hal te Amsterdam de FOTOBEURS 1950 worden gehouden.

De A.F.V. „De Zoeker" te Hoogezand-Sappemeer houdt gedurende de a.s. Paasdagen een foto-tentoonstelling in de studiozaal van Hotel Faber, aldaar. De tentoonstelling wordt op Zaterdag 8 April om 15 uur geopend door de burgemeester der gemeente.

Door het Bureau voor Kerkelijke Sociale Arbeid, uitgaande van de Ned. Hervormde Gemeente te Schiedam, wordt een nationale fotowedstrijd en tentoonstelling georganiseerd. Sluitingsdatum 22 April a.s.. Volledige bijzonderheden geeft blz. 75 van dit nummer.

Voor de editie 1951 van het Photography Year Book kunnen thans foto's ingezonden worden. De onderwerpen zijn vrij, doch speciaal vraagt men om portretwerk, zowel het gebruikelijke als het onconventionele, alles wat kan passen in het hoofdstuk „Modern Way of Life", close-ups (geen microfoto's, wel macro's), de menselijke figuur in actie, doch geen speedflash. Minimum afmetingen der foto's 21 × 16 cm, bij voorkeur wit, spiegelglans. Retourporto bijsluiten, goede verpakking bezigen; sluitingsdatum 15 April a.s.. Adresseren aan: Photography Yearbook, 20, Tudor Street, London E.C. 4. Voor geplaatst werk wordt een copyright van 31/6 per foto uitbetaald, eenmalig gebruik.

De firma Robert Kabitz, Sprendlingen/Rhl. deelde ons mede, dat binnenkort een verbeterde uitvoering van de Microvist aan de markt zal komen, die tevens als projector van kleinformaatdia's gebruikt kan worden. De nieuw ontwikkelde Microprint staat op zeer eenvoudige wijze het maken van microcopieën toe van originelen tot maximaal DIN/A3 formaat.

De fotograaf J. Huijsen deelde ons mede in het afgelopen jaar een uitvinding te hebben gedaan en uitgewerkt, welke berust op een edel positief procédé van zeer bestendig karakter. Op de Salon der Belgische Federatie van vakfotografen toonde hij een uitgebreide collectie in diverse kleuren, gedrukt op Oudhollands papier en Japans zijdepapier. Nadere gegevens omtrent de aard van dit procédé staan ons op dit ogenblik nog niet ter beschikking. Er volgt nog een expositie in Parijs, terwijl onderhandelingen gaande zijn, om deze werkwijze aan de markt te brengen.

FOTO-WEDSTRIJD SNEEUW, IJS EN LAGE LUCHTEN

Het aantal inzendingen, dat wij op 28 Februari j.l. ontvangen hadden, was ditmaal — gezien de verdeling over de verschillende klassen — niet groot genoeg om op grond daarvan prijzen te gaan toekennen. Deden wij dit toch, dan zouden er twee mogelijkheden zijn, 1. de beste van een kleine groep verwerft een prijs, die hem eigenlijk nog niet geheel toekomt of 2. men legt een waardegemiddelde aan op grond van andere wedstrijden, maar dat gemiddelde kan heel goed niet het juiste zijn voor *deze* wedstrijd; zo iets kan men wel doen bij vrije onderwerpen, doch bij een gebonden onderwerp liggen de verhoudingen steeds anders.

Hoezeer dit ons, vooral ook voor de inzenders, spijt, hebben wij daarom gemeend, ditmaal geen prijzen te moeten toekennen. Gaarne evenwel willen we enkele inzenders met naam noemen, omdat hun werk opviel door zeer goede eigenschappen.

Daar is dan *K. Zwart*, Wormerveer, met een technisch wat zwak maar zeer goed doorvoeld „IJs door niemand nog betreden", en *C. A. L. van Galen*, Delft, met een technisch mooi en simpel close-up van sneeuw.

G. H. Wagenaar, Rotterdam, gaf een mooi landschap, zijn stadgenoot *G. M. la Rivière* technisch zeer knappe dakpannen onder sneeuw. *J. P. Eelzak* te Amsterdam is te zeer low-key in zijn gracht met schuiten, diens stadgenoot *J. A. Hippe* gaf een goede serie waarin ook uitmuntend bros ijs, waarin helaas de achtergrond wat te veel stoort.

Heel fijn werk zond *H. Volker*, Leiden, vooral met zijn boomstammen, *J. L. du Parant*, Dordrecht, gaf een mooi Zwitsers onderwerp, maar in deze vakklasse spande *J. C. v. d. Vooren* te Woerden de kroon met „Kromwijk in wintertooi". Deze laatste foto was een volkomen illustratie van de wedstrijdopdracht: sneeuw, ijs en lage luchten.

Een enkel woord van excuus voor het late terugzenden van de vorige wedstrijdfoto's is zeker op zijn plaats. Het aantal inzendingen was bijzonder groot, en aangezien Uw redacteur altijd persoonlijk elke foto van critiek wil voorzien, was die stapel een rijstebrijberg, die even moest blijven staan voor een rustige dag. Dit gold te meer, omdat de foto's gejureerd waren door de A.F.V. Rotterdam, en Uw redacteur dus niet steunen kon (en daardoor sneller werken) op opmerkingen van de jury. Uit deze collectie zeer mooie foto's werden twee Bondsrondreiscollecties gekozen te Zwolle, en het vergde weer tijd, voor het restant terug was. Toen viel Uw redacteur als slachtoffer van dat akelige griepje, waarmee ons land ongelukkig is gemaakt deze winter, en daarna moest hij „inhalen". Inmiddels is nu iedereen weer tevreden, hetzij omdat hij bericht ontving, dat zijn foto's door het land reizen, hetzij omdat hij die, mét critiek, weer terug gekregen heeft. We zullen hiervan géén gewoonte maken.

Hier volgt nog het verdere wedstrijdprogramma:

Onderwerp:	Sluitingsdatum:	Uitslag in het nummer van:
Vrije onderwerpen	28 April	15 Mei
Prille lente overal	28 Juni	15 Juli
Vrije onderwerpen	28 Aug.	15 Sept.
Zomerluchten en zomerzon	28 Oct.	15 Nov.
Vrije onderwerpen	28 Dec.	15 Jan. '51

De wedstrijdvoorwaarden worden op aanvraag omgaand toegezonden. Inzendingen steeds onder motto, mottobrief (liefst in een vorm, die tevens als terugzendadres kan dienen, *voldoende gefrankeerd)* in gesloten enveloppe bijvoegen. Maximaal 3 foto's per motto. Wedstrijdklasse naar eigen oordeel of volgens promotie, zie de voorwaarden. Aan deze wedstrijden kan door *iedereen* worden deelgenomen, mits hij(zij) de foto's zelve heeft gemaakt in negatief zowel als positief.

De baby-box-klasse zendt maximaal 2 foto's in en mag in negatief en positief door anderen laten afwerken.

Te laat ontvangen inzendingen dingen niet meer mee!

Nederlandse Fotografen Kunstkring

Op de laatst gehouden vergadering, welke door de die dag beëindigde competitie wel een zeer apart karakter kreeg, is door verkiezing de nieuwe jury vastgesteld, die de kwaliteit der inzendingen ter verwerving van het kernlidmaatschap heeft te beoordelen. Hierin hebben thans zitting de drie kernleden, de heren Pim van Os, Willy Schurman en M. Woldringh, en voorts de heren V. Meussen en Cas van Os.

In het volgende nummer hopen wij een afspiegeling te kunnen geven van het zeer interessante experiment, waarbij aan het grootste deel der leden gelegenheid werd gegeven eenzelfde model te fotograferen. De opdracht luidde: maak van dit meisje een portret met kapsel en jurk, zoals zij bij U komt. Daarnaast moogt U vrije opnamen inzenden. De bestudering der diverse opvattingen over het idee „portret" en „vrij" was interessant. Door puntenwaardering door alle deelnemers onderling werden de prijswinnaars aangewezen. Het beste portret werd volgens dit systeem gemaakt door..... Nico Zomer (technisch fotograaf!), die daarmee de zilveren wisselbokaal verwierf (tweede was Steef Zoetmulder), als beste voor de serie vrije opvatting kwam M. Woldringh uit de bus, die hiermede eveneens een wisselbeker verwierf. Tweede was hierbij Victor Meussen.

Als volgend onderwerp voor zulk een competitie werd aangenomen: De Boom (max. 4 foto's), en dat zal waarlijk niet meevallen.

THE THIRD MAN

Er is een tijd geweest, dat — met regelmatige intervallen — in de filmproducties evenementen voorkwamen, welke nu nog door de mensen, die zich toen onder de Filmliga hadden geschaard, als begrippen worden aangehaald. Naast de normaler, maar gigantisch groots opgezette films van een Fritz Lang (juist die tijne nuance verschillend van Cecil B. de Mille's pompeuze producten) waren er zovele experimenten van avant-gardisten, mensen, die verzwolgen zijn — vroeg of laat — in de Hollywoodmolen, en waarvan een enkele naam soms nog bij een tamme productie opduikt. René Clair is een der weinigen die zich op een hoog plan konden handhaven.

De wilde ideeën dezer avant-gardisten, uitgewerkt tot een kortere of langere rolprent, in een volmaakte of gebrekkige vorm, en toenmaals behalve door een kleine groep fanatiekelingen door het grote publiek niet begrepen en daarom verworpen, zijn nu gemeengoed geworden. Vrijwel geen experiment uit die jongelingstijd van de film is aan te wijzen, dat thans in een normale productie niet wordt gebruikt om een bepaalde sfeer te scheppen of bewust een bepaalde stemming aan ons op te leggen. De woelige periode van deze film-puberteit is grotendeels voorbij, en de ene rolprent na de andere verschijnt van week tot week op de projectiedoeken, de een wat meer indruk makend dan de ander, maar geen van alle het langer uithoudend dan een paar weken in onze gesprekstof en onze snel wisselende herinnering.

Het kwam in die vroegere tijden vaak voor, dat wij een film meer dan eens wilden — en gingen — zien, doch wij waren fanatiekelingen. Nu waart een film door het land, die het gehele publiek meer dan eens wil — en gaat — zien. Dat is opmerkelijk, en een voorlopig bewijs, dat eindelijk en te langen leste weer eens een evenement op het doek gekomen is. Ten dele is dit herhaalde bekijken van deze rolprent natuurlijk een modeverschijnsel, maar ook is het terug te voeren op een nieuw soort sensatie, welke men, ook bij herhaald zien, ondergaat.

De grote vondst van Reed is natuurlijk geweest, deze film muzikaal alleen te illustreren met cithermuziek, die voor het publiek een obsessie is gebleken. Een ieder weet dat, en noemt het als een bijzonder ding. Doch het gaat verder. Merk eens op, hoe deze muziek gebruikt wordt. Deze film heeft het educatief-culturele element, stelling te nemen tegen racket en volstrekt asociale mentaliteit, doch is daarnaast ook een thriller. Reeds dat recept voor een rolprentcocktail moet het „doen". En nu willen wij niet spreken over wat een ieder opmerkt in deze film, nl. het telkens opdoemen van het gemeengoed geworden Harry Lime-theme, maar over het navrante cithergeluid, wild en gejaagd, fel en schrijnend, dat plotseling begint op te duiken en aanzwelt, zodat onze zenuwrafels uitgekamd lijken te worden met een ijzeren kam, als een beklemmende handeling zal gaan gebeuren. Deze muziek blijkt in staat, ons tevoren in de stemming te voeren, die de regisseur nodig heeft voor de te doen beleven gebeurtenissen.

Zelfs in het wat sensationeel banaler derde gedeelte dezer film, de achtervolgingen in de schon früher dagewesen riooigewelven, houdt de regisseur de teugels nog strak met zijn muziek, maar veel sterker is hij in zijn strenge stylering van het daaraan voorafgaande deel, waarin hij een zeldzaam knappe milieutekening verwezenlijkt met talloze middelen, waarvan, als héél enkele, genoemd kan worden dat een Amerikaan met slappe hoed en regenjas slungelt tussen militaire uniformen van vier nationaliteiten. Alles is militair hier, tot de burgers toe in dit Duitse land doen militair, deze man is een vrije burger, die het vanzelfsprekend vindt, dat hij in alles zijn gang kan gaan, internationale bezetting of niet.

Men moet deze film zien om zijn weergaloos knappe fotografie, die het clair obscur op geraffineerd andere manier gebruikt, die de scheve camera-instelling, verworven en daarna weer verworpen, weer gebruikt, en góéd.

Een film, die tot tweemaal toe een grote anticlimax bewerkt, nodig om de spanning te breken, maar die tevens diezelfde zotte situaties weet te gebruiken, om de waanzinnige wereld van een internationaal bezette stad te schetsen, een film die beeldrijm en -contrast zo geraffineerd toepast, dat het slechts de zeer nauwlettend analyserende toeschouwer opvalt.

Waartoe de regisseur wel in staat blijkt bij het betokkelen van onze gevoelens, is de volstrekte objectiviteit, waarmee wij een mens zien doden. Het doet ons niet goed, en we keuren het niet af. Nadat we die vingers uit het putdeksel hebben zien steken, en bewegen als een fungus, een schimmel, accepteren we, dat dit schadelijke groeisel verwijderd moet worden. En een electrophonisch verbogen cithergeluid geeft toch weer, wat in die stervende mens omgaat: een verwrongen Harry Lime-theme.

Dit alles tezamen, de nieuwe synthese van een aparte muzikale illustratie, die geen illustratie meer is doch onverbrekelijk deel, en een beeldgebruik, geladen van vaart, beweeglijkheid en stylering, maakt deze film tot iets, wat ons gemoedsleven dusdanig sterk beinvloedt en meesleurt, dat niet alleen de enkele nog overgebleven filmfanaten hem herhaald gaan zien.

Wie iets van het begrip film wil doorgronden, ga dan ook zijn bezoek eens herhalen; zijn bewondering voor het doorzettingsvermogen van Reed, zo iets vol te houden van begin tot eind zal er door groeien.

Misplaatste humor?

Ditmaal voelen wij ons werkelijk gedwongen, stelling te nemen tegen de scherts, die onze gewaardeerde collega D. B. ten beste heeft gegeven op blz. 108 van het nummer van 4 Maart van „Focus". Wij doen dit zeer ongaarne, omdat wij de schijn op ons zouden kunnen laden een gekibbel te willen ontketenen, dan wel een animositeit te scheppen. Hij houde ons daarom wel ten goede, dat hij ons door zijn ons inziens minder gelukkige gedachtenuiting werkelijk geprikkeld heeft.

Want wij kunnen ons toch werkelijk niet voorstellen, dat iemand die gaarne de waarde van een wetenschappelijk en objectief onderzoek op de voorgrond plaatst, in dit geval de wetenschappelijk zeer interessante zijde van de Xerografie niet zou hebben ingezien, vooral als hij ook druktechnische ervaring en belangstelling heeft.

Wij hadden toevallig de gelegenheid, de experimenten met Xerografie te volgen, die door Ir v. Noordwijk onder supervisie van Dr Guinau worden verricht in de laboratoria van de Grafische Inrichting N.V. Joh. Enschede en Zonen te Haarlem. Hierbij is voor ons komen vast te staan, dat de Xerografie het resultaat is van zuiver wetenschappelijk researchwerk en thans in een ver gevorderd experimenteel stadium verkeert, hetwelk de opvatting wettigt, dat deze vermenigvuldigingsmethode vroeg of laat (en waarschijnlijk eer vroeger dan laat) een eigen plaats in de druktechnieken gaat innemen. We hebben hier niet te doen met een superfijn drukprocédé, doch met een uiterst snelle en niet dure reproductiemethode, die zich ontwikkelen kan tot een rotatiedruk als bij de dagbladen, wat de resultaten betreft.

Het zou natuurlijk financieel heel plezierig zijn, als we bladen als Focus en Foto xerografisch konden gaan drukken, maar nu dat niet voor ons weggelegd zal blijken, kunnen wij toch heus niet alles maar naar die enge maatstaven gaan meten, als gevolg daarvan terzijde werpen en een grapje lanceren over xerorolfilmpjes. Daarvoor is het research te geniaal ten uitvoer gelegd. Bovendien: zijn sommige van onze edele procédé's eigenlijk niet even vreemd in hun grondslag?

Gaarne erkennen wij de vrijheid van onze collega D. B., zijn opvattingen, die anders steeds onze volle achting hebben, openbaar te maken, maar evenzeer zijn wij er van overtuigd, dat hij onze vrijheid wil aanvaarden, dat wij hier boven getracht hebben, de onjuiste indruk, welke hij naar wij vrezen heeft gewekt, weer wat recht te zetten.

Sans rancune, collega?

Kerstin Bernhard, Lidingö

Fichu

Internat. tentoonst. Vakfotografie
Eindhoven 1950

Een zeer modieuze modefoto, waarin het wit van het fichu helderder is dan gordijn of de achtergrond buiten. Vormrijm in de heuplijn en de leuning van de sierstoel, rijzigheid door laag standpunt en het rhythme van de jaloezie. Rustig, waardig en voornaam.

LAAT UW VERGROTING GOED SPOELEN

77.023.8

Nodig:
2 kurken,
2 lucifers,
2 elastiekjes,
1 zakmes.

De heer Dijkxhoorn schreef ons korte tijd terug, dat hij generlei pretenties had, het ei van Columbus te hebben ontdekt, maar wél enige jaren te hebben zitten tobben met diverse methodes om zijn vergrotingen *goed* te laten spoelen, waaronder minstens verstaan dient te worden dat zij zich in veel water bevinden, dat geregeld ververst wordt, èn dat zij niet op elkaar plakken. Met hem zijn wij van mening, dat een ander misschien reeds lang voor hem op dit idee kwam, maar dat het velen zal zijn vergaan als hem, nl. dat ook zij die ander nog nooit ontmoet hebben. En ziehier dan het idee.

Neem een goede nieuwe kurk, taps model, zo groot als in de tekeningen hier aangegeven. Snijd daarin rondom een groef op ongeveer $^2/_3$ van de hoogte. Kloof nu de kurk midden door, maak aan de binnenzijden de schuine kanten en aan het einde daarvan, en boven de ringvormige geul, een overdwarse inkeping. Als de twee helften nu weer tegen elkaar gelegd worden, moet in

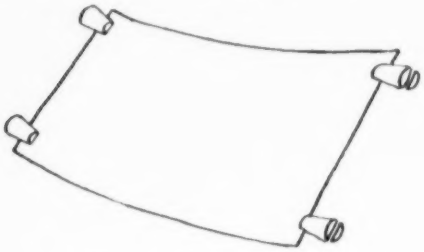

die inkeping juist een lucifershoutje passen. Sla nu een pak-elastiekje enige slagen om de kurk heen en wel in de groef rondom, en U hebt een soort kurken wasknijper.

Door dwars over de „bek" van onderen een drietal zaagsneden te geven (bijv. een 3 à 4 mm diep), wordt die bek sterker in het water en pakt hij beter. Loodrecht op de kloofsnede dus.

Als men zijn vergrotingen in de badkuip spoelt, kan men telkens twee van deze kurkknijpers gebruiken. Alle vellen hangen dan los in het water. Heeft men slechts een enkele vergroting van nogal groot formaat, dan zet men, als hierboven geschetst, kurken op de vier hoeken, en laat het vel, met het beeld onder, ronddrijven. De zouten zakken er dan vanzelf uit.

In dit geval is het waarlijk: een kind kan de was doen. De heer Dijkxhoorn heeft zijn idee niet wettelijk beschermd en doet er zijn foto-makkers graag een plezier mee. Daarvoor namens ons allen hartelijk dank!

Aan weerszijden van de toonbank heus gebeurd

Het wàs een allerliefst beest, die boxer. Met zijn prachtig diepzinnige denkrimpels en zijn koddig eigenwijze snoet.

De eigenaresse mocht met recht trots zijn op haar bezit dat, afgezien nog van alle mogelijke kwaliteiten van raszuiverheid, door de kostelijke uitdrukking van die ogen, iedereen voor zich innam. De opdracht daarvan een portret te maken was dan ook werkelijk prettig.

Niet in het minst nerveus, poseerde het dier als een volleerd acteur. Gaf tijdens het instellen een volledige serie uitdrukkingsstudies weg waar ألles van te maken was.

Fotoman had er dan ook echt zin in en had reeds een tentoonstellingsfoto in gedachten met „de denker" als onderschrift. Een zacht strijklichtje gaf de beoogde plastiek aan de prachtige rimpels en huidplooien. Vrouwtje zou tevreden zijn. Prachtig scherp, goed in de ruimte, mooi verlicht met als meest in het oog springende kwaliteit de prachtige uitdrukking, het karaktervolle, in dat peinzende hondengezicht.

Fotoman zette met gepaste trots z'n handtekening. Sliep de slaap des rechtvaardigen na geleverde prestaties.

Sliep de volgende nacht na het afleveren niet zo erg. Moest aldoor maar grinniken, zuchten, z'n schouders ophalen van „hoe is het mogelijk". Want in plaats van waardering voor het geleverde werk was de spontane uitroep: „Oei, jàkkes!!! Wat lijkt-ie oud met al die rimpels".

Als fotoman ook zàkenman was geweest had hij misschien voorgesteld de lieverd een verjongingskuur te doen ondergaan door het wegwerken van die vrèèèselijke rimpels, maar half slapend mopperde hij nóg: „Dan liever de lucht in"!!

F. B.

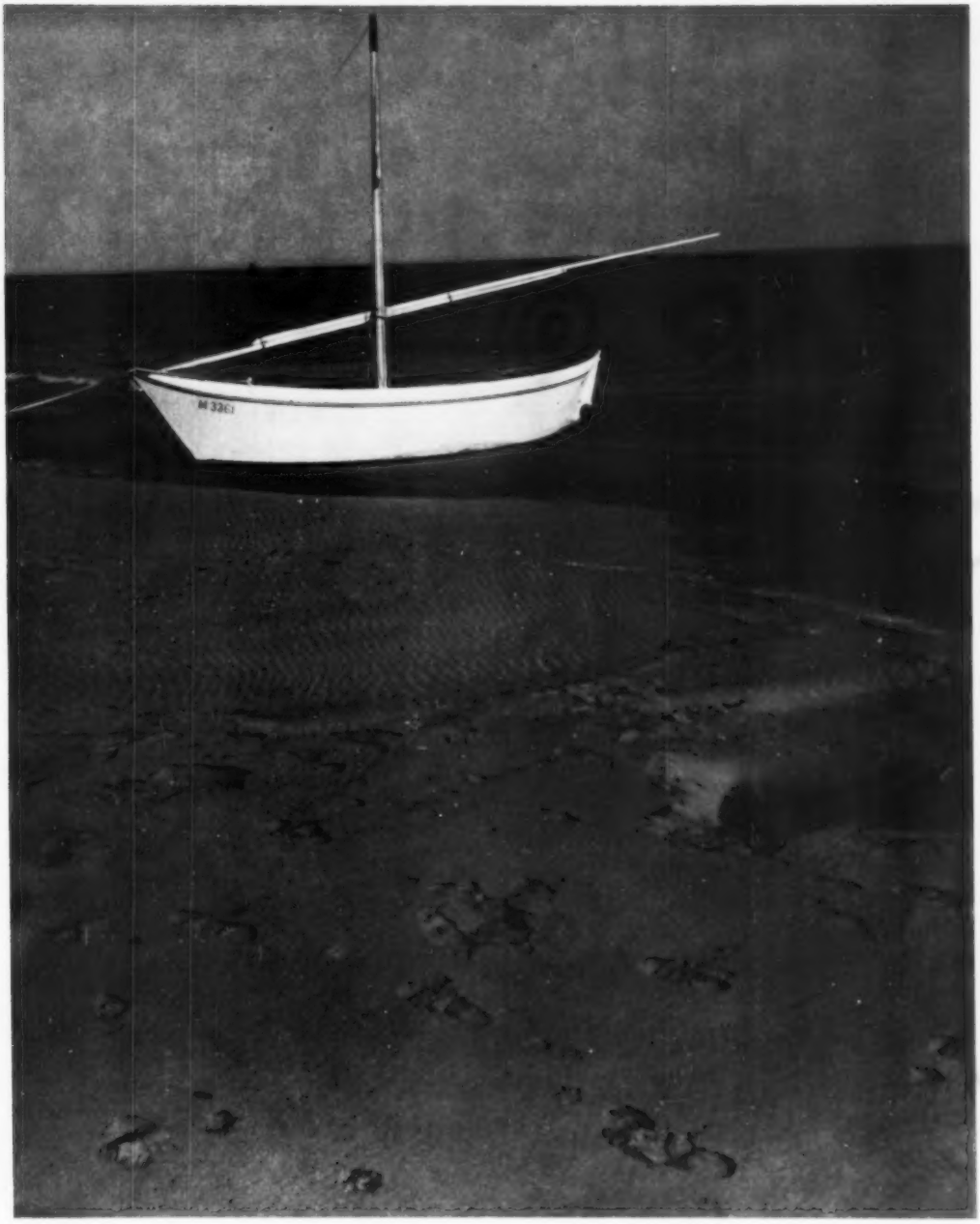

Brassaï, Paris

Le petit bateau blanc

Internat. tentoonst. Vakfotografie
Eindhoven 1950

Zeldzaam schoon door de eenvoud. De maker van deze foto weet heus wel, dat de horizon scheef staat, doch hij vond een rechte mast belangrijker; hij kan zich zo iets permitteren.

TAAIMANNEN

535.767

OF WEL EEN SERUM TEGEN FOTOGRAFENDOLHEID

Hoewel de heer De Leeuw waarschijnlijk zijn nachtrust door de wijze woorden des hoofdredacteurs wel weer herwonnen zal hebben, mag wellicht ondergetekende ook nog een poging wagen, om de laatste zorgenrimpels weg te strijken, door nog een „toelichting op de toelichting" van de redacteur te geven. Daar gaat-ie dan!

Stereoscopisch zien

Wij kunnen het er over eens zijn, dat de „echte" koekplank altijd hol gezien moet worden, omdat men deze met twee ogen en dus echt ruimtelijk ziet. Doch ook met één oog zal dit wel het geval zijn, wat aan alle mogelijke kleine effecten te danken is. Zo is het bijv. onmogelijk het oog geheel stil te houden, zodat de kleine parallactische verschuivingen, die de onderdelen van de plank daardoor vertonen, zijn ware gedaante onthullen. Ook kan, bij voldoend kleine afstand, de instelling van het oog een rol spelen, omdat het oog voor de op verschillende afstanden gelegen details moet accommoderen.

Op het matglas vallen deze effecten vrijwel geheel weg. Niet helemaal, want in tegenstelling met de mening van de redacteur geloven wij, dat het matglasbeeld ruimtelijk gezien kan worden. De bundels, die namelijk van het matglas naar beide ogen gaan, hebben niet precies dezelfde wegen doorlopen, waardoor men, vooral bij grote lensmiddellijn, fijn matglas en grote helderheid van het voorwerp (bijv. bloemen buiten), het matglasbeeld met twee ogen ruimtelijk kan zien. Doch dit ter zijde, daar bij het onderhavige geval deze verschijnselen wel geen rol zullen hebben gespeeld.

Plastiek

Wij kunnen de in een plat vlak weergegeven ruimtelijke voorwerpen, bijv. op een foto, onmogelijk ruimtelijk zien. Er schiet dan alleen over een *suggestie* van de ruimte, met behulp van schaduwwerking, luchtperspectief, perspectivische verkleining, enz.. Hierbij vult ons oog — wij volgen nu weer onze redacteur — aan, wat aan de voorstelling ontbreekt, terwijl ook de herinnering — alle taaipoppen zijn bol — een rol speelt. Doch onbeantwoord blijft de vraag: Waarom kunnen we de plaatjes op blz. 48—49 van „Foto" nu beslist niet *hol* zien?

Een poging tot oplossing

Een tiental jaren geleden maakten wij een kleurenplaatje van een der fraaie deuren van de St Denis bij Parijs. Bij het projecteren zetten wij per ongeluk (komt meer voor!) het plaatje verkeerd in de projector en

Er gaat bij reproductie veel van de plastiek van het dia verloren, en daardoor is het effect hier niet zo grappant. Hier liggen de figuren duidelijk op de ondergrond, ook als men de voorstelling draait.

ziet! het beeld, dat in werkelijkheid bol was, werd plotseling hol. Iedereen zag het en het werd een hele sport om te bepalen, wanneer bij draaien van het projectorvoorstuk het beeld „omsprong" tot bol.
Op dit gebied was mij slechts bekend de publicatie van gen. maj. L. E. W. van Albada (Focus 1938, blz. 4), welk artikel waarschijnlijk door de heer De Leeuw bedoeld is. De schrijver legt er in dit artikel vooral de nadruk op, dat het licht, waarbij men de foto „goed" wil zien, uit dezelfde richting op de foto moet vallen, als oorspronkelijk bij de opneming het geval was. De bedoeling zal wel zijn, dat de waarnemer *ziet*, uit welke richting het licht op de foto valt, daar hierdoor de suggestie, dat het licht uit *die* richting ook tijdens de opneming scheen, verhoogd wordt. Zou men immers *niet* zien, uit welke richting het licht op de foto scheen, dan zou men, bijv. bij hoogglans, ook niet kunnen bevroeden, uit welke richting het kwam.

Wanneer men inderdaad bij de aan genoemd artikel toegevoegde strandfoto de invalsrichting van het bekijklicht veranderde, kon men de voetstappen op het strand van hol in bol veranderen. Veel sterker was echter het effect, als men de foto ondersteboven hield, wat dus blijkbaar weer een andere oorzaak moet hebben. Doch keren wij terug naar ons projectieplaatje. Toen ik eens op de H.B.S. in de vierde klas kleurenplaatjes vertoonde en het „draaikunstje" uithaalde, kwam na afloop een der leerlingen met een schetsje aanzetten, vergezeld van de volgende verklaring. (Een soortgelijke illustratie van twee halve rollen papier is hier afgedrukt).

— Kijk eens, zei hij, bij bouwwerken en bij verticale

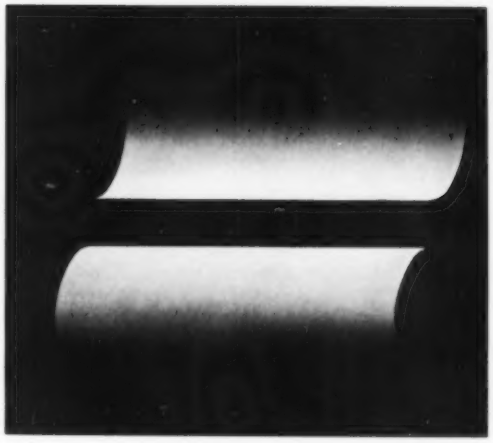

Fig. 2. *De bovenste figuur is hol, de onderste bol. Keert men de figuur om, dan is de nu boven zijnde figuur weer hol, de onderste bol!*

reliëfs komt het licht gemiddeld van boven. Bij een *hol* reliëf is de bovenste helft in de schaduw, bij een *bol* omgekeerd. Wij zijn daar nu zó aan gewend, dat wij gebogen voorwerpen, waarvan de bovenste helft donker is, als hol en die met een donkere onderste helft als bol beschouwen.
Ik geloof, dat wij hiermee de sleutel van het geheim gevonden hebben. De door generaal Van Albada genoemde

Zodra men evenzeer de horizontale stand passeert „springt" het reliëf om. Zelfs de even verder gekantelde foto vertoont dit duidelijk. Geheel op zijn kop vertoont de foto een duidelijk bas-reliëf. Indien men dit niet direct ziet, plaats deze reproducties dan eens op grote afstand met een felle lamp er scherend boven!

lichtrichting bij het *bekijken* zal ongetwijfeld de suggestie verhogen, doch dit effect lijkt ons pas op de tweede plaats te komen. Daarvoor spreekt al het feit, dat de bij zijn artikel geplaatste foto het ondersteboven zo uitstekend „doet", doch een tweede belangrijk argument volgt straks.

Bekijken wij nu eerst eens na de opgedane wijsheid een der veelbesproken taaifiguren, bijv. nummer vier op blz. 49 onderaan.

Het licht kwam daar bij de *opneming* van rechts onder. Dit moet nu volgens de nieuwe theorie bij het bekijken van boven komen en wij draaien dus „Foto" zodanig, dat de rechter onderpunt bovenaan komt, terwijl wij het tijdschrift verticaal houden.

Wij moeten het oog nu echter niet recht voor de foto houden, daar het licht *schuin* inviel, doch ter hoogte van de titel boven het artikel op blz. 48. Wanneer wij nu nog zorgen, dat het *bekijklicht* van boven komt, door het blad onder de lamp te houden, zien wij plotseling de *holle* koekplank in al zijn glorie!

Plastiek en projectie

Ziezo, dat is gelukt, doch hoe komt het nu, dat het door ons beschreven projectieplaatje zo gemakkelijk en de koekplank zo lastig „omspringt"? Dit kan naar onze mening aan niets anders liggen dan aan de matige plastiek van een klein tijdschriftplaatje (met alle respect voor „Foto"), waardoor het herinneringsargument de hoofdrol speelt.

Het fraaist is echter de plastiek bij groot geprojecteerde lantaarnplaatjes, op flinke afstand gezien. Vele factoren spelen hierbij een rol, zoals verminderde convergentie en accommodatie der ogen, het practisch wegvallen van de structuur van het projectievlak, enz.. Belangstellenden verwijzen wij naar een artikel, dat wij hierover publiceerden in Focus 1946, blz. 75.

Wij ontlenen echter aan dit feit ons beloofde tweede argument betreffende de lichtrichting bij het bekijken. Deze is bij projectie vrijwel loodrecht op het projectiescherm en niettegenstaande dit is het „omspringeffect" op zijn best, zodat inderdaad de lichtrichting bij het *bekijken* pas op de tweede plaats komt.

Wij raden ten slotte de heer De Leeuw aan, eens een lantaarnplaatje te maken van zijn koekplank, waarbij de opneming niet van uit een hoek, doch recht van boven of onder moet zijn belicht. Waarschijnlijk zal ook hij naar hartelust het aardige reliëfbeeld kunnen laten omspringen. Wij zijn benieuwd naar het resultaat!

Dr J. J. M. VAN SANTEN

Uit de verdere reacties willen wij gaarne nog aanhalen wat de heer J. Bosscher schreef en waarvoor wij hem erkentelijk danken:

Naar aanleiding van het artikel van de dolgeworden fotograaf Jan B. de Leeuw is het ook mijn mening dat de schaduwwerking hier de hoofdrol speelt. Ik heb de foto's 360° rond gedraaid, ik heb er met beide en met één oog op zitten kuren en turen, maar het mocht ook mij niet gelukken hierin dat te zien wat de heer De Leeuw gedacht had te fotograferen.

Ik herinnerde mij echter hierover eens iets gelezen te hebben, en heb dit artikel weer opgezocht. Ik meende goed te doen U dit even te melden, opdat U dit aan bedoelde heer kunt doorgeven. Het bewuste artikel staat in het tweede deel van Dr Fritz Kahn (bewerkt door Dr Schuurmans Stekhoven) „Het leven van de mens", onder het hoofdstuk „Het Oog". Dit is voor fotografen een zeer interessant artikel en o.a. wordt hierin behandeld: De wereld der optiek, de wet der optische verhoudingen, de perspectivische indruk, hoe de schaduwen vallen. Het laatste artikel geeft met voorbeelden van 3 en 5 kubussen en met het voorbeeld van kruis en granaten aan hoe zoiets kan ontstaan en hoe zeer waarschijnlijk ook het koekplank-drama ontstaan is. (De voorbeelden staan op blz. 552/553).

NIEUW TIJDSCHRIFT

Camera Obscura, tijdschrift voor foto, film, chemigrafie, documentfotografie, radiologie en kunst. Verschijning 10 × per jaar, *f* 12,50; losse nummers *f* 1,50. Uitgave Animex-Haarlem.

In de Verenigde Staten, het land van DuPont de Nemours en Bell & Howell waarvan Animex de alleenvertegenwoordiging heeft voor Nederland, is het uitgeven door grote lichamen van populair-wetenschappelijke en royaal geïllustreerde tijdschriften, waarin de eigen producten terloops naar voren gebracht worden, gebruikelijker dan bij ons. Het is een voortreffelijke vorm van reclame en de Amerikaan accepteert dat. Hier te lande zijn ook zulke periodieken aan te wijzen, doch (men denke bijv. aan Philips Technisch Tijdschrift) zij dienen zich dan altijd aan met geopend vizier; klaarblijkelijk houdt men terdege rekening met de Nederlandse mentaliteit op dit punt. „Camera Obscura" zien wij dan ook in de eerste plaats als een voor de reclameman interessant experiment, waarvan bij de verdere ontwikkeling met belangstelling zal volgen.

Druk en lay-out van dit blad zijn behoorlijk verzorgd, aan drukkerij Albani komt hiervoor lof toe, het kleur-inkt assortiment werd royaal aangesproken en dit geeft zowel lay-out man als drukker goede mogelijkheden. Alleen de kleurenfoto-reproducties achten wij wat Amerikaans-fel.

Het is waarlijk geen eenvoudige taak, een dergelijk heterogeenbeeld fotografisch gebied zo te omvatten, dat een even heterogeen-brede lezerskring blijvend geboeid raakt, het leidt tot vervlakking van de inhoud, en op dit punt zal de redactie nog moeilijke ogenblikken beleven, indien het althans haar streven is, dit periodiek self-supporting te maken. Het getuigt in ieder geval van moed, reeds nu artikelen op te nemen, waarin het eigen product naar voren wordt gebracht; of de lezers dit lusten en of zij er genoegen mee nemen, slechts een enkele publicatie over het eigen terrein aan te treffen, zal de toekomst moeten uitmaken. Na de groots opgezette start-campagne valt dit eerste nummer naar inhoud eigenlijk wel een beetje tegen, maar naar uiterlijk en druk is het gelukkig gestart en dat is al een gelukwens waard.

D. H.

E. A. Heiniger, Zürich

Pferde in Ungarn

Internat. tentoonst. Vakfotografie
Eindhoven 1950

Ook deze foto, die op de Eindhovense tentoonstelling (geopend tot en met 24 Maart a.s., Van Abbe museum) hangt, boeit ons door zijn voornaamheid, door zijn stijl. De voordracht heeft in deze reproductie door de sterke verkleining zeer te lijden, maar toch vat men hieruit nog de imponerende conceptie. Het is een ding, paarden te fotograteren, het is een tweede ding, in zijn werk een indruk te leggen van vele paarden, die massaal in een richting verder dringen. Maar om dit zó te doen, in zulk een uitsnijding, is wel zeer knap. Op de voorgrond de donkere stroom van paardelijven, voortgolvend zonder persoonlijkheid, en dan tevens in het tweede plan het individuele element, zo typerend in het paardehoofd, en wel met een subtiliteit van tinten, die een der mooiste voorbeelden is van het gebruik van verantwoord, ja noodzakelijk contrast, welke wij ooit zagen. Van kunst gesproken: zou deze foto U na een verblijf van 3 maanden aan Uw wand reeds gaan vervelen?

PIM VAN OS N.F.K.

77.049

Een portretfotograaf wordt surrealist

Een nog juist niet wilde doch wel overdadige, zwarte haardos, langs de oren doorlopend, ogen van een wat weke grijsgroene kleur, die niettemin met vuur geladen schijnen, een gedecideerd zwart snorretje, de vergeestelijkte kop hier en daar met een wekere trek die het dieper conflict verraadt op een merkwaardig militant, haast militair lichaam. Niet groot, zeer strijdvaardig. Pim van Os.

Een symbolisering zowel van het begrip angst als van dreiging, het eerste doordat alles vliedt naar het verdwijnpunt der witte strepen, het laatste doordat men ook de beweging omgekeerd ervaart, waarbij de bomen buigen.

Kind van een stam, die de Duitsers bijna hadden uitgeroeid, maar een kind van het fel strijdende soort, dat zich niet bepaalde tot een passief onderduiken maar tot een actieve strijd kwam, waarvan de laffe vorm (nl. gemaskerd en zwaar gewapend tegenover een op dat ogenblik weerloos in bed liggend asociaal individu) hem eigenlijk deed walgen. Commandant van een K.P., die niet schroomde in N.S.B.-uniform, Volk en Vaderland in zijn zak, en geblondeerd van haardos, alle wijdbeense stationscontrôle-bullebakken te trotseren en als Spanjaard (nu weer donker) pal tussen de hoogste Duitse uniform-sinjeuren te gaan wonen.

Bij een gevoelsmens, die genoodzaakt raakt zich plotseling in de wapenhandel te bekwamen en andere mensen militair te drillen, gaat er iets kapot of hij komt op een hoger geestelijk niveau. Bij Pim van Os gebeurde het laatste.

In de tweede helft van 1940 had hij een portretstudio in de Passage in Den Haag, waarvan de winkeldeur al spoedig ging prijken met een kaartje, vermeldend dat de zaak gesloten was wegens gebrek aan materiaal. Daarvoor was een betere bestemming te vinden dan als lieve portretjes van lieve joffers, waaraan zijn collega's veel geld zouden gaan verdienen.

Hoewel zijn opvatting over het vak eens portretfotografen eigenlijk pas veel later tot rijpe formulering kwam, moet hij toen toch eigenlijk met zulk een gedachte reeds rondgelopen hebben, want anders had hij — althans in de eerste tijd — nog mee kunnen deelen in de buit.

Op onze vraag immers, hoe hij er toe gekomen is, als avant-gardist een zeer moeizame en (materieel:) weinig lonende richting in de fotografie te kiezen, gaf hij het volgende tekenende antwoord:

Het afgezaagde thema, of fotografie kunst is of kan zijn, bezorgt mij geen problemen meer, als ik daarbij ten minste mag denken aan de man, die

Pim van Os N.F.K.

Het begin, vormgeving van een idee. De linker en gaafst gelegen draad symboliseert de vrouw, zij raakt slechts de minder gaaf vloeiende rechtse, die de man symboliseert. Zij zijn verstrengeld in de systematisch geconstrueerde en materialistische aardse samenleving. Op dat punt raken zij elkaar, de vrouw haakt daar één keer er om heen, verder rust zij er tegen, de man is er veel sterker in verwikkeld en haakt met zijn top zelfs geheel vast. Terwijl hij zich overal om de materie slingert, rust hij tegen het raakpunt, enig gebleven idealisme.

Pim van Os N.F.K.

Een volgende stap naar abstractie, waarbij Van Os er zeker in geslaagd is, licht en beweging tot uitdrukking te brengen. Hoewel de gebruikte materie zich niet opdringt, blijft deze toch herkenbaar en leidt daaron nog te veel de aandacht af van wat hij wil uitdrukken.

een atelier heeft, waar de klanten moeten binnenlopen. Een fotograaf staat niet zo vrij in zijn werk als een schilder of beeldhouwer. Wat men van hen accepteert, aanvaardt men van de fotograaf niet. Hij is een neringdoend burger. Hij heeft een zaak, en daar moet winst uit komen. Hij krijgt zijn opdrachten en moet die zo uitvoeren, dat er een bestaanszekerheid mee ontstaat. Omdat iedereen maar al te goed weet, hoe snel zijn productiemethode eigenlijk is, kan hij het onmogelijk volhouden slechts enkele dingen te maken en daarvoor hoge prijzen te bedingen. Dan stelt hij zich op het productie- en prijsniveau van de portretschilder en kiest men die.
Ik wil ook wel bewijzen, dat hij de goede portretschilder niet evenaren kan, en daarbij wil ik nog geenszins beweren, dat het publiek dus een bewuste keuze maakt, want daarbij wordt het alleen geleid door snobbisme, niet door inzicht.

Ik ben er toe gekomen, te proberen hoe ver ik het halen kan in abstracte fotografie, doordat ik mijn studio kwijt raakte en in de oorlog illegaal werkte. Dit stelde mij geheel buiten de fotografie en al mijn gedachten en handelingen waren sterk materieel gericht; ik wil beslist niet beweren dat ik uit idealisme handelde, ik moest eenvoudig.
Toen ik weer opdook uit die geestelijke chaos, moest ik me bezinnen op mijn broodwinning, dus weer op de fotografie. Toen werd me pas goed duidelijk, wat een burgermannetje ik eigenlijk was als fotograaf. Al die franje, waarmee we ons plachten te vermoommen was verdovingsmiddel, een uiting van zelfbevestiging, een middel om niet onder te gaan in naargeestigheid. Als we het hebben over De Psychologie in het Portret bedoelen we zeven gulden vijftig voor de nabestelling. Te beweren, dat men het éne moment „pakt" waarop de psychologische instelling juist is, is waanzin en Kitsch, want de vent weet dat-ie gekiekt wordt en dat krijg je er met geen duizend duivelskunsten uit. 't Wordt hoogstens het gunstigste moment.
Laten we nu nog aannemen dat de fotograaf in staat is, zijn model iets innerlijk te laten beleven in die rare omgeving, dan moet de fotograaf datzelfde eveneens innerlijk beleven. Maar wie wijst mij de fotograaf aan, die zo grote begaafdheid heeft, dat hij tegenover die wildvreemde direct aanvoelt, neen, begrijpt, waar de feitelijke kern ligt en waar de neven-roerselen. Hij kan eenvoudig niet de juiste innerlijke beleving opbrengen in die korte séance van hoogstens een paar uur. Pas als men voortdurend met zijn model in contact is geweest, gaat men — de begaafdheid daartoe nog steeds vooropgesteld — iets begrijpen van de ander en hem mede innerlijk beleven. Daarom is de psychologische portretfoto voor mij Kitsch, hij tooit zich met een schijn en niet met wezen. Hij blijft een toevalligheid en een buitenkant met een „interessant" vernisje.

Zuiver bedoeld als sonnaversiering, waarin toch een symbolisch ligt. Om losser te geraken van de anders te materiele vertolking werd gegrepen naar een sterk vergroot halve-folie; daar dit nu eens niet gebruikt werd om een ets te imiteren, mag dit verantwoord genoemd worden.

Daarom is de portretfotografie me gaan tegenstaan. Je moet interessanterig wezen, en zou je de mensen fotograferen zoals ze zijn, dan vermoord je je zaak, en je

Wandversiering. Dit is zuiver abstract bedoeld, het stelt niet iets voor. Men moet zich los maken van de gewoonte, te zien wat het allemaal is, en alleen schoonheid voelen, en beweging.

moet om de zeven vijftig denken. Daarom kan ik nu zeggen dat ik het geluk had, in de oorlog alles kwijt te raken.

Er is in de N.F.K. al menig woord gevallen over de feitelijke waarde van de foto, en zijn zuiver documentaire functie. Daarom doe ik nu wat reportage. Daarmee kan ik vrede hebben, het stoot me niet tegen de borst. Maar het is niet uitgesloten, dat ik binnenkort heel ander werk ga doen, dat met fotografie hoegenaamd niets te maken heeft. Dat doe ik dan één maand, ben er drie maanden financieel mee gedekt, en ik houd twee maanden over om fotografisch te maken waar ik zin in heb: abstract werk.
De irreële foto kan mijns inziens verantwoord zijn, maar het is van de meeste mensen te veel gevergd aan het begrip „foto" te denken zonder daaraan „realiteit" te verbinden.

In het begin maakte ik de fout, uit te gaan van een idee, en dat dan vorm te geven. Ik wilde van de realiteit af, maar het documentaire karakter van de fotografie zorgde er steeds voor, dat de gebruikte voorwerpen herkenbaar bleven en daardoor gingen domineren. Dan maak je alleen maar raadseltjes voor de mensen, óf je creëert van die schijn-diepzinnigheden, waarop het publiek reageert als in de concertzalen. Daar horen ze ook die lieve koeienbelletjes en de donderende waterval, onweer, woeste golven, „en nu breekt de zon weer door".
Die kàns op „diepzinnigheid" wil ik ze zelfs niet geven.
Van het conventionele ben ik beu; geef ik het landschap een kunstzinnig sausje, dan is óf de realiteit vies door de kunstzinnigheid, óf de kunstzinnigheid is voos door de realiteit. Ik zou dieper tot de natuur der dingen willen doordringen dan de natuur zelve toelaat, vooral m'n camera en mij toestaat.
Zie ik buiten een boom, dan zegt die mij zeer veel. Een boom dóét me veel. Er zijn gladde, vrouwelijke bomen, en er zijn ook knoesterige mannelijke. Maar ik ben er nog niet uitgekomen, dat er uit te halen in aanvaardbare vorm. De enige uitweg lijkt mij voorlopig te liggen in het volstrekt abstracte, dat nergens enig reëel aanknopingspunt biedt. Uitsluitend composities met wisselwerking van licht en lijn.
Het kost bijna iedereen veel moeite die te beschouwen, zonder naar een idee te zoeken. Men zoekt een verklaring, een aanknopingspunt. Nu wil ik in 't geheel niet, dat men een parallel trekt tussen wat ik nu maak en muziek van Bach, maar evenals vele mensen niet van Bach houden omdat zij op diens muziek geen verhaaltje kunnen borduren, maar die alleen kunnen ondergaan, zo zullen heel veel mensen niet kunnen waarderen wat ik maak, want het is alleen maar: vorm, compositie. Een ieder staat het vrij, het te vertolken naar wat het hem te zeggen heeft, wat het hem doet. Er zijn bijv. vormgevingen bij, die uitsluitend beweging geven. Voor iedereen heeft die beweging weer een andere ondergrond.

Hiermee raakt Pim van Os misschien een kernpunt van het reeds zo oude dispuut: fotografie en kunst. De

sterke realiteit van de normale foto laat te weinig ruimte voor een vrije vertolking, een vrije uitgroei van de opgewekte emotie. Hoe verder de kunstvorm van de realiteit af staat, hoe ruimer verdeeld de ontstane emoties komen te liggen. Zowel de schilder als de beeldhouwer worden steeds teruggetrokken in hun streven doordat men een voorstelling verwacht van reële dingen.
Bij muziek daarentegen kunnen geheel verschillende emoties bij de toehoorders ontstaan, die voor hen allen evenveel waard zijn. Zij reageren verschillend omdat zij verschillend geaard zijn, zij stellen er zich misschien totaal verschillende dingen of juist niets bij voor, maar allen doorleven een ontmoeting met schoonheid.

Wat Pim van Os ons hierboven vertelde is aanvechtbaar, zoals alles aanvechtbaar blijft. Men kan er over denken hoe men wil, doch voor ons staat vast, dat een dergelijke figuur in ons midden van betekenis is. Hij wil iets, en hij durft iets. Het terrein, dat hij heeft betreden, blijkt wijde, zeer wijde grenzen te hebben, want door het gebruikte materiaal geen zeggende rol meer te laten spelen, wordt het gebied wel zeer groot voor een vruchtbare fantasie en een ontvankelijk gevoelsleven. Pim van Os geeft als zodanig ook de richting aan voor anderen, die het eveneens zoeken in de samenvorming van lijnen en vlakken, doch niet hebben ingezien, dat zij doodlopen in een eentonige productie van wéér een beeldje met wéér een vaas, door het materiaal zelve steeds materiaal te laten blijven. Naar onze overtuiging doet zijn huidige werk niet onder voor andere grafische kunstenaars, wier stukken in krant en periodiek met ernst besproken worden en niet *en bagatelle* worden behandeld. Evenals zij tracht ook hij zijn wandversieringen te verkopen door slechts enkele gesigneerde exemplaren daarvan te maken. En evenals zij ervaart hij maar weinig waardering.

Hij kon een expositie verwerven in een kunstzinnig georiënteerde zaak, die evenwel afstuitte op zijn prijzen. Men achtte 30 gulden veel te veel voor „maar een foto"..... Voor een evenzeer mechanisch vermenigvuldigde litho zou men dit niet te hoog achten. Niettemin gaat hij door.

Eveneens een abstracte wandversiering. Hier is de gebruikte materie volstrekt onherkenbaar en leidt dus niet meer af. Bij eerste blik vindt men hier niets aan, doch het gaat er mee als met sommige schilderijen. Hoe langer men die ziet, hoe meer men ze gaat waarderen.

Wij zijn er welhaast van overtuigd, dat de meeste van de hier gereproduceerde werkstukken door talrijke lezers niet gewaardeerd kunnen worden. Laten wij nu vooropstellen, dat wij geenszins willen beweren, dat Pim van Os HET gevonden heeft. Hij geeft zelve toe, nog steeds te zoeken. Maar wel staat vast, dat hij reeds iets heeft bereikt, dat het de moeite waard maakt, zijn streven te bestuderen en te volgen. Elke poging, de fotografie op een ruimer plan te brengen, die verder lös te maken van de inhaerente gebondenheid, moeten wij met waardering tegemoet treden.
Voor de meeste beschouwers zijn de resultaten van dit streven reeds verworpen, als zij bemerken, slechts door een nadere uiteenzetting „er iets van te kunnen snappen". Overigens laden zij daarmee het odium op zich

KORT BELICHTEN EN LANG ONTWIKKELEN
of
LANG BELICHTEN EN KORT ONTWIKKELEN?

II.

Toen wij destijds vertelden, dat wij wederom de D76 waren gaan gebruiken, is dat blijkens de daarna ontstane correspondentie voor velen aanleiding geworden, het ook eens te proberen. Men pakt dan het receptenboek, dat het dichtst binnen het bereik ligt, en zo zagen sommigen „Hansma" vermelden, dat het met deze ontwikkelaar „noodzakelijk is de opnamen z e e r r u i m te belichten". Hiermee nu zijn wij het nadrukkelijk *niet* eens. Gaat men deze raadgeving opvolgen, dan kan men niet alleen even goed elke andere super fijne-korrel-ontwikkelaar blijven gebruiken, maar is de D76 een stap terug, want deze staat dan achter door de iets grotere korrel, die hij geeft. Onze keuze viel juist daarom weer op de D76, omdat hij een redelijke korrel geeft, én geen overbelichting vergt, zodat wij de details in de hoge lichten behouden.

In de eerste plaats was het begonnen om brillanter negatieven, en daar moest, zo goed en zo kwaad als dat ging, de korrel bij worden aangepast. Want men vergete niet, dat elke voortgezette ontwikkeling, nodig om een hoger gamma te bereiken, ook korrelvergroving medebrengt. Bij de huidige stand van zaken is dat onvermijdelijk. Het moest dus een compromis worden, en dat beste compromis bood de D76.

Nu is de uitdrukking „redelijke korrel" wel zeer vaag. Werkt men op 6 × 6, en vergroot in doorsnee niet meer dan 8 × lineair, dan kan men gerust de D76 gebruiken, en zelfs, ten einde brillante negatieven te krijgen die volle en geschakeerde vergrotingen toelaten op normaal papier, langer ontwikkelen dan in doorsnee wordt aangegeven. Werkt men echter met de kleinformaatcamera, dan is de D76 hoogstens veroorloofd als men slechts vergroot tot op briefkaartformaat. Er is hier dus geen algemene leefregel te volgen, en velen moesten wij dan ook de raad geven: probeer eens, hoe het U bevalt; meent U die korrel nog te kunnen hebben, blijf er dan bij; is hij U te groot, keer dan weer terug tot wat U beter beviel.

Ook is ons vele malen gevraagd, of met de super fijne-korrel-ontwikkelaars (dus de echte, en niet de pseudo zoals de D76) een hoger contrast niet te bereiken is. Inderdaad kan men het gamma altijd wel wat opvoeren door langer ontwikkeling. Zo geeft de DK20 bijv. op Plus X kleinformaat bij 20° C een gamma 0,6 na 12 minuten ontwikkeling. Wij kennen mensen, die op dit gamma werken, hoewel de negatieven werkelijk dun zijn en er al spoedig naar harde papiersoorten gegrepen moet worden, tenzij men een speciaal geconstrueerd condensor-vergrotingsapparaat ter beschikking heeft. Na 15 minuten is het gamma 0,7 en na 17 minuten 0,75. Dit laatste geeft de fabriek aan als het beste gemiddelde contrast. Zonder twijfel heeft men daarmee óók bedoeld: het prettigste contrast bij een goede korrel, want een korrelstructuur is op hard werkende papieren duidelijker dan op normale. Men kan een gamma 0,8 bereiken door 19 minuten te ontwikkelen (steeds bij 20° C), maar dat is op deze film met deze ontwikkelaar ook ongeveer het hoogst bereikbare. Op Panatomic X haalt men in 20 minuten gamma 0,9 als geschikt maximum, op Kodak infra rod bereikt men na 16 minuten het gamma 1,2! Door die voortgezette ontwikkeling wordt dus de korrel grover, en steeds geldt weer, dat men zelf de grenzen moet bepalen, waartoe men gaan zal, en die grenzen worden gesteld door wat men van plan is, met zijn negatieven te gaan doen. Enige nüchterheid is daarbij wel geboden, want er zijn kleinformaatvrienden, die *altijd* tot een laag gamma ontwikkelen ter wille van de dan fijnst bereikbare korrel, terwijl het toch vacantiekiekjes zijn, die het nooit verder brengen dan briefkaart. Als U dan toch eens zo'n amusementsstrook hebt, ontwikkel hem eens wat door, dan kunt U tevens kijken hoe het met die korrel staat bij vergrotingen op 40 × 50 cm.

Men zal zich misschien afvragen, of een rolfilm nu maar straffeloos wat langer in de D76 gelaten kan worden wat de variatie van de verschillende opnamen van wel een zeer begrensd gezichtsveld, indien zij zichzelf ten minste gevoelig voor kunst achten.

Wat dat „snappen" betreft helpt Pim van Os hen in zijn laatste werk nog een handje, want daaraan vält niets te snappen, er ligt geen idee meer aan ten grondslag, dat op de een of andere ongebruikelijke manier is uitgewerkt. Het is zuiver abstract, het wil alleen maar mooi en schoon zijn.

En het *is* moeilijk, zulke uitingen volkomen open en blank tegemoet te treden, als men jarenlang maar steeds foto's gezien en zelf geproduceerd heeft, die steeds wél de materie weergaven, zelfs hun uiterste best deden, dat zo volmaakt mogelijk te doen.

Misschien helpt het, als men eens een ogenblik vergeet, dat de totstandkoming fotografisch was; dat *is* trouwens ook bijzaak bij deze volhardende zoeker, op wie het *l'art pour l'art* zeker van toepassing is. D. H.

betreft. De een zal immers wat ruimer belicht kunnen zijn dan de ander, kortom: worden sommige der 8- of 12-negatieven niet te dicht of te zwaar? Vergeet dan niet, dat deze ontwikkelaar behoort tot de groep nivellerende, die, om het eens heel populair uit te drukken, de ruim belichte wat afremmen en de magere zilverplekken bevoordelen. Hoewel deze eigenschap vaak overdreven wordt voorgesteld, is die niettemin aanwezig. Als men het verschil wil zien, ontwikkele men maar eens zulk een rolfilm in een „gewone" ontwikkelaar van het type metol-hydrochinon-soda, dus met hogere alkaliteit. Dán knallen de langer belichte er uit en vallen de onderbelichte op door verontrustende magerte.

Nu toch sprekende over diverse ontwikkelaars, die de amateur gaarne gebruikt, willen we ook nog een ander punt aansnijden: de verdunning. Sommige ontwikkelaars zijn nu niet zo heel erg goedkoop, en dan staat men voor de verleiding, eenzelfde ontwikkelaar meer dan één keer te gebruiken. De fabrikant geeft soms zelfs op, hoeveel langer men dan elke volgende ontwikkeling moet nemen, om toch hetzelfde gamma te bereiken, want natuurlijk boet zulk een oplossing in aan ontwikkelkracht, er is ontwikkelstof verbruikt, kortom, er is sprake van een zekere slijtage. Voorstander daarvan zijn wij niet, want als er tussen die ontwikkelingen langere tijdsruimten liggen van bijv. een of twee weken, is er ook extra-slijtage door luchtoxydatie. Men weet dan niet meer, waaraan men precies toe is. Sommige recepten (DK20, D76 e.d.) worden zelfs gegeven met een aanvullingsbad, waarvan men dan telkens een bepaalde hoeveelheid toevoegt om de oorspronkelijke oplossing „op kracht" te houden. Inderdaad is dit zuiniger, en ook is er iets te zeggen voor de mening van velen, dat een ontwikkelaar pas „lekker" wordt, als hij enkele malen gebruikt is. Dit slaat dan speciaal op de echte fijne-korrel-ontwikkelaars, de half-physische. Vroeger kon men in Kleinbeeldfoto zelfs lezen, dat een verse Windisch of Edwal geconditioneerd moest worden door er een strook onbelichte film in te hangen. Daarbij ging het dan om het zilvergehalte, dat de physische zijde dezer ontwikkelaars nodig zou hebben. Beslist humbug is de propaganda uit die tijd, een zilveren dubbeltje in de fles te gooien.

Als er uit zuinigheidsoverwegingen gespaard moet worden op gebruik van ontwikkelaar, dan kan men beter meermalen hetzelfde bad gebruiken, liefst met een aanvuller, dan dat men telkens een vers, maar verdund bad gebruikt. In dat laatste geval krijgt men namelijk met allerlei factoren te maken, die de gemiddelde gebruiker niet kan overzien en beoordelen.

Het vuistregeltje: 3 × verdunnen, ontwikkeltijd 3 × verlengen, enz., gaat alleen op bij een normale papierontwikkelaar en dus ook een z.g. universele ontwikkelaar. Zodra men dit grapje uithaalt met nivellerende of super fijne-korrel-ontwikkelaars, kán men voor rare gevolgen komen te staan. Soms gaat alles goed, maar in andere gevallen verstoort men daarmee het zo zorgvuldig door de ontwerper geconstrueerde evenwicht tussen de samenstellende stoffen en verandert niet alleen de ontwikkeltijd abnormaal (nl. niet recht evenredig, bijv. 9 × verdunnen, doch 3 × langer ontwikkelen) maar ook het karakter van de ontwikkelaar. Men ziet dan over het hoofd, dat ook water ten slotte een chemische stof is.

Als wij dus nu nog even de belangrijkste punten willen samenvatten, dan kunnen wij het volgende stellen:

1. De kleinformaatwerker wordt vaak ter wille van een fijne korrel gedwongen tot ontwikkelaars, die overbelichting vergen. Daardoor werkt hij „hoog in de curve" en vervlakken de spitslichtjes. Hij behoort er dus steeds op uit te zijn, een ontwikkelaar te kiezen, die zo weinig mogelijk overbelichting vergt en toch nog een aanvaardbare korrel levert.
2. De werker op 6 × 6 en groter moet met zichzelf uitmaken of een super fijne-korrel-ontwikkelaar nu wel zo noodzakelijk is. Valt dat mee, dan kieze hij een nivellerende ontwikkelaar, zodat hij door korter belichten een mooier geschakeerd, minder „plat" negatief kan verkrijgen.
3. Beide categorieën (en dit slaat dan op een vroeger artikel in FOTO) dienen wel voor ogen te houden, dat de fijne korrel in de eerste plaats een kwaliteit van het gebruikte lichtgevoelige materiaal is, en niet gemaakt wordt door de ontwikkelaar; deze maakt alleen de in de laag aanwezige korrel grover; korrelvergroving ontstaat vooral bij langer voortgezette ontwikkeling, bij de super fijne-korrel-ontwikkelaar het minst, de nivellerende iets meer, en de universele het ergst.

Door op een dergelijke nuchtere manier de dingen te bekijken en niet steeds iets na te jagen wat men toch nooit nodig heeft, komt men dan vanzelf tot betere resultaten.

D. H.

Jury:

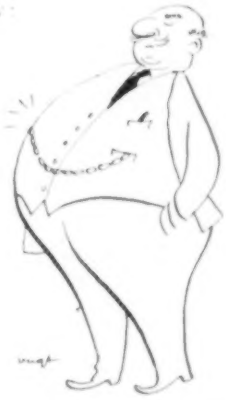

.....het zwaartepunt te veel naar het midden verlegd.....

Over LENZEN, SCHERPTE EN BEELDFORMAAT

Het komt nog al eens voor, dat ons raad wordt gevraagd bij de keuze van een nieuwe camera. Zonder dat de vraagsteller vermeldt, welke onderwerpen hij in het bijzonder wil gaan fotograferen, is de beantwoording dan heel moeilijk.
Vroeger wilden onze Duitse buren nog al gaarne hun producten aanprijzen door het woord Universalkamera te gebruiken, en dan moesten we eigenlijk een beetje glimlachen, want vrijwel elke camera is universeel in die zin, dat men er alles mee kan fotograferen. Dat ding is geduldig genoeg, bij fotografeert letterlijk alles wat ik hem voorzet. Met een uitgesproken technische camera zoals de Nederlandse Supertechna is beus een goed portret te maken, met een box kan ik een Dieselmachine fotograferen (als de omstandigheden een beetje meezitten zelfs heel goed) en wat belet mij, zo'n pierement van een atelier-camera met 2-zuilenstatief op een handwagen te tillen en er een landschap of een gebouw mee te kieken? Een filmcamera met eenbeeld-inrichting kan ik als fotocamera gebruiken, maar U voelt wel, erg handig is dat allemaal niet.
Wie van plan is, vaak kinderen te gaan fotograferen, kan beter een kleinformaatcamera nemen dan een 9 × 12 platencamera, wie gebouwen en landschappen gaat vastleggen, kan beter op het matglas van zijn negen-bij-twaalfje kijken hoe de boel er op staat, dan kleinformaat te gebruiken.

Hiermee ziet men eigenlijk vanzelf „de markt" al uiteenvallen in twee grote brokken, de grote camera's met matglasinstelling, en de kleinformaatcamera's met miniatuurnegatieven. Daar tussen in zweeft een extra-klasse, die 6 × 6 en 6 × 9 cm negatieven levert, en men zou die „geen vlees en geen vis" of „te klein voor een tafellaken, enz." kunnen noemen indien er niet juist zulke voortreffelijke camera's bij waren met aparte eigenschappen.
Met kleinformaatcamera's werkt men op kino-negatief film, waarbij de negatieven in de breedte op de lange strook liggen, waardoor een beeldafmeting van 24 × 36 mm mogelijk wordt. Dat is klein, maar door de huidige technische ontwikkeling nog juist groot genoeg. Van zulk een klein negatief zijn de voortreffelijke kwaliteiten, die het kan herbergen, eenvoudig niet te bekijken, tenzij men daarin een behoorlijke ervaring gekregen heeft. Het is ook nooit de bedoeling geweest, dat er afdrukjes van worden gemaakt, zij moeten worden vergroot, zelfs sterk worden vergroot. Dan pas blijkt, welke mooie details en tintschakeringen op zulk een klein oppervlak bijeen geperst liggen.

Men voelt wel, dat zulk een negatief een enorme scherpte*reserve* moet bezitten, om ook bij sterke vergroting een scherp beeld te blijven leveren. Dit is iets, dat misschien nadere uitleg nodig heeft. Een contour van een donker voorwerp tegen een lichte achtergrond noemen we scherp, als ons oog een duidelijke afscheiding constateert tussen donker en licht, geen overgang van donker over donkergrijs naar grijs en lichtgrijs en ten slotte wit. Zien we zulk een verlopende overgang wel bij de afbeelding van het voorwerp, dan constateren we, dat het onscherp is afgebeeld.
Nu is het met ons oog eigenaardig gesteld. Als die overgang bijv. een halve millimeter breed is, dan zien wij hem wel, is hij 0,1 mm dan vermoeden wij hem, maar zodra hij kleiner is dan 0,1 mm, dan nemen wij hem niet meer waar, en achten wij de afbeelding scherp. Stoppen we nu zulk een op het oog scherp lijkend negatief in het vergrotingsapparaat, en vergroten bijv. 10 × lineair (waardoor een 24 × 36 mm negatief geprojecteerd wordt op 24 × 36 *centimeter*) dan wordt ook die overgangszône 10 × vergroot. Was de overgang nu bijv. 0,05 mm breed, dan blijkt die bij projectie 0,5 mm te zijn. Die vergroting keuren wij af omdat hij onscherp is! Alleen een lens, die de overgangszones zo smal houdt, dat die ook na een sterke vergroting van bijv. een 15 × of 20 × nog hoogstens 0,1 mm breed worden, is voor ons doel goed genoeg. We zouden hierbij dus kunnen spreken van een scherpte*reserve*.
Op goede kleinformaatcamera's zijn zulke lenzen gemonteerd.
Doordat de afmetingen van de glaslichamen, waaruit die kleinformaatobjectieven zijn samengesteld, niet zo buitengewoon groot behoeven te zijn (het kleiner negatiefformaat kan volstaan met ook kleinere afmetingen van het objectief), heeft men bijzondere glassoorten met bijzondere eigenschappen kunnen bezigen en daardoor die objectieven deze aparte eigenschappen kunnen geven. Brokken met grotere afmetingen van die glassoorten zijn practisch niet te verwezenlijken, en zo zeldzaam, dat hun waarde gelijk zou komen te liggen met edelstenen. Aan objectieven met langere brandpuntsafstanden (voor grotere negatiefformaten) en dientengevolge groter afmetingen der lenzen kan men daarom die buitengewone scherpte-eigenschappen ook om die reden niet verlenen.
Dit verklaart, waarom men een onder normale omstandigheden met een 9 × 12 camera opgenomen negatiefdeel niet kan behandelen als een kleinformaatnegatief. De scherptereserve is niet groot genoeg.

Dit betekent nog niet, dat men een 9 × 12 negatief *in zijn geheel* niet een 10 à 15 × zou kunnen vergroten. Dat gebeurt in de practijk vaak genoeg. Bij een 10-voudige vergroting ontstaat dan al een lapje van 90 × 120 centimeter, dus een prentje met bijna een vierkante meter oppervlak.
Maar zulk een kiekje is te groot om in de hand te houden en aldus te bekijken. Men beschouwt zo'n vergroting altijd op behoorlijke afstand, en dan neemt men die onscherpte niet waar. Pas als wij er naar toe lopen en hem van zeer dichtbij beoordelen, constateren we, dat hij eigenlijk niet scherp is. Hetzelfde doet zich voor bij het filmbeeld in de bioscoop. Het lijkt scherp maar is het niet.
Knippen we uit die lap van 1 m² een stukje van 13 × 18 cm, dan nemen we dat wel in de hand en stoort de onscherpte weer. Het is dus ook al een kwestie van relativiteit.

Bij deze baby-box behoort ditmaal nog een mededeling over de Philips-flitscamera. Misschien is deze — eindelijk! — tegelijk verschenen met dit nummer, mocht zulks niet het geval zijn, dan mogen wij deze camera toch in elk geval over enkele weken in de etalages zien verschijnen.
Ons is verzocht, tot dat ogenblik nog niets over het uiterlijk dezer camera te publiceren, maar wel willen we reeds opmerken, dat het negatiefformaat 6 × 6 cm is. Natuurlijk heeft deze camera een flitsinrichting, waardoor de lamp synchroon met de momentbelichting flitst.
We drukken hierboven twee verkleiningen af van 30 × 40 cm vergrotingen, die wij toegestuurd kregen. Zij hebben geenszins de pretentie, ook maar enige artistieke waarde te bezitten. Technisch zijn zij interessant, omdat ze door iemand gemaakt werden, die nog nooit eerder fotografeerde en hiermee dus het bewijs leverde, dat dank zij de flitslamp de belichtingsmoeilijkheden (veel licht, weinig licht) tot het verleden kunnen behoren. Vooral de buitenopname toont, dat ook daar flits goede hoedanigheden heeft. De figuur staat hier in tegenlicht! In de tweede plaats zijn dit vergrotingen van een deel van de 6 × 6 negatiefjes, en de scherpte is voortreffelijk. Er is dus sprake van een goede optiek!

Zij, die de aankoop van een gemakkelijke camera overwegen, doen goed deze Philips-camera — misschien ook op de Jaarbeurs — eens ter hand te nemen en te bekijken.

FOTOWEDSTRIJD IN EN OM VLAARDINGEN

Als bijlage van dit nummer treft men aan een uitnodiging deel te nemen aan de grote fotowedstrijd, die door de A.F.V. „Vlaardingen" wordt georganiseerd onder auspicien van de Stichting Vlaardingse Gemeenschap.
Vlaardingen is te weinig bekend in onze gemeenschap, en reeds daarom willen wij een ieder, die zoekt naar mooie onderwerpen, gaarne de raad geven, eens wat tijd vrij te maken om daar eens te gaan dwalen met de camera, als hij toch in de buurt is.
Het is, ook met de trein, maar een wipje vanuit Rotterdam! Hij zal zijn moeite meer dan beloond vinden, zowel wat het oude pittoreske als wat moderne industrie betreft. Men kent Vlaardingen niet, en het heeft toch zulk een eigen sfeer.

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR DE FOTOBRANCHE

samengesteld door Van der Graaf & Co's Merkenbureau N.V., Amstelstraat 14—18, Amsterdam C. Dit Bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van enig depot.

VERZETSTERMIJN TOT 28 APRIL 1950

h.m. *RKO Radiopictures*, 100678, RKO Radio Pictures Inc., New York 1270, Avenue of the Americans, New York, U.S.A., voor films, film- en radiotoestellen, -toebehoren en -onderdelen. *Rimlock*, 100898, N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken, Emmasingel 29, Eindhoven, voor electrotechnische apparaten e.d.

Boekbespreking ★

779 : 420

Harold Lewis, *Photography Year-book 1950.*
277 blz. 18 × 24 cm, waaronder 245 grote illustraties, linnen band in stofomslag; uitgave The Press Centre Ltd., Londen 1949. Prijs 21/—. (alleenvertegenw. v. Nederland: Phofil, Rotterdam, *f* 13,45).

Indien de uitgevers een Amerikaanse pers-uitspraak aanhalen, dat dit boek misschien het belangrijkste in zijn soort is, dat elk jaar verschijnt, dan hebben zij daarin zeker gelijk, wat de veelzijdigheid van het gebodene betreft. Wel is waar wordt niet elke facet van de fotografie naar voren gehaald, maar de onderverdeling in architectuur, luchtfotografie, de mens en het portret, de wereld aan het werk, kleurenfoto's, de jaargetijden, persfotografie, insecten, en een keuze uit werk uit Engeland, Frankrijk, Italië, Nederland, Zweden en de Verenigde Staten geeft reeds brede aspecten.
Hier en daar is de (boek-)druk van het ons gezonden exemplaar wat grijs, niet op kracht, maar niettemin spreekt uit elk der vele platen de grote zorg, waarmee Harold Lewis, geassisteerd door Walter Nurnberg, Allan Cash en voor de kleurenfoto's door Paul Henning, zijn keuze heeft bepaald.
Men mist in dit boek het extravagante, dat de Franse en in ander aspect ook de Amerikaanse fotografie soms biedt, maar dat lijkt ons geen gemis. Stuk voor stuk zijn de foto's de moeite van het bekijken meer dan waard, bij vele zal men lang genieten van een geestige voordracht dan wel van een zeer voorname vormgeving. Wij kunnen de samenstellers met dit lijvige Yearbook 1950 geluk wensen, zij zijn o.i. geslaagd. Een rustige bestudering van het vele, dat hier geboden wordt kunnen wij ten zeerste aanbevelen; men zal er veel uit kunnen leren. D. H.

77.022.81

A. L. M. Sowerby, B.A., M. Sc., A.R.P.S., *The Amateur Photographer Lens Testing Charts.*
11 in een strook gemonteerde proefkaarten en 4 ongemonteerde kaarten, handleiding met illustraties 22 blz., in enveloppe, prijs 7/6. Uitgave Iliffe & Sons Ltd., Londen.

Het ontwerp van deze kaarten steunt op de bekende blokjes van horizontale, verticale en diagonale lijnen in steeds fijner patroon, elk blokje gemerkt met een cijfer. De lange reeks maakt het mogelijk, het gehele beeldvlak horizontaal, verticaal of diagonaal met verkleinde afbeeldingen van deze kaarten te vullen, zodat men voor elk diafragma met een negatief kan volstaan om de scherpte van het lensbeeld zowel centraal als in de randen of hoeken te kunnen bepalen. Daarbij kiest men het blokje, waarvan de lijnen nog juist gescheiden worden, en leest in de handleiding bij het betrokken cijfer het scheidend vermogen in lijnen per millimeter af. Vanzelfsprekend heeft daarbij ook de kwaliteit (scheidend vermogen) van het gebruikte lichtgevoelig materiaal zijn niet te onderschatten invloed.
Zowel astigmatisme als andere lensfouten zijn natuurlijk — althans voor iemand die over enig inzicht beschikt — ook langs deze weg snel te constateren. De handleiding geeft trouwens voorbeelden, waar men naar kijken moet.
Uitstekende proefkaarten, waarvan de proefnegatieven gemakkelijk te lezen zijn. D. H.

778.535.7

L. F. Minter, *How to title.*
126 blz. 12½ × 18 cm, geill., gebrocheerd in cart. omslag, uitgave The Focal Press, Londen, Dec. 1949, serie: Focal Cine Book, prijs 6/—.

Wie nog in de knoop mocht zitten met het maken van goede filmtitels, en daaronder verstaan wij mede: goed gefotografeerde titels, die dus in technische kwaliteit niet achter blijven bij een overigens goed gefotografeerde film, zal zeer veel uit dit boekje kunnen leren. Daarnaast geeft het een duidelijke uiteenzetting van de talloze mogelijkheden, zoals meng-, draai-, veeg-, zwel-, kantel- en looptitels, het tekenen van letters en illustraties, achtergrondvulling, incopiëren, overvloeien e.d..
Dergelijke mogelijkheden lezend, komt men vanzelf op nieuwe ideeën en vooral in de aanvang gaat men dan al gauw van het mooie te veel geven. Terecht waarschuwt de schrijver daartegen. Wij kunnen dit boekje van harte aanbevelen. D. H.

Photofacts, uitgave The Fountain Press, Londen. Gebrocheerd, 48 blz. 12 × 18 cm, geill., prijs per deeltje 2/—.

77.023.4 : 771.531.21

Nr 13 : E. S. Bomback, *Developing the print.*

In deze handige serie wordt in dit nummer het ontstaan en de afwerking van het papieren positief behandeld. Terecht bepaalt de schrijver zich tot de hoofdzaken, en zijn voorlichting is doeltreffend en geheel op de practijk gericht.

77.041.7

Nr 14: Frank and Molly Partington, *Holiday Photography.*
Niet in de eerste plaats een handleiding hoe men vacantiefoto's moet maken, want de schrijvers gaan uitvoerig in op het probleem, hoe men zijn vacantie kan doorbrengen, met wat voor vervoermiddelen men dat kan doen, en hoeveel gemak men heeft van een goede landkaart. Daar tussendoor evenwel komt steeds het gebruik van de camera voor de dag en worden talloze suggesties gegeven, wat er al zo te fotograferen valt. Het laatste hoofdstuk bevat zelfs (en feitelijk is dit heel handig) aanwijzingen, hoe men moeilijkheden bij de douane kan vermijden. Ook het controleren van de camera, het schoonmaken e.d. is niet vergeten. D. H.

030.8 (771 + 778.5)

E. Martinot, *Woordenboek voor film, fotografie en accoustiek.*
192 blz. 10 × 14 cm met ca 2500 vaktermen Nederlands-Engels en omgekeerd. Uitgave The Oceanic Exchange Cy, New York, vert. Interna, Hilversum. Prijs *f* 2,50 (België: B.Fr. 42,50).

Het is steeds moeilijk, lange zinnen te wijden aan een woordenboek. Men kan deze slechts toetsen op juistheid en volledigheid. Daaraan voldoet deze uitgave zeker; men heeft zich niet bepaald tot de eenvoudige zaken, evenmin heeft men menen te kunnen volstaan met de heel moeilijke; zodoende ontstond een goed afgerond geheel. De kwaliteit der vertalingen is zeer goed. D. H.

Interessante demonstraties

Zoals gebruikelijk zal de XXIe Salon International de la Photographie plaats vinden aan de Porte de Versailles te Parijs en wel van 10 tot 20 Maart 1950. De Salon zal in dit jaar een grotere oppervlakte bestrijken dan voorheen, terwijl er bovendien ook buitenlandse firma's zullen tentoonstellen.
Ter gelegenheid van deze Salon en van het Congres zal Kodak-Pathé lezingen en demonstraties organiseren en het programma zal nog nader worden bekend gemaakt. Kodak-Pathé wil van deze gelegenheid gebruik maken fotohandelaren en beroepsfotografen uit Nederland, die naar Parijs gaan voor de Salon, tot een bezoek uit te nodigen. Deze bezoeken zullen van te voren door Kodak N.V., Den Haag, worden aangekondigd.
De genodigden zullen gelegenheid krijgen de Kodak fabrieken te Vincennes en Sevran te bezoeken en lezingen en demonstraties o.a. van het Dye Transfer procédé, die dagelijks in de Kodak tentoonstellingshal en in het kleuren-atelier Place Vendôme plaats vinden, bij te wonen.
Ten slotte zal er een gala-avond plaats vinden in het Palais de Chaillot.
In de voorafgaande jaren werd reeds een aantal buitenlandse bezoekers verwelkomd en Kodak-Pathé spreekt de hoop uit, dat dit aantal thans nog groter zal zijn.

25e Jaargang, Nummer 3, Maart 1950

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amerstoort.

BONDSGELUIDEN

Dezer dagen zijn verzonden, of zullen spoedig verzonden worden de wedstrijdvoorwaarden voor de Bondswedstrijden 1950.
Deze Bondswedstrijden zijn een instelling die welhaast zo oud is als de Bond zelf en ze berusten eigenlijk op een zeer logische en gezonde basis. Immers, evenals de leden van een fotovereniging vrijwel jaarlijks onderlinge wedstrijden houden, ligt het voor de hand, dat er ook onder de Bondsleden, dat zijn dus de verenigingen, onderling een jaarlijkse krachtmeting gehouden wordt. Hiermede wordt eigenlijk de aard van een dergelijke wedstrijd bepaald, want het is een poging om te komen tot een beoordeling van de fotografische vermogens van elke vereniging op zichzelf, iets wat trouwens al in het woord „wedstrijd" ligt opgesloten. Direct hierbij sluit zich dan ook eigenlijk vanzelf aan dat men „per vereniging" deelneemt, en dat er beoordeeld wordt per inzending van een vereniging.
Wij komen hiermee weer bij een al heel oude kwestie terecht, omdat oorspronkelijk de opzet van deze wedstrijden ook zo geweest is.
Omdat de deelname op deze wijze heel pover was, is de Bond noodgedwongen overgegaan tot het toelaten van individuele inzendingen, hoewel dit, zoals iedereen begrijpt, nooit de bedoeling van de Bondswedstrijden geweest is.
Ook dit jaar zal de wedstrijd op de nu bekende wijze geregeld zijn, wij hebben na een jarenlang gesukkel eindelijk verleden jaar weer eens inzendingen gehad in voldoend aantal en van een dusdanige kwaliteit, dat er twee Bondscollecties uit gevormd konden worden.
De wedstrijden hebben op deze wijze een tweeledig doel, nl. ten eerste een onderlinge krachtmeting, en ten tweede het bijeenbrengen van foto's in collecties, die overal in den lande met grote geestdrift worden ontvangen en wel bij uitstek in de kleinere verenigingen.
Het is voor de grote zusters niet moeilijk om voldoende deelnemers aan de Bondswedstrijd te vinden uit hun midden, als dit maar aangemoedigd wordt. De mensen zijn bereidwillig genoeg, maar er moet dikwijls een klein stootje zijn om tot de daad te komen.
En waarom niet geprobeerd eens een Bondsmedaille te verdienen? Of waarom niet Uw foto's mee laten circuleren door het gehele land om bewonderd te worden door even grote liefhebbers van de fotokunst als U zelf zijt, die echter alleen maar door hun geisoleerd zijn minder gelegenheid hebben goed werk te zien van anderen?
De collectiedienst is een van de hoekstenen van het Bondsgebouw, en zeer vele verenigingen in ons land leven er als het ware op. Wij komen nog even terug op het aloude idee van verenigingswedstrijden. Het Bondsbestuur zou het weer eens zo graag willen proberen. Wat betekenen 4 of 5 foto's per vereniging? Aan zo'n bescheiden eis is door elke vereniging te voldoen.
Op de laatste jaarvergadering ging er alweer na jaren, een stem op, die uitdrukking gaf aan de wens om hiernaar terug te gaan. Er was nog maar weinig steun, behalve van het Bondsbestuur, maar,..... denkt U hierover eens na, en laat ons er op de eerstvolgende jaarvergadering (Juni a.s.) eens ernstig over praten. Het zou mooi zijn als het lukte, maar intussen, *doet toch maar vast mee aan de wedstrijden 1950.*

'n FOTOTENTOONSTELLING

Het blad voor militairen „Het Lichtspoor" heeft een poos geleden het sympathieke initiatief genomen een fotowedstrijd uit te schrijven, en voor zover wij dit aan de inzendingen konden zien, was het inzenden vrij.
Wij kennen verder de wedstrijdvoorwaarden niet, en het is dus mogelijk dat er zéér bijzondere voorwaarden gesteld zijn, al doet dit er eigenlijk niet eens veel toe. Aangezien er vele prijzen te behalen waren, werd er dus een selectie toegepast bij de beoordeling, en deze zal toch in elk geval tot basis gehad hebben goede fotografie, en bij de bekroningen zal gegolden hebben, dat deze beter zouden zijn dan de niet bekroonde.
Wij hebben deze tentoonstelling, (nog wel) in Pulchri Studio, bezocht, en zijn van de ene verstomming in de andere gevallen. Een dergelijke wedstrijd, zonder al te strenge bepalingen, valt wel meestal ongeveer hetzelfde uit, en het gehalte er van is dan ook gewoonlijk matigjes. Men verwacht trouwens niet anders. Maar wel mag men verwachten, dat bij het publieke tentoonstellen er van de verdeling in hoofdprijzen, prijzen en eervolle vermeldingen, voorlichtend werkt ten behoeve van het publiek. Immers, de jury behoort te bestaan uit competente beoordelaars, en al zullen er altijd meningsverschillen blijven bestaan, over het algemeen heeft toch een jury gelijk, en bewijst dit door zijn oordeel, zijn toekenning van prijzen en laat dit (zoals in dit geval) ook aan het publiek zien.
Welnu, bij de hoofdprijzen was een kiekje van een pianospelend militair, met op de achtergrond een halfdoorgesneden toehoorder, slap, flets, uitgebleekt en nietszeggend. Bij het ter zijde geplaatste allegaartje was een prachtfoto getiteld: „Kamerdebat". Enige mannen op een soldatenkamer, een druk verhalend en gesticulerend, een luisterend, een zijn geweer schoonmakend en een in de dut! Een prachtverhaal; door de ramen een fijn doortekend verschiet. Alles technisch af en van een buitengewone levendigheid, die het ding tot een verfrissende „hit" maakte. Bij de prijzen was een vissend jongetje, die zijn hengel door de linker rand van het fotovlak prikte, onscherpe voorgrond, geen enkel lichtje, dof en onbetekenend. Bij de ter zijde geschovene was een visser in schitterend tegenlicht, ergens langs de zeekust, uitstekend van visie, met prachtige luchten en water. De figuur op de juiste plaats, in de lichtschittering van de zon. Bekroond was een plaatje van een Indonesisch kind met een vollemaanshoofd, in krijtig fel wit licht, zonder enig detail, met een pathetisch onderschrift in koeien van letters, welk onderschrift in geen enkel opzicht overeenkwam met de expressie, (die was er nl. niet), terwijl er direct verscheidene kinderfoto's aan te wijzen waren die daar stukken bovenuit staken.
Wij zouden zo door kunnen gaan, al is het ook onze gewoonte niet om critiek uit te oefenen op jury-oordelen. Maar één ding willen we toch vragen: zou een jury zich altijd bewust zijn van zijn zware verantwoordelijkheid, vooral als men publiek gaat uitnodigen?
De ernstige amateurfotografie zal niet gestimuleerd zijn door deze tentoonstelling, maar gelukkig er ook geen nadeel van ondervonden hebben. Och neen.

OFFICIËLE BERICHTEN

Te Assen is opgericht de A.F.V. „Assen", die zich bij de Bond heeft aangesloten. Het Bestuur is als volgt samengesteld:
Voorzitter: N. de Priester; secretaris: E. Spieker, Bosstraat 62, Assen; penningmeester: W. v. Wijk, Collardlaan 10, Assen.
Belangstellenden gelieven zich in verbinding te stellen met de genoemde secretaris.

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Op de volgende buitenlandse tentoonstellingen kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met een of meer foto's uit:

54 Annual Exhibition of The Birmingham Photographic Society.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen; D. P. H. Wentzel Jr, Amsterdam.

X Salon Internacional Foto Club Uruguayo.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.

XIII Salon Anual de Arte Fotografico Internacional „Foto Club Argentino".
C. J. J. Schaepman, Zwolle.

Salon Internacional de Arte Fotografico, Igualada (Spanje).
Mevrouw B. Clement—van Loenhoud, Rotterdam; C. J. J. Schaepman, Zwolle; Mathieu Koch, Roermond.

KOMENDE BUITENLANDSE SALONS:

IV e Salon International de Photographie, Luxembourg.
Sluiting 1 Juli 1950. Foto's en/of kleurendiapositieven.
Inschrijvingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het Secretariaat van de Buitenlandse Dienst.

III. Internationale Kunst-Photo Ausstellung 1950, Salzburg.
Zwart-wit foto's, kleurenfoto's (geen diapositieven) en persfoto's in zwart-wit. Sluiting 8 Juni 1950.
Inschrijvingsformulieren kunnen worden aangevraagd bij de Oesterreichische Lichtbildnerbund, Rudolfskai 42, Salzburg.

Een opwekking om in te zenden voor buitenlandse salons is niet overbodig. De catalogussen wijzen uit, dat slechts enkele Nederlanders af en toe inzenden.

Het inzenden voor buitenlandse salons is vrij eenvoudig. De enige noodzaak is, dat de foto's of plaatjes *goed* zijn. De verzending biedt geen moeilijkheden, terwijl de Bond kan zorgen voor remise van inschrijvingsgeld (aanvragen bij de Buitenlandse Dienst). Aan degene, van wie een foto wordt aangenomen op een salon, wordt ook een catalogus toegezonden. Is de foto heel goed, dan kan hij een diploma krijgen of een medaille of een andere onderscheiding. Dat maakt de buitenlandse jury uit en welke prijzen er beschikbaar zijn, staat vermeld in de inschrijvingsformulieren, die doorgaans ook bij de Buitenlandse Dienst verkrijgbaar zijn. Het inzenden voor een buitenlandse salon heeft een eigen, bijzondere bekoring voor de inzender. Maar het is óók nodig om onze naam in het buitenland hoog te houden. Nogmaals: veel meer Nederlanders moeten inzenden. Het is nodig en het kan.

Tweede Nederland-Amerika Portefeuille. De tweede Nederlandse portefeuille zal nu ongeveer in Amerika zijn aangekomen. De tweede Amerikaanse portefeuille moet nog verzonden worden uit Amerika, maar dat kan elk ogenblik gebeuren. D.w.z. het bericht van verzending kan binnen enkele dagen tegemoet worden gezien. Dan duurt het natuurlijk nog enige weken, vóórdat deze tweede Amerikaanse portefeuille in ons bezit is en in circulatie kan komen.
Intussen kon een vrij goede foto-collectie en ook een collectie van kleurendiapositieven worden samengesteld. Beide zullen naar Amerika worden verzonden. Onder het Bondsnieuws van April zal worden vermeld, van wie foto's of plaatjes naar Amerika gingen.
Het blijft echter noodzakelijk, dat meer dan één collectie wordt samengesteld, daar er nog andere landen zijn, die er om vragen, bijv. Zweden. Foto's en/of plaatjes (beide op hoog peil staande, de plaatjes voorzien van titel, naam en adres van de maker en *niet in metalen raampjes* gemonteerd) worden dus steeds gaarne tegemoet gezien.

Er bevindt zich nog een Nederlandse collectie in Zwitserland. Deze zal binnen een paar maanden terug zijn. Inlichtingen hieromtrent zijn reeds aangevraagd.

Op 8 Januari 1950 werd in Frankfurt a/M. opgericht de *„Verband Deutscher Amateurphotographen-Vereine".*
Sedert enkele maanden bestaan in Duitsland twee foto-tijdschriften, nl. *Photo-Magazin* en *Leica Photographie.*
In Oostenrijk is een nieuw foto-tijdschrift verschenen: *Ratgeber für Photo- und Filmfreunde.*

In overleg met de Buitenlandse Dienst heeft de *Bristol Photographic Society* rechtstreekse uitnodigingen gestuurd voor deelneming aan de *Bristol Salon of Photography* aan de secretarissen van enkele verenigingen. Vermoedelijk zijn slechts een zestal verenigingen aangeschreven, omdat Bristol in elk land slechts een paar verenigingen wilde uitnodigen. Het gaat hier dus om inzendingen van personen, wier foto's door de secretariaten van de verenigingen zullen worden doorgezonden. Ook dit is dus een middel om het inzenden van foto's voor buitenlandse salons te stimuleren. (Zie wat hieromtrent hierboven werd gezegd). De meeste salons sturen uitnodigingen (inschrijvingsformulieren) rechtstreeks aan de hun bekende fotografen. Bristol heeft nu enkele verenigingen ingeschakeld en het is te hopen, dat straks meer Nederlandse namen in de catalogus zullen verschijnen.

De *Dansk Foto-Union, Kopenhagen* houdt in het voorjaar een *nationale* wedstrijd. Voor de daaraan verbonden tentoonstelling worden ook een aantal Nederlandse foto's gevraagd, welke echter niet meedingen in de wedstrijd. De foto's dienen te worden gezonden aan het secretariaat van de salon: Adzer Blume, 9 Kaldaeavej, Kopenhagen S. Zij moeten er echter uiterlijk 25 Maart zijn, zodat verzending als drukwerk en dan per expresse de meeste kans van slagen heeft.

Het adres van het secretariaat van de *Photographic Society of America* is niet meer 1815 Spruce Street, maar 2005 Walnut Street, Philadelphia.

Alle inlichtingen omtrent buitenlandse (fotografische) aangelegenheden kunnen worden verkregen bij het secretariaat van de Buitenlandse Dienst: *J. Akkerman, Nolensstraat 5c, Rotterdam, C.*

MEER MOGELIJKHEDEN

Onder dit hoofd noemen wij enige plaatsnamen, met vermelding van het aantal inwoners, van plaatsen waar nog geen fotovereniging bestaat, en waar dus gelegenheid is een nieuwe op te richten. Dit op zichzelf is eenvoudig genoeg, want belangstellenden behoeven maar even te schrijven aan ons algemeen secretariaat, Dupontplein 5 te Amersfoort en te kennen te geven, dat zij daar iets voor voelen. Direct geven wij dan inlichtingen omtrent de wijze waarop zo'n vereniging kan tot stand komen.

Het is wel aardig op te merken dat we verleden maand Assen in deze rubriek noemden en dat we nu kunnen melden dat er in Assen dezer dagen een vereniging is opgericht met ongeveer 24 leden.

Beilen	± 10400	inwoners
Baarn	± 17000	„
Delfzijl	± 10800	„
Dedemsvaart	± 12000	„

ONZE VERENIGINGEN

A.F.V. „ROTTERDAM" TE ROTTERDAM.

Lokaal: zaal van de Heinekens Bierbrouwerij Mij, Crooswijkse singel; aanvang 8 uur.
15 Maart: Jurering van de Foto van de Maand. Jurering van de

ingekomen foto's voor de Bristol International Exhibition of Photography 1950.
22 Maart: Bespreking voorstel tot verbetering van de financiële toestand van de Bond ingeleid door de Bondsvoorzitter; daarna projectie kleurdia's Kerstwedstrijd A.F.V.R. 1949 met gelegenheid tot proefprojectie.
29 Maart: Buitengewone algemene vergadering ter behandeling van het te nemen besluit tot medewerking aan de verbetering der Bondsfinanciën; bespreking van de Bondscollectie I.B. Bondswedstrijd 1949 door de heer J. Akkerman.

AMSTERDAMSE A.F.V. TE AMSTERDAM.
Lokaal: Parkhotel, Hobbemastraat 1; aanvang 7.30 uur.
22 Maart: Lezing door de heren Scherer en Gerritsen over Foto-reportage.
5 April: Projectie dia's Bondswedstrijden 1949; inlevering en bespreking fotocompetitie „Foto van de Maand" II.
In het Edgar Fuld-atelier, Keizersgracht 495 A, 8 uur precies:
15 Maart: Vergroten van door leden gemaakte negatieven van de stillevenavond 15 Febr..

HAAGSE A.F.V. TE DEN HAAG.
Lokaal: Gebouw Diligentia; aanvang 8 uur.
21 Maart: Jaarvergadering; verkoping van foto-artikelen van leden; uitslag van en critiek over de onderlinge fotowedstrijd „Opnamen binnenshuis enz.".
4 April: Werkavond. Het maken van vergrotingen (in twee groepen). Bespreking van de Focus-collectie „Landschappen", Dec. 1949.

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
1ste Donderdag van de maand; huishoudelijke vergadering, eventueel bespreken fotocollectie.
3de Donderdag van de maand: Beginnerscursus.
2de en 4de Donderdag: Spreker, fotocollectie of dergelijke.

A.F.C. „DE MAASSTAD" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Crooswijkse kade 15a; aanvang 8 uur.
23 Maart: Fotocompetitie „Foto van de Maand" 6de ronde.
3 April: Expositie van de fotocollectie Bondswedstrijden 1949, die aan de hand van het juryrapport aan een critische beschouwing zal worden onderworpen.
13 April: Projectie kleurdia's Bondscollectie van de P.S.A..

WALCHERSE A.F.V., MIDDELBURG.
Alle vergaderingen Woensdagavond om 8 uur om de veertien dagen ten huize van de heer De Kleijn, Blauwedijk 1.
22 Maart: 50 Amerikaanse kleurendia's.
29 Maart: Bondscollectie en wedstrijd: foto van de Maand.
12 April: Bondscollectie (Van Straaten).
19 en 26 April: Bondscollectie.
17 Mei: Bondscollectie 1949.
24 Mei: Bondscollectie.
14 Juni: Bondscollectie (Enschede—Hengelo).

A.F.C. „MAAS EN JEKER" TE MAASTRICHT.
Lokaal: Rest. d'Alsace, Kon. Emmaplein; aanvang 8 uur.
31 Maart: Projectie Kleurdia's van de heer J. A. Beckers.
14 April: Foto van de Maand.

Tip uit de practijk

Vóór het te drogen hangen van natte niet-glanzende foto's kan men deze ook met een rubberroller van 't overtollige vocht bevrijden. Leg een foto op een vochtopzuigende doek, die rondom een stuk groter is. Men rolt nu zowel over de foto als over de doek, dit laatste om het vocht van de rol aan de doek af te geven.

Eersteklas foto-atelier,

dat te groot geworden is voor 1 persoon, zoekt voor haar technische afdeling een alleszins bekwaam

technisch fotograaf

met vestigingsvergunning, om daarmede een geheel zelfstandige zaak op te zetten.
Financiële deelname en/of eventuele overname zijn nader te bespreken. Alleen zeer bekwame krachten met veel practische ervaring komen in aanmerking. Woonruimte aanwezig.

Brieven onder no F 5483 Bureau „FOTO", Hengelo.

GEVRAAGD in een fotografisch atelier annex foto-handel in een grote provinciestad in Zuid-Holland,

een 1e klas

LABORANT

tevens de techniek van negatief- en positief-retouche volledig beheersend. Alleen werkelijk prima krachten gelieven op deze annonce te sollicitteren.

Gegevens, zoals leeftijd, verlangd salaris, huidige werkkring en foto etc. onder no F 5360 Bureau „FOTO", Hengelo.

FOTOTECHNICUS,

44 jaar, grondig bekend met bedrijfsfotografie, studio en researchwerk, prima fotograaf met artistieke aanleg, als technicus in bezit van gedegen electr. techn. en fijn mechanische kennis (diploma's), uitstekend organisator met initiatief, zeer accuraat werker, op de hoogte van moderne bedrijfsleiding en planning, gewend met personeel om te gaan, prima referenties,

ZOEKT PASSENDE FUNCTIE

eventueel bereid voor uitzending naar buitenland.

Brieven onder no F 5361 Bureau „FOTO", Hengelo

Jos-Pe, Arnhem

25 *Jaar*

17-4-'25 — 17-4-'50

Neerlands eerste Fotodrukindustrie

F O T O K A A R T E N

Foto-Imitatiekaarten

VOORTREFFELIJKE MONOGRAFIEËN

op fotografisch gebied, steeds zeer royaal geïllustreerd, steeds een volledige en zorgvuldige behandeling van het onderwerp door specialisten op dit gebied.

Dr H. M. Dekking:

HET FOTOGRAFISCH OBJECTIEF

2e geheel bijgewerkte druk . . . . . f 5,95

Een der heel weinige boeken over fotografische optiek, dat zo klaar en duidelijk is geschreven, dat men het niet ter zijde zal behoeven te leggen met de zucht, er toch niets van te begrijpen, en wel doordat het gebruik maakt van de moderne opvattingen over de beweging en het gedrag van het licht. *Ook de Engelse, Amerikaanse, Nederlandse en Zwitserse objectieven zijn nu opgenomen*, waardoor de eigenschappen en voor- en nadelen van vrijwel alle bekende objectieven kunnen worden nageslagen. **Pas verschenen.**

J. A. Radley:

FOTOGRAFIE TEGEN MISDAAD . . f 12,50

De studie van de fotografie in wetenschappelijke toepassing bij het opsporen van vervalsingen en misdaden in het algemeen wordt verlicht door dit voortreffelijk gedocumenteerde boek. Het is de enige Nederlandse publicatie in boekvorm op dit gebied en het meest recente studiewerk, dat hierover verschenen is. Het terrein der ultra-violet, infra-rood en Röntgenfotografie wordt bepaald, hulpmiddelen, lichtbronnen, filters en hun werking worden besproken. Boeiend zijn de verslagen van de onderzoekingen, waarbij de fotografie uiteindelijk bewijs levert van misdaad of onschuld.

Walter Nurnberg:

VERLICHTING VOOR PORTRETFOTOGRAFIE f 12,50

Als men dit boek openslaat, schrikt men een ogenblik van de nauwkeurigheid, waarmee de schrijver op iedere mogelijke stand van de lichtbron ingaat. Maar al verder bladerend bemerkt men, dat deze studie uitermate systematisch is opgezet, dat men niet alles moet onthouden wat er in elke regel gezegd wordt, maar dat men, al lezende een ervaring opdoet, die minstens gelijk staat met jaren van eigen experimenteren. De conclusies zijn gaaf en zuiver, en de 64 opstellingen, die uitvoerig geanalyseerd worden, en met portretfoto's van 's werelds beste fotografen zijn geïllustreerd, kunnen voor de practijk zonder meer worden nagevolgd.

P. A. Sterling:

BRUIDSPAREN VOOR DE LENS

(trouwdagreportages) . . . . . f 4,90

De handige en watervlugge reportage-fotograaf Sterling was de man, die wij nodig hadden om te vertellen, hoe men een trouwdag fotografisch verslaat. Hij doet het op zijn eigen manier, en omdat hij wist, dat niemand zijn snelle manier van werken en afleveren kon evenaren, gaf hij grif alle geheimpjes prijs. Hier leert men, hoe men zijn Leica moet hanteren, waarop men letten moet om niet op het kritieke ogenblik juist op de verkeerde plaats te staan, kortom, dit boek is eigenlijk één stunt van begin tot eind.

Wouter de Keizer Jr:

JOURNALISTIEKE FOTOGRAFIE f 4,95

Een opwekking voor foto's met inhoud, foto's, die de beschouwer vertellen waar het om gaat, zodat zij reeds daardoor boeien. Dit boek geeft ook duidelijk de wegen aan, die bewandeld moeten worden om foto's zo te maken, dat zij worden geaccepteerd door geïllustreerde bladen.

C. I. Jacobson:

ONTWIKKELEN (het negatief procédé) f 9,50

Een der beste boeken, die ooit geschreven zijn over dit zo belangrijke en het sterkst boeiende deel der fotografische procedure. Meer dan 200 betrouwbare recepten, van normale ontwikkelaars via fijne-korrel-ontwikkelaars en kleurende, looiende en ultra-rapid-ontwikkelaars tot versterkers, verzwakkers en retouche-middelen toe. Maar bovendien een boek, dat inzicht geeft in wat men eigenlijk doet, dat moderne en nuchtere opvattingen huldigt over de fijnekorrel-techniek en afrekent met alle humbug en geheimzinnigdoenerij. Wie dit boek ter beschikking heeft, kan zelf zijn ontwikkelaars ontwerpen.

John N. Gielis:

TABLE-TOP FOTOGRAFIE f 6,90

Een kostelijk boek voor allen, die over fantasie beschikken, en slechts een aansporing behoeven om op dit aparte terrein iets goeds te gaan en blijven presteren. Het is werk, dat men thuis kan doen, waarmee men desgewenst lang bezig kan zijn, omdat „het onderwerp" niet alleen geduldig blijft wachten, maar ook bereid is zich geheel naar de wensen, ideeën en inzichten van de maker te voegen.

W. van Ophuijsen:

FLITSLICHTFOTOGRAFIE . . . . . f 6,50

Nog steeds het beste Nederlandse handboek over de flitstechniek, dat zich naar inhoud en voordracht kan meten met de beste buitenlandse. De ietwat aparte techniek van de man, die zijn licht meebrengt, wordt zo duidelijk uiteengezet, dat niemand daarmee meer moeite behoeft te hebben. Schema's en constructietekeningen prikkelen de knutselaar tot zelf maken, wat zeer goed mogelijk is. De hoofdstukken over de opneemtechniek prikkelen de kunstzinnige werker, ook eens te gaan flitsen bij daglicht, om zijn werk belangrijk te verbeteren.

★

Boeken, die U jarenlang zult blijven raadplegen, en dus in de ware zin des woords delen van

DE FOTOGRAFISCHE BIBLIOTHEEK

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn — HENGELO — Levering uitsluitend via de Boek- en Fotohandel

FOTO-KINO **LUX**

Nassaukade 361 Roelof Hartstraat 4 Joz. Israëlskade 43 Amsterdam

GEVRAAGD:

voor een geheel nieuw object een zeer bekwaam

operateur/retoucheur

tevens leiding kunnende geven. Sollicitanten, die niet aan deze eisen kunnen voldoen, behoeven niet te reflecteren.

Brieven met volledige inlichtingen, afschrift getuigschriften, foto en verlangd salaris onder no F 5382 Bureau „FOTO", Hengelo.

WAT IS BELANGRIJK?

't procédé of het resultaat.

Over het resultaat zult U enthousiast zijn. De getrouwe kleurweergave van Uw kleurvergroting naar dia's is kenmerkend voor Cöntze's werk.

Voor *f* 19.50 ontvangt U een prachtvergroting 18×24 - individueel behandeld - als U Uw dia opstuurt naar

Centrale Foto Werkplaats Cöntze

Beyerl. laan 188 - Rotterdam-Z
Telefoon 73.8.20

Goed materiaal

EN „UP-TO-DATE" GEREEDSCHAP zijn thans meer dan noodzakelijk om juist een klasse boven het gewone uit te komen.

Merken van wereldreputatie

hebben wij al sinds 1868 met succes geleverd en ook nu vindt U bij ons een **geselecteerde keuze** die door jarenlange ervaring

de beste service garandeert.

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V. **AMSTERDAM-C.**

GELDERSCHEKADE 86–88 TEL. 45001–42834–45377.

„METAFO"
IMPORT • EXPORT
H. v. NECK
Taveernelaan 40 - BILTHOVEN
Telefoon K 3402 - 3286

NIET DUURDER WEL BETER

EEN METAFO-LIJST ALLEEN VOOR HEN MET SMAAK

Centrale Fotowerkplaats „Centrafoto"

Wegens uitbreiding van ons bedrijf kunnen wij weer enige cliënten aannemen. Stuur ons uw overtollig werk en wij zorgen voor vlotte afwerking en terugzending. Prijzen, met de normale korting, volgens de Vakgroep vastgesteld.

Het oudste adres in Rotterdam,
OCHTERVELTSTRAAT 45c

Laboratorium PRINSEN, Delft,

brengt op de Jaarbeurs, stand 1112, een uitgebreide collectie fotoartikelen, w.o.

belichtingsmeters, kleinbeeld-camera's, box-camera's, assortimenten filters, tassen, enz. enz.

verder:
microscopen, verrekijkers, toneelkijkers, optiek.

★
STEREO-DEMONSTRATIE

Veilinggebouw „DE VIJZEL"
Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

KOPA LIJSTENFABRIEK
Markt 14a - Tel. 2536 (K 5430) - WINTERSWIJK

★

Prima kwaliteit en goede verzorging van onze fotolijsten is de basis van onze zaak

Zoekt U iets goeds probeer het dan bij ons
Vraagt reizigersbezoek, zonder enige verplichting

Speciaal aanbod BROMIDE-PAPIER

Fabr. „BAUCHET". Gegarandeerd 1e kwal. (niet oud) Chamois - half-mat - kartondik. Alle gradaties.

- BRIEFKAARTEN *f* 3,85, 13 × 18 *f* 7,90, 18 × 24 *f* 12,90 per doos van 100 vel.
- BRIEFKAARTEN WIT-GLANZEND *f* 4,50 zacht, normaal en hard.

Zending rembours; boven *f* 10,— geh. franco. Vraagt **gratis** toezending van onze lijst met **speciale** aanbiedingen.

ADDISON Damstraat 30 - AMSTERDAM-C
Tel. 49262 - Postgiro 297615

EXAMENS VAKBEKWAAMHEID FOTOGRAFIE EN FOTOHANDEL

Bovengenoemde examens zullen vanwege de Ned. Fotovakschool in 1950 worden afgenomen: het schriftelijk gedeelte op 24 April, mondelinge en practische gedeelten in de periode van 22 Mei – 2 Juni.

★

Candidaten kunnen aanmeldingsformulieren aanvragen tot uiterlijk **20 Maart** bij de Administrateur der Nederlandsche Fotovakschool, Jan van Nassaustr. 100, 's-Gravenhage.

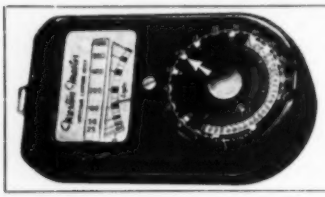

WESTON *master*
UNIVERSAL EXPOSURE METER
ALTIJD BETROUWBAAR

f 99.50 in etui

Prospectus verkrijgbaar bij:
IMPORTEUR „Cinon" n.v., PALEISSTRAAT 33 • AMSTERDAM

Kleurenfoto-Service

Wij ontwikkelen alle merken kleurenfilms en maken: **KLEURENVERGROTINGEN** op Ansco Printon zoals in Amerika.

Onze service omvat verder: Adviezen; Receptuur; Chemicaliën en Fotobaden voor alle **KLEURENPROCÉDÉ'S!**

Foto- en Kinobedrijf L. J. v. PUFFELEN
DEN HAAG, Oranjelaan 22, Tel. 117151
Filiaal: Laan van Meerdervoort 864

FOTO *Camera's o.a.* **Kodak Retina I** *f* **218.—, Kodak Retina II** *f* **525.—. Voigtländer bessa 6×9** *f* **180.—, zelfde met afstandsmeter** *f* **446.—. Vito 24×36 mm** *f* **210.—. Rolleicord 6×6** *f* **384.— in tas, enz.**

Ciné **Camera's Emel 8 mm** *f* **277.— in tas. Gic 8 mm** *f* **360.— in tas, lens 1,9. Projectoren, schermen en alle Philips projectielampen.**

H. C. SCHOONENBERG
Walenburgerweg 26, Rotterdam. Tel. 47737, Giro 133904
ZENDINGEN DOOR HET GEHELE LAND

May & Baker Ltd.

DAGENHAM (ENGELAND)

★

M & B PROMICROL

Een geheel nieuwe ontwikkelaar voor Leica-films, met zeer bijzondere eigenschappen:

- Ultra fijne korrel
- Geen verlenging van de belichtingstijd, dus volle filmsnelheid blijft behouden
- Bevat **geen** para-phenylendiamine
- Geeft prachtig gegradueerde negatieven

M & B PROMICROL

is een **volkomen nieuwe vinding,** waarbij gebruik gemaakt werd van chemicaliën, tot nog toe niet voorkomende in ontwikkel-recepten

M & B PROMICROL

is het resultaat van langdurig laboratoriumwerk

M & B PROMICROL

werd reeds in vele buitenlandse fotobladen buitengewoon gunstig beoordeeld

M & B PROMICROL

zal ook in ons land in korte tijd een zeer belangrijke rol spelen

In keurige blikverpakking voor 600 cc gerede ontwikkelaar, voldoende voor 4 × 36 Leica-opnamen *f* **3,—**

Uw fotohandelaar kan U Promicrol leveren

Alleenvertegenwoordiger voor Nederland:

N.V. ODIN - NIJMEGEN

sinds 1935

Filmfabriek

„FILCA"

LEIDEN

Waarom

„FILCA" voor **reclame-film**
industrie-film
documentaire film
copieën
nasynchronisatie
enz. ?

„FILCA" ★

is goed en goedkoop . . . **en heeft:**

de gehele productie in eigen hand • volledige staf opnamepersoneel • modernste laboratorium in Nederland • specialisten voor elk onderdeel.

Vraagt onze volledige prijslijst!

Kantoor: KAISERSTRAAT 9 Telef. 26698
Expeditie: KOLFMAKERSTEEG 6-12, Telef. 20545

EEN JUWEEL

op het gebied van moderne camera-bouw is de nieuwe ATOFLEX. Deze reflex-camera, vervaardigd door PHOTOREX te St. Etienne (Frankrijk), verenigt alle wensen van de moderne amateur en vakman in zich. De lichtsterke zoekerlens, synchroon met het opname-objectief, geeft het beeld steeds in ware grootte en scherpte op het matglas weer.

- Formaat 6—6 cm
- Angénieux 3.5 anastigmaat (coated)
- Atos II sluiter (snelh. van 1 tot 1/300 sec)
- Doorzichtzoeker
- Aansluiting voor synchronizer
- Fraaie paraattas

PRIJS *f* 430,—

De ATOFLEX-brochure wordt U gaarne toegezonden door de alleenvertegenwoordigers voor Nederland:

CHARLES SIX

Lokengrinstraat 24 — DEN HAAG

Goed nieuws!

★

Thans is voor het binnenland direct leverbaar, een der

mooiste OLD DELFT objectieven:

de DELFAR 9 cm, f/4.5 telelens voor de Leica

Elke fotograaf, die eisen stelt, vindt in de DELFAR telelens de ideale practische aanvulling van de standaard-uitrusting van zijn Leica.

De DELFAR voldoet aan de voorwaarden voor optisch en mechanisch precisiewerk; hij tekent volkomen scherp en geeft brillante beelden. De lensvlakken zijn gedelfineerd. De vorm is modern en compact.

De DELFAR wordt zó op de Leica geschroefd, gekoppeld aan de afstandsmeter.

DELFAR LEICA,
incl. fraai leren koker **f 216,60**

Voor nauwkeurige begrenzing van het beeldvlak wordt speciaal aanbevolen de

ALBADA LUX zoeker, masker E.

Met deze zoeker ziet U het beeld rechtop en niet links rechts verkeerd.

ALBADA LUX zoeker ***f 15,—***

Vraag Uw fotohandelaar.

★

N.V. VERKOOPMAATSCHAPPIJ

„de oude delft"

KOORNMARKT 49 - DELFT - TEL. 169

OLD DELFT

NIFA

GLANS- EN DROOG-MACHINES

(Ned. fabrikaat)

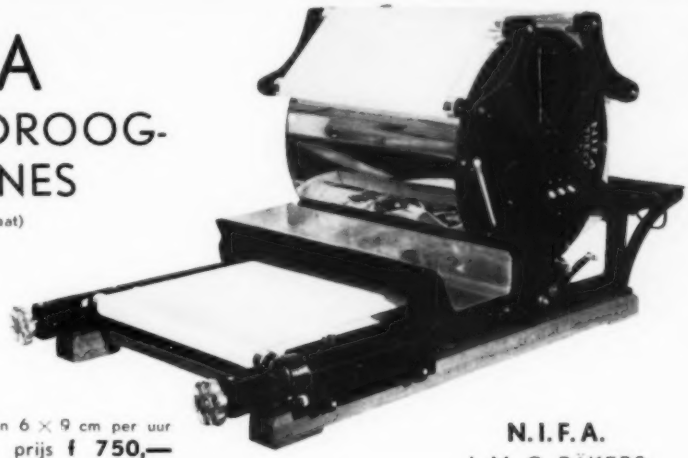

TYPE E. 1, cap. 600 afdrukken 6 × 9 cm per uur
prijs **f 750,—**

TYPE E. 2, cap. 900 afdrukken 6 × 9 cm per uur
prijs **f 895,—**

TYPE E. 3, cap. 1850 afdrukken 6 × 9 cm per uur. Deze glans- en droogmachine is op een stevige buistafel gemonteerd. De ideale machine voor foto-afwerkcentrales
prijs **f 1795,—**

(Bovengenoemde prijzen zijn geheel vrijblijvend)

N. I. F. A.
J. M. C. RÄKERS
Nic. Beetsstraat 10 bis
UTRECHT
Tel. 20280

Vert. HUMANS' Foto- en Kinogroothandel, Den Haag

AGFA KLEINBEELDFILMS

Voor zeer sterke vergrotingen:
Isopan - speciaal FF

Voor dag- en kunstlichtopnamen
Isopan F

Speciaal voor kunstlichtopnamen:
Isopan Super Speciaal ISS

ALLES kan met ISOPAN

Agfa Agfa

Voor industrieën • Voor mode •
Voor de handel • Voor reclame •
Voor buitenlandse propaganda •

Voor kleuren, die verkopen ....

KODAK EKTACHROME FILMS

Brillante, kleurrijke diapositieven, die U niet alleen vlot aan Uw klant kunt verkopen, maar die hem helpen zijn producten te verkopen .... diapositieven, die iemand doen watertanden en het behoefte-element in zijn geheugen griffen — het voor de hand liggende doel, waar elk reclamefotograaf naar streeft.

Kodak Ektachrome films zijn hiervoor het aangewezen materiaal, omdat ze een gelijkmatige kwaliteit hebben, omdat ze volkomen betrouwbaar zijn, omdat ze gemakkelijk zijn toe te passen, omdat ze fraaie resultaten geven en, omdat ze in elke camera, geschikt voor vlakke films, kunnen worden gebruikt. Er is geen speciale camera voor nodig — vrijwel iedere camera is een kleurencamera met Kodak Ektachrome Films.

Kodak Ektachrome Films besparen U tijd, omdat U ze zelf kunt afwerken in Uw eigen donkerekamer, zonder speciale hulpmiddelen en even veilig als zwart-wit films.

Kodak Ektachrome Films

kunnen uit voorraad worden geleverd in onderstaande formaten

In Daglicht Type	In Type B, voor kunstlicht	Prijs per 10 vel
2¼ × 3¼ inch		f 16.80
4 × 5 inch	4 × 5 inch	f 33.80
5 × 7 inch		f 51.80
8 × 10 inch	8 × 10 inch	f 113.60
6½ × 9 cm	6½ × 9 cm	f 16.80
9 × 12 cm	9 × 12 cm	f 28.45

Ektachrome „Processing Kit" Bevat alle chemicaliën voor de afwerking

per ½ gallon (1.9 liter)	f 18.—
per 1 gallon (3.8 liter)	f 26.—

Het Wereldmerk **Kodak** *voor Foto en Ciné*